

Eşitlik, Özgürlük ve Barış için

DEVİRİM

Aylık Siyasi Dergi Haziran 1997 Sayı:4 Fiyatı: 100.000 TL. (KDV Dahil)

Erken seçimle darbe tezgahı arasında

Erken seçim olasılığı karşısında sermaye "solun birliği"ne merak sardı. Solun birleşebileceği yer MGK şemsiyesinin altı değildir. Uzun vadeli bir kriz politikasıyla solun gerçekten güç kazanabileceği bir süreci yaratmaksa hem mümkün hem zorunludur.

Kürt sorunu ve Barış Süreci

Bugün, kirli savaşla birlikte gelişen toplumsal tahribatı durduracak bir barış gerekli. Böylesi bir barış politikasının köşe taşlarının konulabilmesi için herşeyden önce, bugünkü savaşın temelini oluşturan "Kürt Sorunu"nun doğru kavranması gerekir.

Ortaöğretimde demokratik eğitim kurultayı

Bergama: Kaderlerini ellerinde tutabilen insanların özgür kasabası

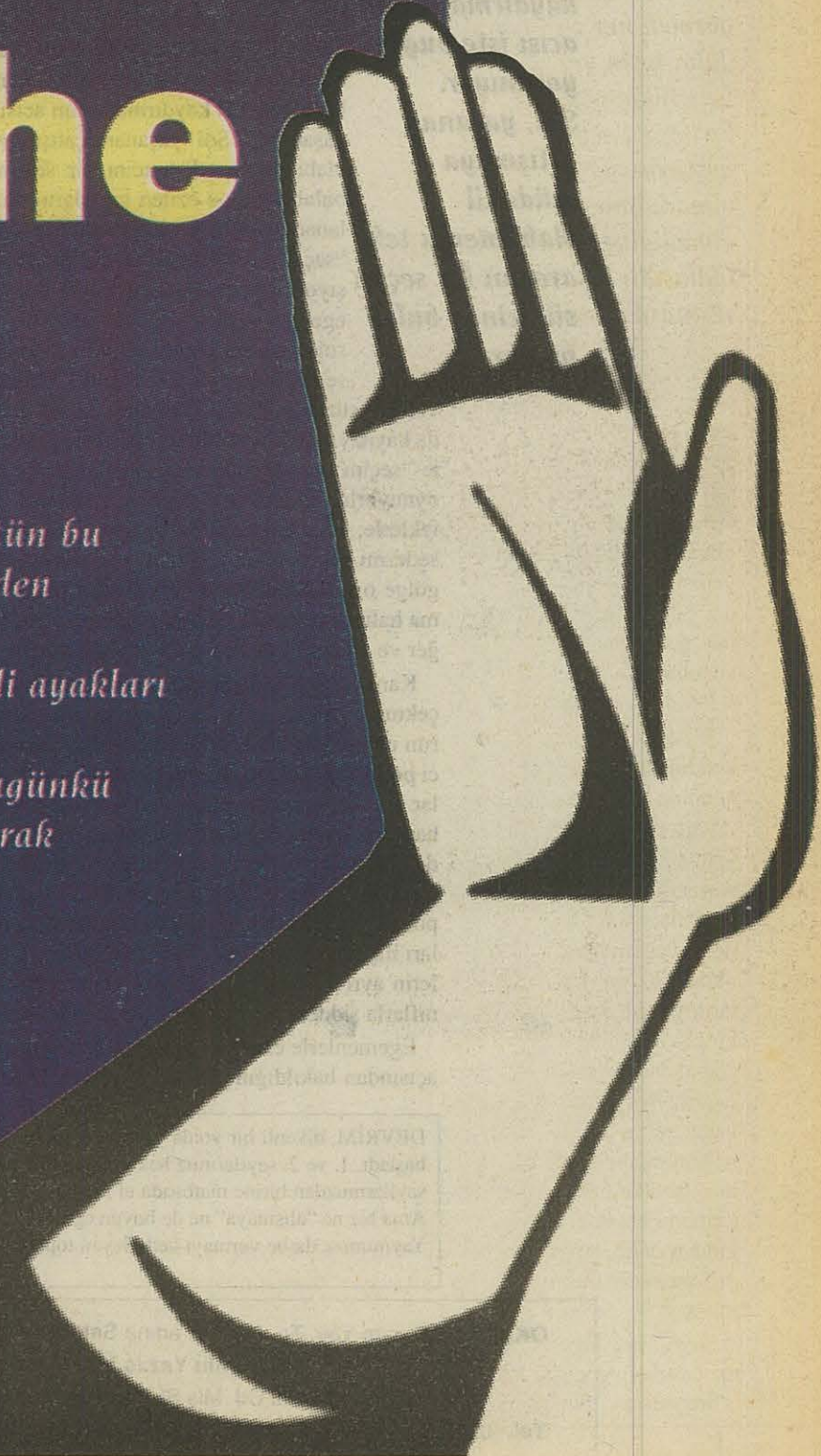
Bergama halkının siyanürlü altına karşı kazandığı başarı aslında 3. dünya ülkelerin de yabancı sermayenin hoyratlığına indirilen bir tokat ve insanı değerlerin yok olmaya yüz tuttuğu bir dönemde tünelin ucundaki ışık.

Üçüncü Ceph

Evet çetelerden de yobazlardan da kurtulmak istiyoruz.

Ama onların alternatifi bütün bu pisliği başımıza musallat eden darbeciler olamaz!

Emekçiler ve ezilenler kendi ayakları üzerinde durmalı, kendi yumruklarını sıkmalı ve bugünkü krize üçüncü bir cephe olarak müdahale etmelidirler...

Kendi ayaklarımız üzerinde durmalı Kendi yumruğumuzu sıkmalıyız

Kriz karşısında emekçilerin ve ezilenlerin ayrı ve bağımsız bir taraf oluşturması gerektiği açık. Ama birşeyin gereğini kabul etmekle gereğini yerine getirebilmek birbirinden ayrı şeyler.

Emek güçleri egemen sınıfların dayattığı saflaşma düzleminde sıkışıp kalmanın sorunlarını yaşıyor. Ayrı ve bağımsız bir taraf halinde sürece müdahil olabilmenin önünde iki büyük engel bulunuyor. Bunlardan birincisi, elbette egemen sınıfların dört bir koldan sürdürdüğü ideolojik-politik abluka. İkincisi ve daha da önemlisi ise, emekçilerin, ezilenlerin egemen sınıflara mudara etmeksizin kendilerini bağımsız bir çekim merkezi haline getirebilmekten uzak oluşları.

Gerçek güçlük de bu ikinci noktada beliriyor. Çünkü ayrı ve bağımsız bir cephe açabilmek için ayrı ve bağımsız bir hareket alanına sahip olmak zorunlu. Geçtiğimiz yıllarda sol güçlerin büyük bir bölümünün hareket merkezlerini düzen dışı bir platformdan düzen içi bir platforma kaydırmalarının acısı işte bugün yaşanıyor. Sol yaşanan çatışmaya müdahil olabilmenin tek aracını bir seçim sürecinde bulabiliyor ve ezilen yığınların düzenle sınırlanamayan eylemine dayanmadığı sürece de "seçim sath-ı maili"ne girildikçe köşeye sıkışıyor. Eylem alanı seçimlere daraldıkça, ister egemen sınıfların gösterdiği yoldan "merkez sol etrafında bir sol birlik" oluşturulsun, isterse de "kuyruğu dik tutarak" "bağımsız bir tavır" alınsın, bugünkü saflaşmanın gerçek güçleri arasında kaynayıp gidiliyor. Çünkü gerçek güçler, birbirleriyle "seçim" platformunda değil, fiziki güç düzleminde oynuyorlar iktidar satrançlarını. Tanklarla, pompalı tüfeklerle, mahkemelerle, meczuplarla yürütüyorlar siyasetlerini. Bu oyunda seçimler, parlamento olsa olsa bir gölge oyunundan ibaret ve yalnızca birbirleriyle çatışma halindeki gerçek güçlerin eylemine bağlı olarak değer ve anlam kazanan ikincil siyasal araçlar.

Karşı karşıya olduğumuz olumsuz tabloya bakarak iç çekmenin anlamı yok. Devrimci politika kendi koşullarını ne mirasla ne de ödünç almayla oluşturur. Devrimci politika kendi koşullarını kendi yaratır. Egemen sınıflar emekçilere, ezilenlere ayrı ve bağımsız bir politik hareket alanını sunmazlar. Ezilenler gereksinim duydukları politik eylem alanlarını kendi eylemleriyle oluştururlar. Ve bir kez bu hareket alanı oluştuğunda artık politik güçlerin kompozisyonu da birbirleriyle kurdukları ilişkinin niteliği de eskisi gibi olmaz. Çünkü ezilenlerin ayrı ve bağımsız politika alanı ancak egemen sınıflarla şiddetli bir mücadele içerisinde belirir.

Egemenlerle ezilenler arasındaki çatışma dinamikleri açısından bakıldığında Türkiye, belki de dünyadaki en

çatışmalı toplum durumundadır. Toplumsal kutuplaşmanın derinliği ve sosyalistlerin, devrimcilerin ezilen yığınlar içerisinde eriyik halde bulunan yaygın varlığı egemenler ve ezilenler arasında sürekli bir çatışma ortamı yaratmaktadır. Bir çok durumda bu çatışma ortamı kendiliğinden yada devrimcilerin kısmi bir gayretiyle somut patlamalara temel oluşturmaktadır. Çatışma dinamiklerinin bu zenginliğine karşın ezilenlerin bağımsız bir politik hareket alanı oluşturmamalarının arkasında tümüyle öznel etmen bulunmaktadır. Çünkü böylesi bir hareket alanı egemenlerle ezilenler arasındaki gerçek ve somut çatışmalar üzerinde yükselir ama **kendiliğinden oluşmaz, inşa edilir.**

Sorunun bir "inşa" sorunu olarak konulması, devrimcilerin toplumun gözeneklerine dek yayılan tüm çatışma alanlarında bağımsız bir hareket temeli oluşturmalarını zorunlu kılmaktadır. Deneyim göstermektedir ki, ezilenlerin kitlevi hareketleri mikro düzeylerinden itibaren devrimciler tarafından örgütlenilmediği, kitle hareketlerinin gözeneklerinde devrimci bir inisiyatif sürekliliği sağlanmadıkça gelişmesinin belirli bir aşamasında bağımsız gelişme koşullarını yitirmektedir. Bu nedenle ezilen yığınlar ayrı ve bağımsız bir hareket alanı kazandırmaktan soyut bir biçimde söz etme tehlikesinden korunabilmenin bir tek yolu bulunmaktadır: Devrimci çalışmayı egemenlerle ezilenler arasındaki çatışmayı genişletecek ve derinleştirecek tarzda örgütlenmek. Attığımız her adımda, ezilen yığınların bugün karşısında duran açmazı gözümüzde canlandırmalı ve ezilenlerin devrim hareketi için bağımsız bir hareket temeli kurmakta olduğumuzu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Emek güçlerinin egemen sınıfların himmetine tabi olmayan bağımsız ve kendi ayakları üzerinde duran bir politik eylem platformu, gündelik politikanın küçük hesaplarıyla değil, büyük bir davanın sabırla izlenmesiyle yaratılabilir. Böylesi bir sabır, uygun anı kollamak adına olayların akışını izlemekten çok farklıdır. Örülecek davanın büyüklüğü karşısında dehşete düşmeyen, bir anı bile boşa harcamayan ve çalışmanın ileriye doğru attığı her adımın yaratıcılık ve gözü kara denilebilecek bir ataklık gerektirdiğinin farkında olan dava adamlarının dizginsiz, yerinde duramayan sabırdır bu. Bin yıl sonra tamamlanacak bir binayı kurmak için şimdiden işe başlamanın, bin yıl sonra parçalanmış olacak bir kaya kütesini kırmaya girişmenin sabrı. Devrimi gökten yere indirmenin, gelecekte bugüne taşımanın sabırlı girişkenliği...

Ezilenlerin kendi kaderine el koymak için yürüyecekleri yol her adımında döğüşerek açılacak ve yalnızca döğüşerek açılacak bir yoldur...

**Attığımız her
adımda, ezilen
yığınların bugün
karşısında duran
açmazı
gözümüzde
canlandırmalı ve
ezilenlerin devrim
hareketi için
bağımsız bir
hareket temeli
kurmakta
olduğumuzu
aklımızdan
çıkarmamalıyız**

DEVİRİM, dikenli bir yolda yürüyeceğini bilerek yayın hayatına girdi ve ilk sayıdan itibaren Türkiye gerçeğini yaşamaya başladı. 1. ve 2. sayılarımız hakkında komik denilebilecek gerekçelerle ceza davaları açıldı. 1 Mayıs için çıkardığımız özel sayılarımızdan birine matbaada el konuldu, diğeri çıktığı gün toplatıldı. Bunlar savaş rejiminin artık "alışılmış" gerçekleri. Ama biz ne "alışmaya" ne de boyun eğmeye niyetliyiz. Hakkımızda açılan davaları birer politik dava olarak karşılayacağız. Yayınımıza darbe vurmayı hedefleyen toplatma kararlarını geri aldirmek için de tüm yargılama yollarına başvuracağız.

OKYANUS Basım Yay. Tn. Ltd. Şti. adına **Sahibi Tayfun Koç**
Sorumlu Yaz.İş.Md. Musa Tambaş
Adres: İstiklal Cd. Mis Sk. No.10/4 Beyoğlu-İST.
Tel. (0212) 244 49 40 İnternet: http://www.iqc.apc.org/devrim

Abone Koşulları: 6 aylık 600.000 TL, 1 yıllık 1.200.000 TL

Yurtdışı: Yıllık 100 DM

Hesap No: (T.L) Musa Tambaş, T.İş.Bnk. Pamakkapı Şb. 1042 30000 544772

(DM) Musa Tambaş, T.İş.Bnk.Pamakkapı Şb. 1042 30100 89818

Basıldığı Yer: Yeni Asya Matbaası

Üçüncü Cephe

**Seçim olsun olmasın kriz
sürecek. Emekçiler ve ezilenler
"bu krizde bizim de sözümüz
var, biz de bir tarafız"
diye bilmelidir.**

**Solun birliği, CHP ile
ittifakla sağlanamaz.
Solun birleşebileceği yer
de MGK şemsiyesinin altı
değildir. Uzun vadeli bir
kriz politikasıyla solun
gerçekten güç
kazanabileceği bir süreci
yaratmaksa hem mümkün
hem zorunludur.**

MGK ile hükümet
arasındaki saf-
laşma derinleş-
iyor. Karşılıklı
hamleler birbi-
rini izliyor: Sı-
nır ötesi operasyon, işçi-işve-
ren ortak eylemi, kitle gösteri-
leri, gazete kurşunlama, sansür,
dava açma, parti kapatma, Şev-
ki Yılmaz klipleri ve erken se-
çim bu hamlelerin
şimdiye dek kullani-
lan başlıca araçları.

Devlet iktidarına el
koyan ordu, "şeriatçı
gericiliğe" karşı olan
herkesi kendi arka-
sında saflaşmaya ça-
ğırıyor. Daha da ötesi
bir garnizon düzeni
oluşturmaya çalış-
ıyor. İşçi sendikaları-
na, işverenlere, "sivil
toplum örgütlerine"
brifingler veriyor,
"gelecek toplantıda
ne yaptınız diye sora-
cağız" diye tehdit ediyor. Ku-
zey Irak operasyonunu kullana-
rak hükümetle arasındaki çatış-
mayı bir ulusal sorun haline ge-
tiriyor.

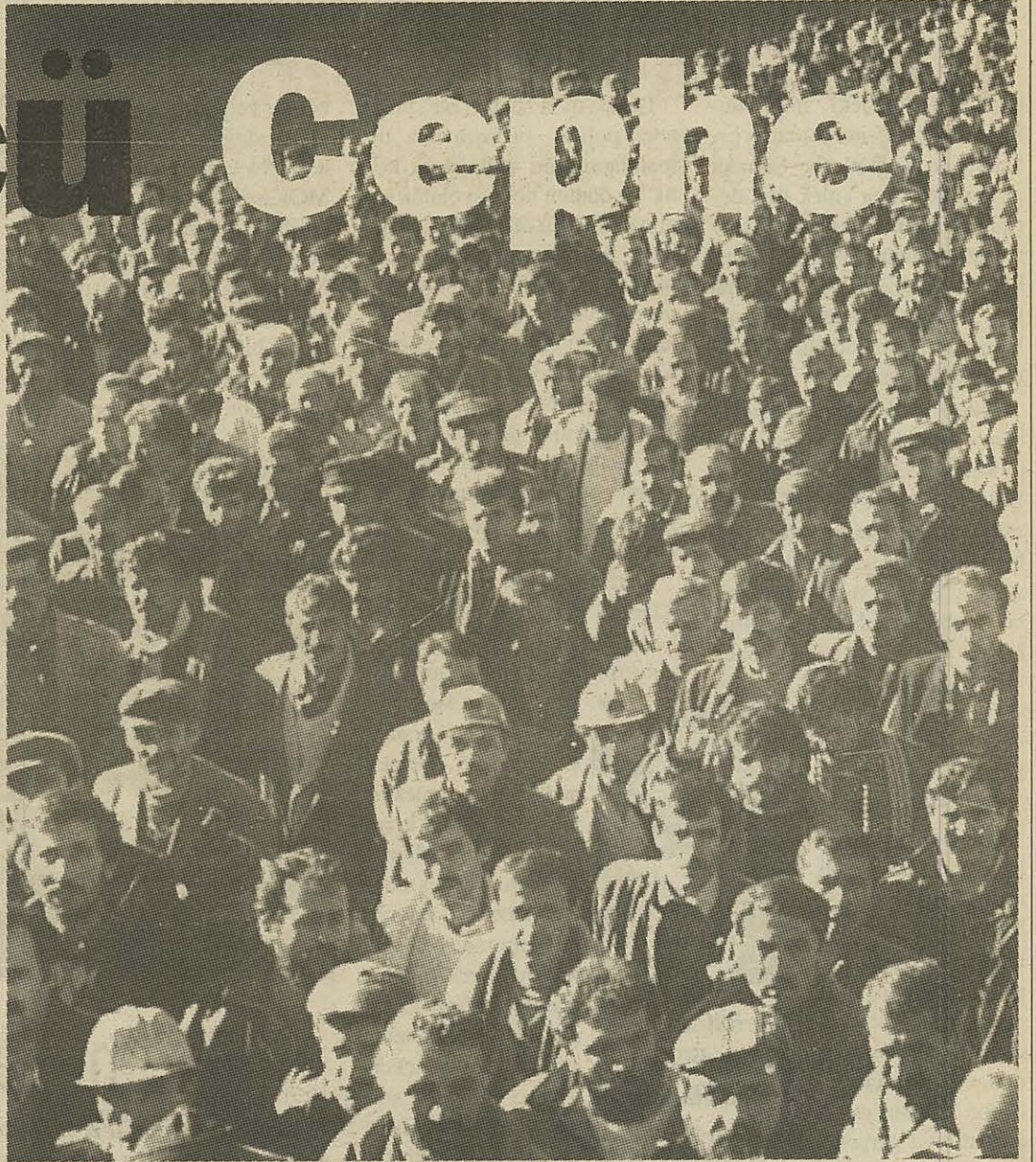
Buna karşılık Refahyol,
(özellikle 12 Eylül döneminde)

bizzat ordu eliyle kök salmış
olan gericiliği, rejimin tamam-
layıcı parçası olan çürümeyi,
hükümette kalmanın siyasal ve
toplumsal desteği olarak kulla-
nıyor. Erken seçim manevra-
sıyla siyasal sürecin iplerini el-
lerinden kaçırmamaya çalışı-
yor.

Emekçiler ve ezilenler, ordu-
nun, hükümetin bu taktik sava-
şımı karşısında şaşkına dönmüş
durumdalar. Medya bombardı-
manı şaşkınlığın en önemli ya-
ratıcılarından birisi. Emekçile-
rin ve ezilenlerin taleplerinin az
çok yansıdığı kitlesel örgütler,
sendikalar ve siyasal partilerse
yaşanmakta olan süreç karşı-
sında net ve sağlam bir konum-
da değiller.

Belirsizlik herşeyden çok or-
dunun işine yarıyor. Ordu top-
lumun tarihsel bilincini istis-
mar ediyor. Türkiye halkının
hafızasındaki "27 Mayıs'ın
modernleştirici gücü
ordu" imajından güç
kazanmaya çalışıyor. Ordunun
şeriatçılık-
la saflaşması sanki
onun modernliğin-
den ve ilericiğinin-
den kaynaklanıyor-
muş gibi, ilerici ve
modern ordu imgesi
şişirilip duruyor.
"İlerici ve modern"
ordu ise toplumun
ezilen kesimlerinin
desteğini isteme
meşruiyeti içinde
manevralarını sürdü-
rüyor.

Ezilen yığınlar, orduya ya-
kıştırılan bu ilerici sınıftan
kendiliklerinden sorgulayamı-
yorlar. Tersine, en azından ihti-
yacını hissettikleri eşitlik, öz-

Erken seçim olasılığı emekçilerin gözlerini kör etmemelidir....

Baharı önleyemezsiniz!

Kelebek yine uçacak

Düzen güçleri halktan, demokrasiden ve barıştan ne kadar da
uzaklar! Halktan, demokrasiden ve barıştan ne kadar da
korkuyorlar. HADEP'ten, DEP'den HEP'den korkularının
nedeni halktan, demokrasiden ve barıştan duydukları korku.
DGM bu korkuyla HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak ile İs-
tanbul İl Başkanı Hikmet Fidan'ı 6'şar yıl, 28 üst düzey parti yö-
neticisini 4'er yıl hapse mahkum ediyor. HADEP kongresinde
Türk bayrağını indirmekten suçlu bulunan Faysal Akcan'a 22.5
yıl ağır hapis cezası veriyor. Ankara 1 Nolu DGM HADEP hak-
kında kapatma istemiyle Yargıtay'a başvuruyor.

Baharı önleyemezsiniz. Çünkü gücünü halktan, barıştan ve de-
mokrasiden alan siz değilsiniz, bahardır. Meclis bahçesinde ense-
sinden tutup ekip arabalarına bindirdiğiniz milletvekilleri, bir gün
demokrasinin size bile gerekebileceğini söylediler, anlamadınız.
Hiç birşey anlamadıysanız bari şunu anlayın. Kelebek özgürdür,
özgür kalacak.

Erken seçim tezgahı ve sol.
Erken seçim rüzgarlarının esti-
rilmeye başlamasıyla birlikte,
ilericilik adına, ezilenleri ordu-

GÜNDEM

nun önderliğindeki "milli mutabakat cephe" sine yamama çabaları da yoğunlaştı. Şeriatçı gösterilere karşı emek örgütlerinin ve sol partilerin kitle gösterilerinin önü açılıp, bu etkinlikler özendirildi. Diğer yandan solu, MGK ve oligarşinin tasarladığı bir kalıba dökme çabaları yoğunlaştırıldı.

Erken seçimin yaşanmakta olan siyasal krizi sona erdireceği beklentisi yaygınlaştırılıyor. Böylece tüm kitlesel politik örgütlenmeler, seçim sürecinin baskısı altında saflaştırılmak isteniyor. Seçim sisteminin temsil mekanizmalarını daraltan baraj gibi özellikleri, önce "sol"un, ardından da sağın MGK şemsiyesi altındaki merkezde birleşmesini özendiriyor.

Ne Refahiyol hükümetinin ne de bir milli mutabakat hükümetinin yapacağı bir erken seçim, yaşanmakta olan siyasal krizi sona erdirecek yeni bir güçler dengesi yaratabilecektir. Bu bir yanılsamadır ve gerçekte uzaktan yakından bir ilgisi yoktur. Üstelik aslında erken seçimin yapıp yapılmayacağı bile henüz belli değildir. Erken seçim yeni bir güçler dengesi yaratamaz, çünkü krizin ana gerilim odakları açısından muhalefetteki bir Refah da, en az iktidardaki Refah kadar büyük bir gerilim vesilesidir. Şeriatçılık-laiklik çatışması, hem seçim sürecinde hem de seçim sonrasında, devlet iktidarı için verilen mücadelenin ana zemini olarak kalmayı sürdürecektir.

Bugünkü siyasal kriz devlet iktidarı ile temsil ilişkileri arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır. Ve temsil ilişkilerinde köklü bir değişiklik yaratacak bir süreç yaşanmadan aşılamayacaktır. Bugünkü güçler dengesi, seçim ve temsil ilişkileri zemininde kurulmuyor. Seçimler bu güçler dengesinde yalnızca nispi bir değişiklik yaratabilir. Ama bu değişiklik krizin kendisini ortadan kaldırmayacaktır.

Dolayısıyla seçim, bu süreçteki politik saflaşmanın tamamlanmasını sağlayacak kritik bir dönüm noktası olarak ele alınamaz. Tersine seçim, daha uzun bir süre devam edecek olan politik saflaşma sürecinin unsurlarından yalnızca bir tanesidir. Bu durumda emekçilerin politikası da krizin uzun vadeli gelişimine, uzun süreli bir kriz durumuna göre kurulmalıdır. Solun gerçek ihtiyacı bir seçim politikası oluşturmak değil, bir kriz politikası oluşturmaktır.

Bağımsız solun bugünkü kriz içindeki temel sorunu düzenle hesaplasmaktır. Emek güçlerinin kriz politikasının vazgeçilmez unsuru ise, ordu ile Refah arasındaki saflaşmanın gerçek nedenlerini, emekçiler için görünür kılan üçüncü bir cephenin oluşturulmasıdır. Önümüzdeki sürecin her adımında sol, tavırını belirlerken kendisine şu soruyu sormalıdır: Benimsediğim konum emekçileri ve ezilenleri düzen güçlerinin tasallutundan ne ölçüde uzaklaştırıyor? Bağımsız ve demokratik bir politik emek platformuna ne kadar hizmet ediyor? Seçimlere yönelik politikanın türetileceği temel de bu olmalıdır.

Son günlerde plaza medyasının ısıtıp durduğu solun birliği teması tam bir tuzaktır. Plaza medyası solun birliği derken, emekçilerin ve ezilenlerin demokratik tepkilerini MGK şemsiyesi altına sokabilecek sözde bir solu oluşturmayı kastediyor. Plaza medyası için önemli olan da solun birleşmesi değil, emekçilerin MGK'nın kuyruğuna takılmasıdır. Bu yüzden yığınları bir gün ÖDP'nin Sultanahmet mitingine çağıran plaza aydın ve sanatçıları takımı, ertesi gün herkesi CHP ile birleşmeye çağırıyor. "Sol" bir iktidar olanağının CHP ile ittifaktan geçtiği tezinden hareketle sol muhalefet MGK'ye endekleniyor.

Seçimin sadece bir adımını oluşturabileceği uzun vadeli bir kriz sürecinden, bağımsız sol gerçekten de güç kazanarak çı-

kabilir ve güç kazanmayı hafife almak doğru değildir. Emekçilerin ve ezilenlerin tepkilerini MGK şemsiyesine sokacak bir politikaya karşı durmak için oluşturulacak bir üçüncü cephenin programı, kuşkusuz azami bir sosyalist program değil, asgari bir demokratik programdır. Tersine bir tutum aslında dolaylı biçimde emekçileri ve

ezilenleri MGK solculuğuna mecbur bırakmak anlamına gelecektir.

Güç kazanmak önemlidir ama güç kazanmak için her yol mübah değildir. Ordu ve Refah'ın dayattığı laik-şeriatçı saflaşmasında, devlet iktidarının elinde tutan ordu ve müttefiklerinin himayesine dayanılarak elde edilen bir güç, barış de-

mokrazi ve özgürlük davasına zarardan başka bir şey veremez.

Yalnızca köpekler, kağıt gölgesine yattıklarında, kağıtın gölgesini kendi gölgesi sanırlar. İnsanlığın ilerici ideallerini on yıllardır kanı-canı pahasına diri tutma onurunu taşıyan Türkiye devrimci hareketi "kağıt gölgesindeki it" değildir. □

Gericilikten ve çetecilikten palazlanan hükümet devlet iktidarının baskısı altında eziliyor. Devlet iktidarı "gericiliğin de çetelerin de hamisi benim, haddinizi bilin" diyor.

Belki de darbeyi ikame etmeyi amaçlayan bu girişim, darbeye gerekçe olacak. "Bakın, siviller bile bir şey yapamıyor; iş askere kaldı" mantığı pekişecek

MGK muhalefeti eylemde çuvalladı

Basında şişirilen işçi-işveren birlikteliği eylem alanında balon gibi söndü

Türk-İş, DİSK, TESK, TOBB ve TİSK'in oluşturduğu "sivil inisiyatif" girişimi, MGK vesayetindeki eylem programının daha ilk aşamasında tam anlamıyla çuvalladı.

Bu beşliyi "majestelerinin muhalefeti" haline getiren şey, işçi ve işveren örgütlerinin yanyana gelmiş olması değil. Sadece öyle olsaydı, bu birlikteliğin Avrupa'dakine benzer bir "sosyal diyalog"un gereği olduğu iddia edilebilir ve bu iddia da olsa olsa "çağdaş sendikacılık" eleştirisine uğradı.

Ama bu girişim sadece işçilerle işverenlerin yanyana gelmesi nedeniyle eleştirilecek kadar masum değil. Gerçekten "demokrasi" gereği bir araya gelseydiler, yaptıkları açıklamalarda bir kez olsun Susurluk ve çete olgusuna değinmeleri gerekirdi. Çünkü bugün Türkiye'deki demokrasinin önündeki en büyük engelin devlet içindeki "çelik çekirdek" olduğunu ve bu çelik çekirdeğin gittikçe mafyalaştığını sağır sultan bile biliyor.

Ne var ki bu gerçek MGK toplantılarının gündemi olmadığı gibi bu bayların bildirilerine de girmiyor. Bu nedenle "sivil inisiyatif" MGK'nın çerçevesini çizdiği "irtica karşıtı" bir muhalefetin, dolayısıyla sivil darbenin aktörleri olmaktan öteye gidemiyor.

Ancak beşli, bu marifeti gerçekleştirme gücüne bile sahip değil. Büyük bir propagandayla kamuoyuna sundukları eylem takviminin daha ilk adımında bunu ortaya koydular.

6 Haziran'da yapılacak "bildiri okuma" eyleminin daha planlanma aşamasında bir bildiri krizi yaşandı. DİSK'in hazırladığı bildiride yer alan "sosyal devlet", "işçi ücretleri enflasyona yenildi" gibi ibareler TİSK tarafından kabul edilmedi ve TİSK tümüyle "hamasi bir milliyet-

çilik" içeren kendi bildirisini yayınladı. Türkiye'de sermaye sınıfının ne denli "demokrasi yanlısı" olabileceği, ücret-enflasyon ilişkisini belirten istatistik bilgiye bile tahammül edememesiyle bir kez daha ortaya çıktı.

Ortak bir bildiri bile hazırlayamayan "sivil inisiyatif" in eylemine beklenen katılım da olmadı. 6 Haziran'da Türk-İş ve TİSK başkanları yurtdışındaydı. TESK Başkanı bir salonda bildiri okumakla yetindi. DİSK belirli ölçüde katılım sağlayabildi, ancak bu işyerlerinin çoğunda bağımsız konuşmalar yapıldı, işçi sınıfının bakış açısını yansıtan talepler ortaya kondu.

Kısacası basında şişirilen birliktelik, eylem alanında balon gibi söndü. İşçi ve işveren örgütlerinin yanyana gelmesinin medyatik olmanın ötesinde bir anlamı olamayacağı anlaşıldı. Görünen o ki "sivil inisiyatif" görevini tamamladı. Bundan daha ileri gitmeleri mümkün değil, çünkü inandırıcı olamazlar.

Medyanın ikna kabiliyetinin de bir sınırı vardır ve bunlar o sınırı çoktan aşılar. Ve belki de darbeyi ikame etmeyi amaçlayan bu girişim, bu beceriksizliğiyle darbeye gerekçe olabilecektir; "Bakın, siviller bile bir şey yapamıyor; öyleyse iş askerlere kaldı" mantığı pekişecektir.

Aslında Türkiye topraklarında, işçi ve işveren örgütleri arasında bir "sivil diyalog"u bile kaldıramayacak denli faşizan rüzgarların estiğini gösteren en güzel örnek eylem günü Rabak fabrikasında yaşandı. İşçi ve işverenlerin "ilk ortak eylemi"nde, işveren gazetecileri işyerine sokmadı ve işçiler "bağımsız" kararlarıyla işyeri dışına çıkarak kendi "bağımsız" taleplerini ifade ettiler. "Büyük ortaklık" bozuldu, demokrasinin işçilerin bağımsız eylemliliğiyle kazanılabileceği bir kez daha görüldü. □

GÜNDEM

Savaş değil Demokrasi!

Kürt sorunu ne işgalle ne emperyalist barış projeleriyle çözümlenebilir. Sorun her iki halk için de sadece demokrasi yoluyla çözülebilir.

Ordunun Kuzey Irak'ta başlattığı operasyon, Türkiye tarihinin en geniş kapsamlı askeri sevkıyatı. Resmi yetkililerin açıklamalarına göre de bu seferki, bir operasyon olmaktan öte orta vadeli bir işgal planı niteliğinde. Bütün bir yaz boyunca askeri birliklerin Kuzey Irak'ta kalacağı ileri sürülüyor.

Genelkurmay'ın açıklamalarına göre PKK'ye ağır kayıplar verdirilmiş ancak PKK'nin açıkladığı rakamlar bu beyanları doğrulamıyor. Bundan önceki sınır ötesi operasyonları anımsarsak TSK'nın bu harekattan da istediği sonucu alabileceğini söyleyebilmek zordur. Şüphesiz amaç, Genelkurmay yetkililerinin açıkladıklarıyla sınırlıysa... Genelkurmay'a göre amaç, PKK'yi büyük oranda etkisiz

hale getirmek, askeri gücünü dağıtmak, lojistik faaliyetlerini ve merkezlerini tahrip etmek ve bir daha Kuzey Irak'ta konuşlanamaz hale getirmek.

İşgal hareketinde bu amaçların bir kısmına kısmen erişilmiş olabilir. Ancak bundan önceki operasyonlara dair ordu merkezli haberlerin nasıl balon çıktığı hatırlanırsa bu operasyona dair verilen haberlerin de oldukça abartılı olduğu ve hatta "düşmanın moralini bozmayı amaçlayan propagandif haber" olduğu bile söylenebilir.

Ancak hareketin kapsamı, maksadını aşan bir niteliğinin olduğunu ortaya çıkarıyor. Operasyonun çok amaçlı olduğu söylenebilir. Dışarıya yönelik olarak Ortadoğu coğrafyasında ABD ve İsrail merkezli politikaların uygulama sahasın-

da "harekat kabiliyeti kazanma" taktiğinin geliştirilmesi önem kazanıyor. Bölgede özellikle ABD patentli bir Kürt politikasının geliştirilmesine yönelik bir zeminin oluşturulmaya çalışıldığı açık. Kürt sorununun varlığının delili olan Türkiye ve Kuzey Irak'taki Kürt sorununu Kuzey Irak'a hapsederek çözme planı açısından operasyonun bir anlamı var. Barzani'yi güçlendirerek ABD merkezli bir ottonomi ya da benzeri bir çözüm ile Kürt sorununun üzerini örtmek bu arada da PKK'nin bu süreçte dışlanması ve Kürt toplumu açısından "dışsal" bir olgu haline getirilmesini sağlamak hedefleniyor. Zira KDP Türkiye temsilcisinin açıkladığı gibi, PKK giderek Iraklı Kürtler arasında da prestij topluyor ve hatta kitle tabanı oluşturmaya başlıyor. Bu açıdan Kürt sorunu

daha da içinden çıkılmaz bir hal almadan müdahale etmekte yarar gören ordu açısından işgal hareketi kaçınılmaz oluyor.

Bu bağlamda operasyonun hedefi PKK'yi yok etmek olarak açıklanırken aslında, PKK'nin Türkiye topraklarındaki hareketini sınırlamayı değil ama Kuzey Irak'taki (Bunu Ortadoğu diye okuyabiliriz) etkinliğini kırmayı hedefliyor. Dolayısıyla helikopterlerin PKK tarafından düşürüldüğünün itirafının İran bağlantılı olarak yapılması Ortadoğu'daki saflaşmayı biraz daha netleştirmeyi amaçlıyor.

Şüphesiz bu yönelimin yurt içindeki yansıması da benzer bir politik stratejinin parçası olarak geliyor. İçerde şeriatçılara karşı savaş açan ve açıkça görüldüğü gibi "tek tabanca" giden ordu, şeriatçılığa karşı mücadelenin toplumsal sonuçları açısından risklerini en aza indirmek için bu operasyonu kullanıyor. Tıpkı Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi "şeriatçılık ve bölücülük tehlikesi"ne karşı seferberlik halini yaratmaya çalışıyor. Toplum üzerindeki ideolojik etkisizliğini toplumsal parçaları birbirine karşı konumlandırarak gidermeye çalışıyor. Kuzey Irak'ta Kürtlere vururken şeriatçılardan gelecek "bizi bırak Kürtlere bak" savunusunu savuşturmayı tasarlıyor. Hem "bölücülere" hem şeriatçılara vurarak genel bir ideolojik meşruiyet yaratmaya çalışıyor. Bunu son helikopter olayında olduğu gibi

"toplumsal dramatisasyon" yaratarak pekiştirmeye çalışıyor. Tabii ki, dışardaki İran söylemiyle içerdeki RP olgusunun bir arada yürütülmeye çalışılmasının nasıl bir maksat güttüğünü söylemeye gerek yok. Genelkurmay'ın açıklamalarındaki "İran bölücülere maddi destek sağlıyor" söylemiyle "Başbakan bize ödenek vermiyor" söylemini yanyana getirdiğinde devletimizin (ordumuz demek daha doğru olur) nasıl bir şeriatçı ihanet çemberine alındığını anlamak zor olmasa gerek!

Sonuç olarak, bu operasyonun bir yanda PKK'nin gücünü kırmayı hedeflerken diğer yanda Ortadoğu'da ve yurt içindeki siyasal saflaşmaların oluşturulmasına bir katkı olarak gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz. Türk ordusu, Kürt sorunu merkezli bir askeri politik stratejiyle Ortadoğu'da operasyonel bir güç olma yönünde deneyim kazanıyor, gücünü pekiştiriyor. Bu yönelimlerin esas olarak ABD merkezli bir emperyalist hegemonyacılığın alt yapısını oluşturmaya yönelik olduğu saptaması sanırız isabetli olur.

Bu ve benzeri operasyonların ulusal ve uluslararası siyasal saflaşmaya ne tür katkılarda bulunacağını ortaya çıkması diğer faktörlerin devreye sokulmasıyla anlaşılabilir. Ancak Türk Ordusunun Kürt sorununu Türkiye toprakları dışında çözmeye çalışması beyhude bir iştir. Zira Nasrettin Hoca gibi "bodrumda kaybedilen yüzüğün sokak lambasının altında aranması" işidir devletin yaptığı. Yurt içinde Kürt sorunu, göç olgusu vb. nedenlerle yeni içerikler kazanarak bütün yakıcılığıyla devam ediyor. Bu birikimin ne sınır ötesi kirli operasyonlarla ne de MGK güdümlü "ekonomik-sosyal önlemlerle" çözülebileceği mümkündür. Kuzey Irak'a yönelik operasyon ve kirli savaş durdurulmalı, Kürt halkının tüm demokratik taleplerinin tartışılacağı özgür ve demokratik bir siyasi ortam yaratılmalıdır. Kürt sorunun Türk ve Kürt halklarının çıkarlarına uygun tek çözümü budur. Böyle bir çözüm sadece Kürt sorununda demokrasi yolunu açmakla kalmayacak, rejimin MGK önderliğinde sürdürülen yeniden yapılanması sürecinin yerine tüm Türkiye halkı için demokrasi yolunu da açacaktır. □

Ankara: Savaşa karşı savaşıma cesareti

Ordunun Kuzey Irak operasyonu sürerken, HADEP Ankara İl Örgütü'nün çağrısıyla biraraya gelen çeşitli kitle örgütleri, sendika ve partiler operasyonun durdurulması ve birliklerin geri çekilmesi talebiyle bir eylem süreci başlattılar. Biraraya geliş gerekçesinin ordunun sınır ötesi operasyonu ve Kürt sorunu olması, eylem sürecine katılan örgütlerin sayısını azaltırken, soruna yönelik çabanın yetersizliği toplumsal muhalefetin bugünkü durumunun bir aynası oldu.

Barış gibi yakıcı bir talep etrafında yapılan çalışma boyunca muhalefetin sendika, kitle örgütü ve partiler gibi çeşitli örgütlenmelerinin temel refleksleri, toplantılarda alınan kararları onaylıyor gibi gözükmek ama sürecin pratik örgütlenmesinde yük altına girmekten kaçınmak oldu. Giderek HA-DEP, İnsan Hakları Derneği ve Halkevleri dışındaki örgütlenmeler süreçten çekildiler. ÖDP basın toplantısında okunacak metindeki "Kürt" kelimesinin dahi çıkartılmasını isteyerek imza atmaktan kaçındı.

Yüksel caddesinde yapılan kitlesel basın açıklaması ile başlayan ortak eylemler 28 Mayıs'ta yapılan basın toplantısı, 31 Mayıs'ta meclise toplu telgraf çekme eylemi ve 7 Haziran'da ABD Elçiliği'ne siyah çelenk koyma biçiminde sürdü. Ancak çelenk bırakma eylemi polis tarafından engellenirken, çeşitli kitle örgütü, sendika ve parti yöneticilerinden oluşan yaklaşık 234 kişi Terörle Mücadele Şubesi tarafından gözaltına alındılar. Eylem programında tarihi kesinleşmemiş olan miting ve barış şenliği gibi etkinlikler de yer alıyor. □

SOSYAL DEMOKRASİ

Devletçi solun parlayan yıldızı

CHP, devletin resmi laiklik anlayışı ekseninde yarattığı saflaşmanın ürünlerini toplamaya çalışırken, devlet de CHP ile yeni kriz politikalarını derinleştirmek açısından işlevsel bir araç bulmuş oluyor. CHP'nin laiklik anlayışı da, devletin resmi güçlerinin laiklik anlayışı gibi son derece faydacı ve tutarsız.

MGK'nın 28 Şubat darbesi ile devletin yeni düşmanını ilan etmesinin ardından, Türkiye'deki siyasal aktörler de yeniden biçimlenmeye başlıyor. Devletin yeniden örgütlenme ihtiyacını yansıtan her yeni kriz politikası, kendi yıldızlarını da yaratıyor.

Ülke son üç aydır olağanüstü bir gündem değişikliği yaşıyor. Devlet, sürekli yeni kriz konularını derinleştirerek, toplumun, kendi zor aygıtının etki alanından ayrılmasını engelliyor. Onbeş yıldır bölücülük merkezli bir kriz politikasıyla ilerleyen devlet, kendisine yeni bir kriz konusu buldu: Şeriat tehlikesi. Laiklik en gözde ideolojik kavram haline geldi. Kürt sorunu merkezli bir siyasal ortam sonucunda gelişen milliyetçilik rüzgarının yerine, bu kez şeriatçılık sorunundan beslenen laiklik rüzgarları estiriliyor. Önceki dönemin yıldızları MHP ve DSP'nin yerini ANAP ve CHP alıyor. Devlet, şeriatçılığı darbe yerine sivil toplum kuruluşları ve devletçi sol ile adam etmeye çalışıyor.

Şeriatçıların tabanı ve sahip oldukları potansiyel gözönüne alındığında, Kürtler ve sosyalistler gibi çıplak şiddet yoluyla ezmeye çalışmanın önemli sakıncaları vardı. Gericilik bu ülkede her zaman faşizmin en önemli kitle tabanı olmuştur ve geçici bir ihtiyaç için bu tabanı tamamen soğutmanın alemi yoktu. Generaller uzun bir süredir ipleri kendi ellerine almanın verdiği rahatlıkla sendikacıları, siyasetçileri ve diğer kitle örgütlerini işe koştular.

Yeni bir sol parti girişimi, kadın örgütlerinin yürüyüşü, sendikacıların ve işveren örgütlerinin ortak muhtırası bir anda şeriata karşı "darbeci güdümlü demokrasi" rüzgarlarını estirmeye başladı. Ve yetmiş yıllık devlet partisi CHP, laiklik rüzgarının üzerine binen yeni bir yıldız edasıyla bir kez daha devletin yardı-

mına koştı. Soldaki yeni parti girişimi Ecevit'in zamanında müdahalesi ile önlenir ve CHP'nin rakip parti endişesiyle soğuk karşılanırken, MGK destekçisi sol girişim CHP'nin işine yaradı. CHP bir anda laikliğin toplum nezdindeki teminatı olma fırsatını yakaladı. Baykal'ın başından beri 28 Şubat darbesini destekleyen ve en basit demokratik kaygıları bile duymaktan uzak söylemi meyvelerini vermeye başladı. Baykal, devletin yeniden yapılandırılmasına destek veren tavrını "ülkenin gidişatı karşısında TSK'nın tavırsız kalması tabii ki beklenemez, TSK'nın tavrı kendi özgünlüğünden kaynaklanan biçimlerde gerçekleşecektir" sözleriyle belirtmiş ve devlet katından taktikle karşılanmıştı.

Çok açık ki, CHP'nin en son Livaneli konseriyle de reklamı yapılan yükselişi,

yaşet için kullanan ve sadece kendi hakimiyetini güvence altına alan bir laiklik anlayışını kurumsallaştıran otoriter bir tutum saklanıyor. Emek yanlısı politikalarla halkın sol partisi olamayan CHP, yelkenlerini devletin rüzgarıyla şişiriyor; resmi laiklik politikalarıyla bir kez daha devletin sol partisi oluyor. Rakibi Ecevit'i geçici bir süre için etkisizleştirme fırsatını yakalıyor. Ancak demokratik olmayan bir laiklik politikası-

geleneksel sosyal demokrat politikalar sayesinde gerçekleşmiyor. CHP devletin resmi laiklik anlayışı ekseninde yarattığı saflaşmanın ürünlerini toplamaya çalışırken, devlet de CHP ile yeni kriz politikalarını derinleştirmek açısından işlevsel bir araç bulmuş oluyor. Burada CHP'nin laiklik anlayışı da, tıpkı devletin resmi güçlerinin laiklik anlayışı gibi son derece faydacı ve tutarsız. En keskin laiklik savunusunun altında, kuruluşundan itibaren dini si-

nin savunuculuğuna soyunurken, aynı zamanda, rejimin emekçilerin çıkarlarıyla taban tabana zıt olan yeniden yapılanma girişimlerinin önemli ayaklarından birisi haline geliyor. CHP, laiklik rüzgarlarıyla sözde sol bir kimlik oluşturarak yeniden yoksulların partisi olacak ve böylece RP'ye giden oylar sola gidecek. Merkez Sağdaki gelişmelere paralel olarak Merkez Solun bu şekilde güçlendirilmesiyle birlikte RP üçüncü parti konumuna düşürülecek. Düzenin geleneksel siyasal dengeleri yeniden yerine oturtulacak. Ancak evdeki hesabın çarşısına uyup uymayacağını birlikte göreceğiz.

CHP'nin bu destekli çıkışı, önümüzdeki süreçte devletin manevralarıyla etkisizleştirilen toplumsal muhalefetin, yeniden bağımsız bir politik eksen kazanma çabasının önünde duran engellerden birisi olacaktır. Özellikle erken seçim havası yaygınlaştıkça, CHP, gericiliğe gerçekten tepki duyan emekçi-demokrat kesimleri devlet inisiyatifine daha da yakınlaştıran bir rol üstlenecektir. ÖDP gibi diğer sol partilerin tabanlarındaki orta sınıf katmanlarının tutumlarında da benzer bir yönelim beklenmelidir.

Laiklik arpalığından beslenmek için olağanüstü bir çaba gösteren ve bu yolda "darbeci sosyalist" ünvanını almakta bile çekinmeyen İşçi Partisi, devletin laiklik eksenindeki yeniden yapılanma girişimlerini ve devlet solunun yükselişini pekiştiren bir başka unsur olacaktır. Bütün ahlaki sınırlarını zorlayarak rejime yamanmaya çalışan ve Kemalizm aşkından solculuğunu bile unutan İP, devletçi sol dalganın, ortaya çıkacak meyveleri toplayamayan ama yetiştiren destekçilerinden birisidir. Kürt bölgesinde ise RP'nin gücünü kırmak için uygulanabilecek her politikanın "yağmurdan kaçarken doluya tutulmak" anlamına geleceğini bilen devletin işinin gerçekten de zor olduğunu söyleyebiliriz.

Devrimciler, rejim krizinin ülkeyi bir o yana bir bu yana savuran etkilerine karşı, bu savrulmaların dışında duran ve güncel politik çatışmalarda kendi bağımsız saflarını oluşturan bir noktada ısrarla durmalıdırlar. Tıpkı "bölücülük" eksenindeki çatışmada olduğu gibi "şeriatçılık" eksenindeki çatışmada da devrimcilerin halkı çağırabilecekleri ayrı bir saf vardır. Gericilik bu ülkenin emekçi sınıflarının önünde duran gerçek tehlikelerden birisidir ve bağımsız bir saf oluşturmamanın anlamı, bu çatışma karşısında pasif kalmak değildir. Laikliği savunmak, devlete ve onun partisine bırakılmaz. Gericilik karşısında oluşturulacak saf, eşitlik, özgürlük ve barışın safıdır. Devletin oynacağı haline getirilmiş resmi laikliğin değil, emekçi sınıfların laiklik anlayışının gerçekleştirilebileceği tek düzlem de burasıdır. □

CHP: Her zaman devlet partisi

Avrupa sosyal demokrasisi ile sadece uzaktan akraba olan CHP, kuruluşundan beri bir devlet partisi. Türkiye devletinin ve kapitalizminin kurucu partisi CHP, 1960'larla birlikte ülkede yaşanan sanayileşme olgusunu ve onun toplumsal sonuçlarını Kemalizm şablonuna sığdırmayarak, kendisini DP ve devamı olan AP'den ayırabilmek için modern kapitalist gelişmelere uygun bir siyasal sürece yöneldi ve "ortanın solu" projesini yarattı. Devrimci sol hareketlerin ezilmeye çalışıldığı askeri darbe sonrasında emekçilerin CHP'nin o dönemki siyasal örgüt çatıları altında toplanması, iğreti "sosyal demokrat" kimliğin yaygınlaşmasına katkıda bulundu. Ancak CHP, Bülent Ecevit'in 1965 yılında kaleme aldığı "Ortanın Solu" isimli kitabında belirtildiği gibi, "sanayileşmenin toplumsal sonuçlarının (işsizlik, adaletsizlik vb.) düzen için yıkıcı sonuçlara yolaçmaması ve özellikle ezilenlerin tehlikeli bir sol akıma kapılmaması için" vardı. CHP bütün siyasal pratiği boyunca da bu çizginin takipçisi oldu.

1989 seçimlerine 12 Eylül dönemine yönelik tepkilerin sözcüsü olarak giren ve nispeten güçlenen sosyal demokratlar, liberal ideoloji karşısında tutunamayarak DYP ile "devrim gibi" bir ittifak yaptılar. Türkiye bu "devrimin" sonuçlarını yaşarken, CHP yaşadığı sağcılaşmanın bedelini 1995 seçimlerinde barajdan kılpayı dönerek ödedi. Şimdi ise CHP devletin resmi laiklik eksenli yeniden yapılandırma programına destek olurken, merkez sağ ve merkez solun birleştirilmesi projesindeki ana kanallardan birisi olmaya soyunuyor. Merkez solun birleştirilmesi kuşkusuz rejimin ve CHP'nin kırk yıllık hizip başı politikacılarının çıkarlarına hizmet eder. Ama devletçi ve merkezci bir sol uzun vadede ne mümkündür ne de emekçilere rejimin sınırları içinde bile herhangi bir iyileşme sağlayabilir. □

MHP KONGRESİ

Makyaj
yüzlerinde
durmadı

MHP, Kürt sorunu merkezli siyasal bir sürecin yaşandığı son on yılda, özellikle kirli savaşın başlatıldığı dönemle birlikte öne çıkarıldı. Türk milliyetçiliği ideolojisinin sahiplenilmesinde devletin yürüttüğü kirli savaşın kitle tabanını oluşturma misyonunu üstlenen MHP ve lideri, bir anda bütün burjuva çevrelerinin gözdesi haline geldi. Bütün büyük tirajlı yayın organlarında Türkeş ve MHP hakkında yazı dizileri yayınlanmaya başladı. Bunların planlı ve maksatlı yapıldığı o kadar açıktı ki, MHP dizilerini bir gazete bitiriyor diğeri başlatıyordu. Hepsinin işlediği tek konu MHP'nin çok değiştiği idi. Türkeş, sorumlu devlet adamı rollerinde bütün siyasal partilerin üzerinde bir etkiye sahipti.

Türkeş'in ölümü sonrasında yapılan son MHP Kongresi'nde meydana gelen olaylar çok şaşırtıcı olmasa gerek. MHP ileri gelenlerinin neyi paylaşamadıkları bir yana, ortaya çıkan görüntü faşist bir lider etrafında biraraya gelmiş militarist faşist bir hareketin başsız kaldığında ki haliydi. Faşist bireylerin güdülmeye alışkın kişilikleri otorite kaybolduğunda derhal yeni bir otorite arayışına giriyor, fakat aynı "kalite"de bir lider olmayınca, daha düşük kalitedeki birkaç lider arasında bir bölünme kaçınılmaz hale geliyordu. Kongre salonundaki "öl de ölüm, vur de vuralım" bağırışları, kürsü işgali sırasında el hareketlerine bile sinmiş olan faşist tutum, ancak bu ruh haline sahip faşist bir partinin militanlarına ait olabiliirdi.

MHP içindeki bu bölünmenin sadece liderlik çekişmesinden

kaynaklandığını söylemek kuşkusuz yanlış. Türkeş'in ölümünden önceki süreçte başladığı anlaşılan ayrılıklar su yüzüne çıktı. Türkeş'in ölümüyle ortaya çıkan bölünmüşlük tablosunun ne kadar derin içerikli olduğunu bilebilmek zor. Kayda değer olmayan nedenlerin başında, bölünmenin mafyacılarla siyasetçiler arasında olduğu geliyor. Eski Ülkü Ocakları Başkanı Azmi Karahamutoğlu'na bakılırsa Tuğrul Türkeş dışındakiler partiyi mafya ilişkilerine alet etmişler ve bütün kavganın altında da bu yatıyormuş. Bunun doğru bir gerekçe olabilmesi mümkün değil. Zira MHP bir bütün olarak mafyatik siyasetin resmi partisidir ve bu, bugünkü varlık nedenlerinin başında gelmektedir.

Kongre'de gözlenen ayrılığın nedenleri arasında geleneksel milliyetçi çizginin sürdürülmesi

ile Türkeş'in son dönemde temsil ettiği merkez-sağın birleştiricisi faşist çizgi arasındaki sürüşme daha önemli gibi görünüyor. Türkiye Cumhuriyetleri üzerinden gelen uyuşturucu, petrol boru hattı rantı ve diğer kara para aklama süreçlerindeki egemenlik kavgasının da MHP içindeki kanatları birbirine düşürmüş olması kuvvetle muhtemel. MHP Kongresi'nde Tuğrul Türkeş taraftarlarının yarattıkları terörse, kontgerillanın MHP'den ılımlı bir kitle partisi imajı yaratma projesine önemli bir yara aldırması oldu.

Ancak, MHP'nin faşist rejime içerilmiş işlevine bakıldığında ayrılık nedenlerinin MHP'nin özüne zarar vermesine izin verilmeyeceği de açık olsa gerek. Zira MHP'nin gerçek yöneticisi devlettir. BBP ayrılığında yaşandığı gibi ciddi ideolojik birikime dayanan ne-

denler dışındaki sorunların MHP gibi bir partiyi işlevsiz hale getirmesine izin verilemez. Tabii ki, devlet bunu herhangi bir nedenden dolayı istemeyinceye kadar.

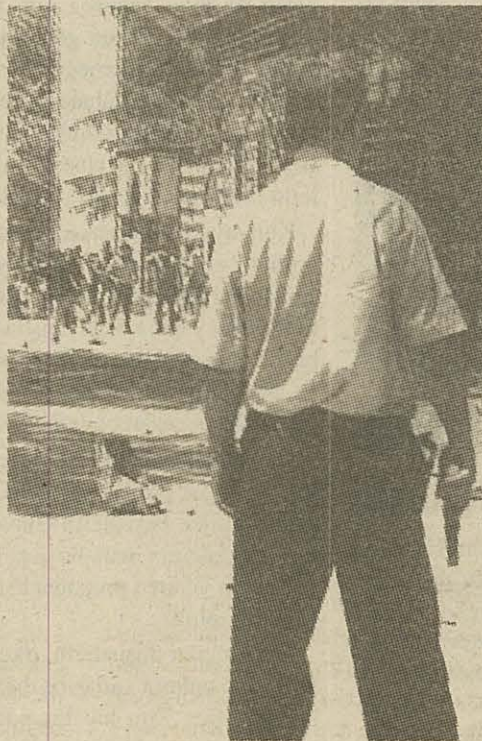
MHP ve onun militan gücü Ülkü Ocakları zaten olaylı kongre sonrasında MHP'nin misyonunun devam edeceğini gösterir etkinliklerde bulunarak yeterli mesajı vermişlerdir. MHP gibi bir parti sözkonusu olduğunda elbette ılımlı kitle çizgisi ile "illegallite" çelişkili değil, birbirini tamamlayan iki unsurdur. Çünkü sözkonusu ılımlı kitle çizgisi imajı kontgerillanın çizgisinden başka bir anlam taşımamaktadır.

MHP kendi içindeki bölünmeleri bile toplama yönelik şiddet artırıcı bir neden haline getiren faşist bir partidir. Kongre sonrasında İstanbul ve Ankara'da faşistlerin üniversite öğrencilerine yönelik saldırılarında gözle görülür bir tırmanma

yaşanması da bunun yeni bir kanıtı olmuştur. Türkiye'nin şeriatçılık-laiklik ikileminde yeni bir eksene sokulmaya çalışıldığı bir zeminde özellikle üniversitelerdeki saldırıların artması MHP'nin yeni olası rolleri hakkında bilgi verebilir.

Devletin kontgerilla gücü tarafından gayet iyi organize edilmiş ve yerleştirilmiş bir yönetim disiplinine sahip faşist hareket, bilinen kimliğiyle siyasal yapmaya devam edecektir. MHP'nin değiştiği, ılımlılaştığı gibi lafazanlıklar kontgerillanın istekleri doğrultusunda ortaya atılmış propagandif söylemlerden ibarettir.

Birbirlerine silah çekecek kadar, iç mücadele için illegalliteye geçmeyi tasarlayacak kadar militarist bir öze sahip MHP militanları, Türkiye toplumunun yakından tanıdığı Maraş katliamını düzenleyen, Abdi İpekçileri katleden faşist katillerdir. Dün öyleydiler bugün de...

Köpekler, birbirlerinin gırtlığına daha iyi yapışabilmek için
ÖĞRENCİLERE SALDIRDILAR

MHP kongresini takibeden günlerde üniversitede faşistler eski başkanlarının sözlerini dinleyerek harekete geçtiler. Özellikle İstanbul ve Ankara üniversitelerinde yaşanan faşist saldırılar birbirini izledi. İstanbul'da çeşitli üniversitelerde irili ufaklı saldırılar ciddi bir tepkiyle karşılaşınca istediklerini elde edemeyen faşistler geleneksel hale getirdikleri İ.Ü. Merkez Kampüs saldırılarına bir yenisini eklediler. İ.Ü. Hukuk Fakültesi'nde silahla iki öğrenciyi yaralayan faşistler, Sultanahmet Adliyesi'nde görülen davalarının hemen ardından Merkez Kampüse gelerek saldırıya giriştiler. Ne var ki bu saldırıya tepkisiz kalmayan öğrenciler faşistleri püskürttüler. Sivil faşistlerin gönüllü korumaları olan polis de beklenen vazifesini ifa

ederek iki sol görüşlü öğrenciyi silahla yaraladı ve onlarcasını gözaltına aldı.

Aynı günlerde Ankara üniversitelerinde yaşanan gerginlikler Gazi Üniversitesi'nde saldırıya dönüştü. Türkeş'in mezarını ziyaretin ardından Gazi Üniversitesi'ne yürüten kalabalık faşist grup kantinde oturan öğrencilere saldırdı. Sonraki üç gün Gazi Üniversitesi'nin değişik fakültelerinde saldırgan tavırlarını sürdürerek terör estirdiler. Saldırılarda pek çok öğrenci yaralandı.

Üniversitelerde son dönemde yaşanan bu faşist saldırılar özellikle ülkü ocaklarının MHP içerisinde bir güç olabilme girişimi olarak gözüküyor. Ancak Temmuz'da yapılacak kongre sonrasında sivil faşistlerin demokrasi güçlerine yönelteceği saldırıların artması sürpriz bir gelişme olmayacak.

GÜNDEM

Bu acı unutulmaz!

Sivas'ta Türkiye'yi yakanlar yalnızca yobaz sürüleri değildi. Devlet de oradaydı. Hem de bütün duygusuzluğuyla. Yangın yerini sessizce izliyordu...

rafları 2 Temmuz 1993'de elbirliği ile 37 insanı ateşe vermiştir. Ve bu iki yüzölçümler bugün laiklik safını seçenler 2 Temmuz yaklaşırken biraraya gelerek, toplumsal muhalefetin tüm kesimlerini kendi saflarına eklemek için anma etkinlikleri düzenleme çabası içindeler... Geçen yıllarda katliamı bir Alevisünni çatışması olarak ele alıp kendi dar politik çıkarları için toplumun geri kalanından yalıtıma çalışanlar bugün laik-şeriatçı ikiliği içinde kendi saflaşmalarına malzeme yapıyorlar.

Onlara söyleyebilecek tek şey var: Sivas unutulmadı... Sivas unutulmadan, siz hangi maskeyi takarsanız takın gerçek yüzlerinizi gizleyemezsiniz... Geçen yıllarda Sivas'ta ölenlere sizin kurmaya çalıştığınız anlamı reddederek sahip çıkan ve tüm Ankara'yı bir baştan bir başa yürütenler, bugünde 2 Temmuz'da daha güzel bir dünya umutlarını şiirleri, şarkıları, semahları ile dillendirdikleri için ateşe verilenlere, savaş rejimine isyan ederek, eşitlik, özgürlük, barış ve demokrasi umutlarını sokağa taşıyarak ve sizin gerçek yüzünüzü arkanıza almaya çalıştığınız emekçi ve ezilenlere, bu ülkenin gerçek sahiplerine göstererek sahip çıkacaklar...

Savaş, faşizm ve gerici-lik üzerinde yükselen rejim, "dinsel gerici-lik" kitle temelini oluşturmak için kullanıyor. Toplumsal özgürlük umutlarının her zaman en büyük düşmanı olan gericilik, bu özelliğine rağmen hala toplumsal muhalefetin gündemine devletten ve tüm güç ilişkilerinden bağımsız, mücadele edilmesi gereken bir unsur olarak giremiyor. Çünkü savaş rejiminin hüküm sürdüğü ülkemizde görünüşte gerici-likle devlet mücadele ediyor.

Oysa 2 Temmuz 1993 tarihi hala anılarımızda tazeliğini koruyor. 2 Temmuz 1993'de "dinsel gerici" sıradan faşizm Sivas'ta 37 insanı yakarak yoketti. O gün yaşananlara göz yuman hükümetteki iki partiden biri bugün gerici ve faşist RP ile kolkola girmiş iktidarını kurtarma gayreti içinde, diğeri ise yıllardır olduğu gibi bugünde gerici-liğe karşı mücadelenin tek "teminatı" rolünü oynuyor. 2 Temmuz 1993'de sonu çok rahatlıkla görülebilen olaylar başladığında devlete/orduya güvenmeyi ve beklemeyi vazeden zihniyet yıllardır olduğu gibi bugünde gerici-likle mücadeleyi devlete bırakmış durumda. Sivas'ta 37 insanın yakılarak yok edilmesine ortak olanların

adaleti dün sıradan faşistleri "tahrik edilmiş oldukları" için suçsuz bulurken bugün yeniden yargılayarak iki yüzölçülüğünü ilan ediyor.

Sivas'ta 37 insanın yakılmasının sorumluları sadece "tahrik olmuş" gericiler değil... Sivas'ta 37 insanın yakılmasının sorumluları savaş rejiminin iktidardaki ve muhalefetteki tüm güçleri ve devletten demokrasi ve özgürlük bekleyen zihniyetlerdir. Bugün yaşanan laik-şeriatçı saflaşmasının ve çatışmasının ta-

Meydan okudular ve yendiler

Anıları önünde saygıyla eğiliyoruz

Aygün Uğur, Altan Berdan Kerimgiller, İlginç Özkeskin, Hüseyin Demircioğlu, Ali Ayata, Müjdat Yanat, Tahsin Yılmaz, Ayçe İdil Erkmen, Hicabi Küçük, Yemliha Kaya, Osman Akgün, Hayati Can cezaevlerindeki devrimci tutsakların 20 Mayıs 1996'da faşizme karşı başlattıkları ölüm orucu direnişinde teker teker ve hep beraber ölüme meydan okuyarak ölümü yendiler. Faşizme karşı mücadelede yarattıkları devrimci değerler halkın önünde yaşamaya devam edecek. Faşizm yenilecek, ezilenler kazanacak!

Faşist

Gösterilere

Devrimci

Müdahale

Kürt sorununa yönelik askeri çözüm politikalarının batı yakasındaki etkilerinin başında milliyetçi faşist ideolojinin toplum içinde yaygınlaştırılması geliyor. Son birkaç yıldır faşistler askerle ilgili olan her konuya müdahale ederek buralarda faşist söylemi yaymaya ve kitle tabanlarını güçlendirmeye çalışıyorlar. Özellikle asker uğurlamaları ve asker cenazeleri bunların başında geliyor.

"En büyük asker bizim asker" sloganları arasında askerlik çağındaki gençlerin ve ailelerinin geleneksel uğurlama törenleri istismar ediliyor. Bu yöndeki faaliyetlerin faşist harekete ivme ve kitle kazandırdığını kabul etmek gerek.

Son bir kaç yıldır yoğun olarak yaşanan bu tip gösteriler devrimciler tarafından sadece seyredilirdi. Kirli savaşın yarattığı toplumsal zehirlenmenin farkında olanlar bu konularda özellikle gençlerle farklı bir ilişki kurmanın ve soruna bir başka açıdan bakmalarının sağlanmasının yararına sadece değinmekle yetinirlerdi.

İşte İstanbul'un Sarıyer ve Okmeydanı mahallerinde meydana gelen iki olay önemsiz gibi görünse de bu "seyrediş hali"nin aşılına başladığını gösteriyor. Sarıyer'de özellikle gençlerin gittiği bir kültür derneğinde oturanlar mahallerinden geçen bir faşist konvoyu müdahale ettiler. Başka bir mahalleden oluşturulmuş olan ve bütün yöreyi dolaşarak "asker uğurlama" görüntüsü altında faşist bir gösteri yapan MHP'liler mahalledeki gençlerin müdahalesiyle karşılaştılar.

Konvoyun taşlanmasıyla başlayan müdahale, faşistlerin şaşkınlığı ve daha sonra kaçmaya başlamalarıyla doğrudan sıcak çatışmaya dönüştü. "Asker uğurlama"nın verdiği meşruiyetle istediklerini yapmaya alışmış faşistler bu müdahale karşısında tam bir bozgun yaşadılar. Olayın ardından polis desteğiyle mahalleye gelen faşistler, mahalle halkının olayı sahiplenmesiyle yeni bir saldırıya cesaret edemediler.

Okmeydanı'nda da devrimci gençler "asker uğurlama" bahanesiyle faşist gösteri yapan MHP'lilere iki üç gün boyunca müdahale ettiler. Faşistlerin konvoyunu taşıyarak mahalle civarından uzaklaştıran mahalle gençleri Okmeydanı halkının bu tür faşist beyin yıkama propagandalarına taviz vermeyeceğini bir kez daha gösterdiler.

Devrimciler faşistlerin ırkçı ideolojiyi yaymaya çalıştıkları her yerde onların karşısına dikilme becerisini, cesaretini gösterebilmelidirler. Zira hiç bir politik söylem "Halkların Kardeşliği"ni istemek kadar temiz ve meşru olamaz. Bütün mesele bunu içselleştiren ve hayata geçiren politik bir hattın yaratılmasıdır.

MUHALEFET

Ortaöğretimde demokratik eğitim kurultayı:

**PARASIZ, EŞİT VE
DEMOKRATİK BİR
EĞİTİM İSTİYORUZ!****Sonuç bildirgesinden...****12**

Eylül Darbesiyle çizilen rejimin çerçevesi bugün de belirleyiciliğini sürdürüyor. Rejimin demokratikleşmesi sorunu muhalefet hareketinin en yakıcı problemi olarak ortada duruyor. Eğitim alanında, eğitim emekçilerinin, öğrencilerin, velilerin eğitimin demokratikleşmesi doğrultusunda verdikleri mücadele bu açıdan önem taşımaktadır. 31 Mayıs-1 Haziran tarihleri arasında yapılan Orta Eğitimde Demokratik Eğitim Kurultayı (ODEK) bu mücadeleye bir katkı olarak düşünüldü ve organize edildi. Kurultay'ımıza Eğitimde Fırsat Eşitliği gündemine Refik Saydam (Öğretmen Dünyası Dergisi Yazı Kurulu Üyesi), S. Yavuz (Veli Temsilcisi) ve öğrenci temsilcisi arkadaşlarımız; Eğitimde Özelleştirme gündemine Fikret Başkaya (Öğretim Üyesi), Fevziye Sayılan (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi), Harun Ünlü (Abece Dergisi Yazışmaları Müdürü), Yusuf Sağlık (Veli Temsilcisi) ve öğrenci temsilcisi arkadaşlarımız; Gericici-Faşist Eğitim Sistemi gündemine Harun Ünder (A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi) ve öğrenci temsilcisi arkadaşlarımız katıldılar. Eğitimin Demokratikleştirilmesi gündemine Ramazan Günlü (ÖES Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi), Necati Akpınar (Eğitim-Sen MYK Üyesi), Zeki Saruhan (Öğretmen Dünyası Dergisi Yazışmaları Müdürü) ve

öğrenci temsilcisi arkadaşlarımız katıldı. Programımızda amaç, bir yandan bu konulardaki çözümlemeleri ve alternatif politikaları ortaya koymak, diğer yandan eğitim alanında öğrenci-öğretmen-veli birlikteliğinin nasıl sağlanacağını tartışmak şeklinde belirlenmişti.

Kurultayın ilk günü eğitim sisteminin sorunlarının tartışıldığı konuşmalarla geçti. Paralı eğitimin toplumsal yapıdaki farklılaşmayı derinleştirdiği ve emekçi çocuklarının giderek daha fazla rejimin imkanlarından uzaklaştırıldığı ifade edildi. Ayrıca, İmam Hatip Liseleri, Anadolu Liseleri gibi ayrıcalıklı liselerdeki imkanların yanında devlet liselerindeki yoksullaşma, eğitim kurumlarındaki farklılaşmayı su yüzüne çıkarıyordu. Meslek Liselerindeki öğrencilerin ucuz emek sömürüsüne maruz kalmaları da tartışılan konular arasındaydı.

Okullardaki bilimsel faaliyetler ve Eğitsel Kollar neredeyse işlevsiz hale gelmiş ve giderek bağımsız öğrenci etkinliklerinin önünü keser duruma gelmiştir. Bunu destekleyen biçimde eli sopalı ve baskıcı bir eğitim modeli ve eğitimci profili okullarda hakim olmaya başlamıştır. Okullardaki polis baskısı artırılırken, ilginç biçimde kumar, uyuşturucu, alkolizm gibi alışkanlıkların kazanıldığı mekanlar polisin koruması altına alınıyor, ancak bununla birlikte polisin baskı mekanizması demokratik örgütlenme mücadelesi veren öğrencileri ezmeye çalışmaktadır.

Daha başından itibaren eşitsiz koşullarda yetişen öğrenciler bir üniversite sınavıyla eşitlenmek ve geleceklerini tayin etmek zorunda bırakılıyorlar. Oysa çok açık ki, öğrenciler zaten oraya gelene kadar eşitsizliğin bütün sonuçların kendi kişiliklerinde içselleştirmiş durumdadırlar. Bu yüzden sınav, bu eşitsizliği meşrulaştıran bir araç olarak işlev görmektedir.

Kurultayın ikinci gününde ise, çözüm politikaları üzerinde konuşuldu. Eğitim alanında yaşanan sorunların, eğitimin program olarak ve veriliş biçimiyle demokratikleştirilmesi gerekliliği üzerinde duruldu. Eğitim politikalarının belirlenmesinde eğitimci, öğrenci ve öğrencilerin aktif katılımının sağlandığı bir demokratik ilişki biçimini yaratmanın zorunlu olduğu vurgulandı.

Bu noktada bizler ODEK'i, taleplerimizi haykırdığımız, parçalı öğrenci muhalefetinin birleştirilmesinin imkanlarını tartıştığımız, öğrenci-öğretmen-veli bileşenlerinin biraraya getirilme yollarını hep birlikte aradığımız ve DLM'ye ivme kazandıracak bir araçlar dizisi yarattığımız bir eylem olarak değerlendireyoruz. Bu açıdan kurultayın sonuçlarını bir kitapçık halinde toplayıp Eğitim-Sen'in kurultayına bir rapor olarak sunmayı düşünüyoruz. Kurultayımızı bu sonuçlarından dolayı başarılı bir çalışma olarak değerlendiriyor ve gelecek dönemlerde daha ileri adımların habercisi olarak görüyoruz.

1. Eğitim; biçimde ulusal, özde emekçi, halktan yana toplumun demokratikleşmesine hız veren bir öze kavuşturulmalıdır.
2. Mevcut eğitim sistemindeki eşitsizlikler giderilmelidir.
3. Tüm eğitim kurumları ticarethane olmaktan çıkarılmalı, eğitim parasız hale getirilmelidir.
4. Öğrenciler arasında anlamsız bir zeka kıyaslaması yapan Süper Liseler, Anadolu Liseleri vb. okullar kapatılmalıdır.
5. Bütün öğretim basamaklarında Ana Dil öğretimine önem verilmeli ve bu yöndeki baskılara bir an önce son verilmelidir.
6. Zorunlu din dersleri kaldırılmalıdır.
7. İnsanlar arasındaki eşitsizliği körükleyen üniversite sınavları kaldırılmalıdır.
8. Eğitimde özelleştirilmeye hemen son verilmeli eğitime bütçeden ayrılan pay arttırılmalıdır.
9. Eğitim emekçilerinin yaşam standartları iyileştirilmelidir.
10. Çağdışı disiplin yönetmelikleri kaldırılmalı, fiili baskı uygulamalarına son verilmelidir.
11. İdare-polis işbirliği kaldırılmalı, okullarımız karakol görüntüsünden kurtarılmalıdır.
12. Öğrenci-öğretmen-veli birlikteliği sağlanmalı ve eğitimde söz, karar ve yetki sahibi olmalıdırlar.

EKONOMİ

Rant, kara para ve eroin bağımlısı sermaye BİR NUMARALI TOPLUM DÜŞMANI

Siyasetteki yozlaşma ve çürümenin, kontrgerillanın mafyalaşmasının en önemli nedeni mafya ekonomisidir.

Siyasetteki toz duman ekonomiyi gölgeliyor. Oysa ekonomik durum, siyasal kaosun bu denli büyümesinin belki de en önemli nedenlerinden biri. Bu nedenle, ekonomik durumun tahlili her zaman olduğu gibi bugün de önemini koruyor.

Çöküşe dayalı geleneksel kriz senaryoları, bugünkü ekonomik durumu açıklamakta yetersiz kalıyor. Sermaye, kapitalizmin genel bir çöküşe sürüklenmesini önleyici araçları etkin bir şekilde kullanabiliyor. Özellikle sermayenin uluslararasılaşma sürecindeki gelişmeler, "krizi yönetme" konusunda sermayeye hiç de küçümsenemeyecek bir esneklik sağlıyor. Bunun son örneğini Meksika'da gördük. Meksika ekonomisinin içine girdiği çöküntü, uluslararası sermayenin mali yardımlarıyla atlatıldı.

Bütün bunlar, kapitalizmin sorunsuz bir gelişim izlediği anlamına gelmiyor elbette. Kapitalizm bugün ciddi sorunlar yaşıyor ve belki de büyük bir krizin tohumları ekiliyor. Bunun dışında, küçük küçük krizler patlak veriyor. Ancak sermaye şimdilik bu krizleri yerelleştirebiliyor ya da sürece yayarak etkisini hafifletabiliyor.

Öte yandan bu kriz yönetimi, kapitalizmin içsel çelişkilerini de arttırıyor. Eşitsizlik ve dengesizlik gittikçe büyüyor ve bu durum, kriz yönetiminin maliyetini her geçen gün daha da yükseltiyor.

Türkiye ekonomisi bu sürecin neresinde? Türkiye, ekonomik yapısının çarpıklığıyla, sermayenin küreselleşmesi sürecinde özgün bir yer işgal ediyor. Bu özgünlüğü sağlayan en önemli unsur ise hiç kuşkusuz enflasyon. Bugün enflasyon oranı % 70-80 noktasında "istikrar" kazanan başka bir ülke yok. Güney Amerika'nın hiper enflasyonlu ülkeleri bile, uygulanan "istikrar programları" sonucu enflasyonlarını % 10'lar civarına indirdi-

ler (Bunun bedelini emekçi sınıfların ödediğini belirtmeye gerek yok). Türkiye'de ise, 1994 krizi ile % 150'ye çıkan enflasyona müdahale edildi ve bu oran % 70'lere geriletildi; ve bu noktada enflasyon oranı neredeyse sabitleşti.

Bu enflasyonun altında yatan en önemli etmen kamu açıkları. Bu açık, sermayenin bugünkü tercihleri nedeniyle kapa-

tılabilir olmaktan uzak. Kamu açıklarının % 90'ından fazlasını bütçe açığı oluşturuyor. Sermayenin saldırısı ile karşılaşan KİT'lerin ve sosyal güvenlik kuruluşlarının açıkları ise toplam % 2'yi bile bulmuyor.

Bütçe açığının en büyük kaynağı faiz ödemeleri. Devletin iç ve dış borç faizlerine, yani rantçılara ödediği yıllık para bütçenin yarısından fazlasını oluşturuyor. Diğer bir gider kalemi olan cari ödemelerin asıl ağırlığını ise eğitim ve sağlık dışı kamu harcamaları, yani askeri harcamalar, diyanet işlerine aktarılan kaynak vb. oluşturuyor.

Bütçe gelirlerine bakıldığında, vergi gelirlerinin oranının % 18 civarında olduğu görülüyor. OECD ülkeleri ortalaması % 30'un üstünde. Vergi gelirlerinin yarısından fazlası dolaylı vergilerden, yani KDV vb.'nden oluşuyor. Dolaysız vergilerin büyük bir bölümünü ücretliler ödüyor.

Bu bütçe yapısı, bugün kamu maliyesinin bütünüyle sermayenin ihtiyaçlarına göre şekil-

lendiğini ortaya koyuyor. Devlet, ücretliden, emekçiden, yoksuldan alıyor; rantçılara, silah tüccarlarına veriyor. Kamunun finansmanı iç borçlara bağlı. Eğitim ve sağlık ise gitgide eriyor. Bütçe açığı yıl sonunda 2 katrilyonu bulacak gibi görünüyor.

Büyümenin Motoru: Sıcak Para. Peki Türkiye yüksek bir büyüme çizgisini nasıl yakalıyor? 1994 krizi sonucunda % 6 küçülen ekonomi, 1995'te % 8 ve 1996'da % 7.9 büyüdü. Bunun nedeni nedir?

Büyümenin motorunun yatırım ve üretim artışı olmadığı açık. 1995'ten 1996'ya yatırımlar yarı yarıya geriledi. Yabancı yatırımlar da, direkt yatırım olmaktan çok portföy yatırımı niteliğinde; yani yabancı sermaye Türkiye'ye fabrika kurmak, işyeri açmak için değil, tahvil ve hisse senedi almak için geliyor.

Dolayısıyla büyümenin kaynağını başka yerde aramak gerek.

Bu büyüme ithalattaki artıştan kaynaklanıyor. İthalatın büyümesi ise, kısa vadeli sermaye girişine, yani sıcak paraya bağlı. İhracat ise büyümüyor. Özellikle Gümrük Birliği'nin ihracata katkısı hiç olmadı denebilir. Üretimin iç talebe yönelik oluşu temel bir yapısal özellik. Bunun sonucu olarak dış ticaret açığı, yani ithalat ile ihracat arasındaki fark 20 milyar doları buluyor.

Burada, kısa vadeli sermaye hareketlerine, yani sıcak para olgusuna değinmek gerekiyor. Sıcak para, bir başka deyişle spekülasyon mali sermaye, yani üretimi desteklemeyen, üretimden bağımsızlaşmış mali sermaye hareketleri bütün dünyada ekonominin temel motoru niteliğinde. Bir günlük mali sermaye hareketlerinin tutarı 1.5 trilyon dolar. Üretken yatırımlara dönüşmeyen bu sermaye, mali piyasaların serbestleştirilmesi süreci ile birlikte özellikle azgelişmiş ülkelerde "serseri" bir yolculuk yapıyor. Beğendiği ülkelere giriyor; bir süre kalıyor; sonra başka bir ülkeye gidiyor. Ülkeler de bu serseri yolcu-yu kendilerine çekebilmek için inanılmaz tavizler veriyorlar.

Gelir dağılımı uçuşumu derinleşiyor

Kamu ve özel sektör işçileriyle kamu çalışanlarının ücret ve maaşlarında bir önceki yıllara göre gerçekleşen gerileme, Türkiye'deki gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksullaştırma politikalarının en önemli ve görünür yüzünü oluşturuyor. Sosyal dışlanma içinde yoksulluk sınırının altında yaşayan kent yoksullarının, sigortasız işçilerin durumu ise istatistiklere değil sokaklara yansıyor.

	Kamu(%)	Özel(%)	Memur(%)
1994	-5.2	-20	-22
1995	-21.3	-14.4	-4.7
1996	-23.3	+ 3.4	-7.6

Ekonominin dışına itilen bir "dışlanmışlar" kategorisi, üretimden ve tüketimden dışlanan yoksullar toplumsal yapının önemli bir unsuru.

Bu tavizlerin en önemlisi faizleri yüksek tutmak. İşte Türkiye, Kürt sorunu gibi yapısal özellik kazanmış. Etmenlerden de kaynaklanan kamu açıklarını kapatabilmek için yıllardır yabancı sermayeyi çekebilmek amacıyla faizleri yüksek tutuyor. Dolar bir yılda net % 30 kazanç elde edebili-

yor.

Böylesine spekülasyon mali sermayeye bağımlı hale gelen bir ekonomi de erojin bağımlılığı gibi giderek daha fazla sıcak paraya gereksinim duyar hale geliyor. Bu sermaye döngüsü kırıldığı anda, ekonomi allak bullak oluyor; kriz patlak veriyor.

Dolayısıyla bugünkü ekonomik büyümenin temelinde istihdam artışı getirmeyen ithalata dayalı bir tüketim olgusu yatıyor. Bu geçici, istihdam etkisi az ve sürdürülebilirliği olmayan bir büyüme.

Eşitsiz gelir dağılımından "Sosyal dışlanma"ya. Türkiye gelir dağılımı bozukluğunda dünya sıralamasında en üstlerde. Nüfusun en yüksek gelire sahip % 20'lik dilimi, milli gelirin yarısından fazlasını alırken; en düşük gelirli % 20'lik grup milli gelirin % 5'ini alıyor. Ücretlilerin milli gelirden aldığı pay % 14, ama faiz ve kar gelirlerinin milli gelir içindeki payı % 70'e varmış durumda.

Türkiye'de 10 milyon açlık sınırında yaşayan yoksul bulunuyor. Resmi işsizlik rakamı % 8, ama gerçek işsizliğin % 15 civarında olduğunu herkes biliyor. Kişi başına milli gelir 2000 dolar sınırını aşmıyor.

Peki işsizliğin ve yoksulluğun bu denli büyük olduğu ülkemizde kim tüketiyor? İthalattaki artışın karşılığı kimler? Bu noktada, üretim yapısındaki değişime dikkat etmek gerekiyor. Üretim, artık geniş kitlelere yönelik standart malların üretiminden çok, yüksek gelir gruplarına yönelik malların üretimine kayıyor. Yüksek gelir gruplarına yönelik üretim, yüksek teknoloji, yüksek katma değer, yüksek kar dizisini içinde barındırıyor.

Sermayenin yatırım ve üretim kararları, nüfusun bütününe dikkate alan bir stratejiden çok, yüksek gelir gruplarını dikkate alan bir stratejiye dayanıyor. Bunun sonucunda, toplumun küçük bir azınlığı çok tüketirken büyük çoğunluk asgari tüketim olanaklarından yoksun hale geliyor. '96 yılındaki büyüme de faiz gelirlerindeki artıştan kaynaklanıyor.

Böyle bir ekonomik kısır döngünün piyasayı işler kıldığı açık. Piyasa tıkanmıyor ama toplumsal yapıdaki eşitsizlik giderek büyüyor. Emek ve sermaye bölünmesinin ötesinde, ekonomik işleyişin dışına itilen bir "dışlanmışlar" kategorisi

bu toplumsal yapının önemli bir unsuru haline geliyor. Üretime katılmayan, tüketim olanaklarından da yoksun "yoksullar" olgusu, yaşadığımız kapitalizmin ayırdedici öğelerinden birini oluşturuyor. Kuşkusuz ülkemizde bu sorunun Kürt sorunu ile doğrudan bir ilişkisi var. Ve başka ülkelerde "sosyal dışlanmışlık" olgusunun sonucu olan "göç", bizim ülkemizde yine Kürt sorunu ile doğrudan ilişkili.

Mafya ekonomisi. Türkiye'de dış ticaret açığı 20 milyar dolar; cari işlem açığı 5 milyar doların üstünde, ama Merkez Bankası'nda bulunan döviz rezervi 16 milyar dolar. Bu nasıl oluyor? Bunun bir nedeni, yüksek faize koşan sıcak para. Ama Türkiye'ye giren dövizlerin sadece bu masum sıcak para olmadığı son zamanlarda açığa çıktı.

Ülkeye hatırı sayılır miktarda "kara para" giriyor. Silah ya da uyuşturucu ticaretinden doğan yüksek miktarda döviz, serbest mali piyasanın imkanlarından yararlanarak Türkiye'de yıkıyor, aklıyor, temizleniyor. Ekonomik döngüyü ayakta tutma gayreti içinde olan devlet, bu kara para olgusuna göz yumuyor; hatta kara para hareketlerini kolaylaştırıyor.

Bu, "ekonominin erojin bağımlılığını" bir benzetme olmaktan çıkıp bir gerçeklik haline getiriyor. Siyasetteki yozlaşma ve çürümenin, kontrgerillanın mafyalaşmasının bütün bunlarla yakından ilintili olduğu da açık.

Uluslararası sermayenin taşeronluğunu üstlenen Türkiye sermayesi kayıtdışı ekonomiyi bilerek ve isteyerek savunuyor. Ama kayıtdışı ekonominin mafya ekonomisine dönüşmesi, yeni türeyen sermaye gruplarının ekonomik rekabeti bile bir kenara bırakıp mafya kavgalarına tutuşması, sistemin meşruiyetinin sorgulanmasına neden olmayacak mı? Belirli sermaye kesimleri şimdi bu soruya cevap bulmaya çalışıyor. Ama bu zor, çünkü bugünkü durum, uluslararası ekonomik işbölümünün ve sermayenin genel mantığının zorunlu bir sonucu. Bu işbölümü ve sermayenin egemen politikaları reddedilmedikçe bu kısır döngüden kurtulmak imkansızdır.

Türkiye'de bu ekonomik durumun "reform" edilmesi bile "radikal" bir politika değişikliğini zorunlu kılıyor. Kamu maliyesinin düzeltilmesi, yani sermayenin vergilendirilmesi, kamu harcamalarının kamu hizmetlerine yönlendirilmesi, gelir dağılımının düzeltilmesi gibi politikalar, sermayeye politik bir bedel ödetilmeden uygulanamaz. Bu ise emekçilerin bağımsız platformunun yaratılması ve siyasal müdahale gücü kazanmalarından geçer. Bu gücün yalnızca ulusal ölçekte oluşması zordur. Sermayenin küresel politikalarına dur diyecek uluslararası emek hareketlerinin örgütlenmesi gerekir. Bugün yapılacak olan, bu sürece katkı sağlayacak somut adımları atmaktır.

Adana:

Gerici saldırganlık karşısında gerilemeyeceğiz!

Adana'da Meydan ve Dumlupınar, Türk ve Kürt kökenli insanların birlikte yaşadığı emekçi mahalleleri. Bu mahalleler, devrimci grupların etkinlik gösterdiği alanlar olmalarına karşın, "geleneksel" siyasal çalışma tarzı, emekçi dinamiklerini açığa çıkartan değil körelten bir etki yaratıyor. 12 Eylül sonrası hiçbir devrimci grubun uzun süreli ve sistematik bir çalışma yapmaması ya da siyasal çalışmanın duvar yazılma ve bildiriler dağıtma gibi faaliyetlere daraltılması, köreltici etkileri pekiştiriyor.

Milli Gençlik Vakfı çevresindeki dinci faşistlerin Mayıs ayı içinde Meydan Halkevi'ne yaptıkları silahlı saldırı, sürekli bir mahalle çalışmasının yalıcılığını bir kez daha gösterdi. 1995 yılında açılan Meydan Halkevi bölgedeki demokratik inisiyatiflerin önemli bir kısmını hareketlendirmeyi başarmıştı. 1 Mayıs öncesi günlerde mahallede esnaftan haraç toplayan "mahalle çetelerine" karşı gösterilen tutum ve esnafın yaptığı komiteleşme toplantıları, Halkevi'ni Milli Gençlik Vakfı'nın boy hedefi haline getirmişti.

26 Mayıs akşamı, fetih gecesi afişlerini Halkevleri afişlerinin üzerine asan MGTV'iler 4 Halkevci arkadaşın müdahalesiyle karşılaştılar. Araya polisin girmesinin ardından Meydan Halkevi ve buradaki halkevçiler çoğu mahalle dışından gelen 40 kişilik ve silahlı bir grubun saldırısına uğradılar. MGTV'ileri kovalayan devrimcilerden birisi silahlı saldırı sonucu yaralanırken, polis saldırıyı gerçekleştirenlerle birlikte halkevçileri de gözaltına aldı. Gözaltına alınanların tümü ertesi gün serbest bırakıldı.

Mahalle halkının gösterdiği tepki nedeniyle saldırıya mahalleden katılan MGTV'iler geçici bir süre için bölgeyi terk ettiler. Halkevçiler olayın gerçekleştiği gece saat 24'ten itibaren emniyet ve adliye aşamalarında gözaltına alınan arkadaşları yalnız bırakmayarak, gözaltının bitimine kadar toplu olarak beklediler. Saldırıdan bir gün sonraysa, mahalle halkı ve çeşitli sendika ve kitle örgütleri Meydan Halkevi'nin önün-

de polisin yoğun ilgisi altında bir basın açıklaması düzenledi. KESK ve Genel İş şubeleri gibi sendikalarla Barış Partisi'nin, kitleli ziyaret ve basın açıklamalarıyla olayı protesto etmeleri de anlamlı bir destek oluşturdu.

Halkevi'ne yapılan saldırıya karşı gösterilen tepkiler son derece olumludur. Ancak halkın demokratik mücadele araçlarına ve örgütlenmelerine yapılan saldırılara yönelik bir karşı koyuşun, sadece protestolarla sınırlanması kuşkusuz gelecekteki ihtiyaçlar açısından yeterli değildir. Emekçi güçlerin tepkilerinin, şeriat-laiklik eksenindeki bir saflaşmayla, rejimin yeniden yapılandırılması sürecine dahil edilmeye çalışıldığı bir dönemde, MGTV'li faşistler saldırılarıyla, devlete "ben sizin düşmanlarınızla mücadele ediyorum" mesajını göndermektedir. "İç savaş" doktrini esasına göre örgütlenmiş devletin, legal ve illegal örgütlerle ve bunlarla içiçe geçmiş sivil faşist güçlerle emekçi halka karşı yürüttüğü saldırılar, yoksul mahallelerde yürütülecek devrimci bir siyasal faaliyetin dün olduğundan daha fazla bir şiddetle karşı karşıya kalacağını da göstermektedir. Bugün halkın çeşitli kesimlerinin muhalefet ihtiyacını karşılayan Halkevine yönelen saldırıların, yarın sendikalara, işçi direnişlerine ya da halkın diğer muhalefet örgütlerine yönelmesi de beklenmelidir.

Rejimin resmi güçleri ve gerici, dinci, sivilfaşist destekçilerinin emekçilere karşı yönelteceği saldırılarda, sorunun esas çözümü Meydan ve Dumlupınar mahallelerinde yaşayan Türk ve Kürt emekçilerin düzen dışı, militan ve kitleli bir siyasal hat eksenindeki ortak mücadelelerinin yaratılmasıyla aşılabilir. Gündelik yaşama dair sorunlardan, mahalle çetelerinin saldırılarına, polis teröründen, gerici faşist saldırılara kadar bir dizi sorunla boğuşan ve çoğunluğunu yoğun göçün yarattığı kent yoksullarının oluşturduğu emekçiler, düzenin saldırıları karşısında kendi öz savunmalarını sağlayacak örgütlenmeleri oluşturmalıdırlar. Böyle bir öz savunma çizgisinin yaratılması şimdi devrimcilerin önünde duran en yakıcı görev durumundadır.

emperyalizm, ulusal so

On yılı aşkın süredir politik gündemi belirleyen ulusal sorun ve kirli savaş, ülkemizdeki demokrasi mücadelesinin en yakıcı sorunu. Sadece ülkemizde değil, dünyada da güncel siyasal-toplumsal çatışmaların büyük bir bölümü ulusal biçimler altında cereyan ediyor. Sınıf mücadelesinin doğrudan siyasal biçimlerinin geri çekildiği koşullarda ulusal çatışmalar, milliyetçiliğin, faşizmin ve köktendinciliğin beslendiği ana kaynağı oluşturuyor. Dolayısıyla da yaşanan ulusal sorunlara yönelik çözüm önerileri ağırlıklı iki temel gücün belirlediği dar bir alanda tartışılıyor. Bu alanın sınırları bir taraftan emperyalizm ve egemen sınıfların savaşları ve yine güdümlü barış projeleri ile, diğer taraftan ulusal baskıların kışkırttığı milliyetçilik tarafından çiziliyor. Sosyalistlere düşen rol, bu iki temel gücün yarattığı baskının ağırlığı altında, akan kanın durmasını talep etmekten öte geçemeyen hümanist bir çizginin takipçiliğiyle sınırlanıyor. Sosyalistlerin yüzyılın başından beri ulusal sorunların çözümüne yönelik temel sloganı olan "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı", böyle bir ortamda içeriği ve hedefleri bulandırılmış, farklı güçler tarafından farklı amaçlar uğruna kullanılan kavramsal bir araca dönüştürülmüş durumda.(1)

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi, yüzyılın başında sosyalistler tarafından nasıl bir içerikle ve hangi hedeflerle, ulusal sorunlara yönelik bir çözüm önerisi olarak savunulmuştur? Ülkeler arasındaki egemenlik ilişkilerinin, esas olarak siyasal bağımlılık yoluyla değil, iktisadi bağımlılık yoluyla kurulduğu emperyalizm çağında, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına sahip olmalarının, sosyalistler açısından anlamı ve sınırları nedir? 20. yüzyılın sonunda ulaşılan noktada yaşanan gelişmeler ve ulusal sorunların bugünkü nitelikleri, emperyalizmin ayrı bir devlet kurma hakkını destekliyor gibi görüldüğü koşullarda, sosyalistler açısından ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini geçersizleştirmiş midir?

Ulusların kaderlerini tayin hakkı demokrasi mücadelesinin bir parçasıdır. "Ulusal sorun" kavramı ilk kez, 20. yüzyılın başında Çarlık Rusyası, Osmanlı İmparatorluğu gibi eski tip çokuluslu devletlerin sınırları içindeki ulusal baskı ve egemenlik ilişkilerinden doğan sorunları tanımlamak için kullanılmıştır. Bu devletlerin sınırları içinde bulunan farklı ulusların, bağımsız devlet kurma hareketleriyle yükselen ulusal sorunlar, sosyalist hareketin gündemine, bu ülkelerde verilen sosyalist mücadelesinin aynı zamanda bir demokrasi mücadelesi olması nedeniyle girdi.

"Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" kavramının içeriği başlangıçta oldukça belirsizdi. Eski tip çokuluslu devletlerin çözülmesi sürecinden, kendi sömürge imparatorluklarını genişletmek için yararlanmak isteyen emperyalist devletler için bu hak, basit bir "federalizm" anlamına geliyordu. Mevcut devlet aygıtını yıkmayı değil ele geçirmeyi savunan reformcu ve milliyetçi sosyalistler, kendi kaderini tayin hakkının anlamını, ezilen ulusun kültürel özerkliğine indirgemişlerdi. Sosyalistler içinse, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, apaçık biçimde siyasal ayrılma hakkı anlamını taşıyordu.

Uluslararası sosyalist hareketin, kendi kaderlerini tayin hakkının kabulünü sosyalist siyasetin temel bir bileşeni olarak formüle ettiği dönem, kapitalizmin de ekonomik gelişmesinin "en üst aşamasına" evrildiği ve ilk emperyalist savaşın yaşandığı dönemdir. Emperyalizm iktisadi olarak, "üretimin bü-

yük, muazzam boyutlara ulaşmasıyla serbest rekabetin tekele yerverdiği" aşamadır. Bu çağda uluslar arasındaki iktisadi bağımlılık ilişkileri sermaye ihracı yoluyla gerçekleşir. Sermayenin tröstler ve dev bankalar olarak yoğunlaşması emperyalizmin ekonomik özünü oluşturur. Emperyalizmin siyasal biçimlenişi ise, demokrasiden siyasal gericiliğe doğru bir değişimdir. "Finans kapital hakimiyet için çalışır, özgürlük için değil." Emperyalizm, siyasal demokrasiye ilişkin taleplerden bir tanesini oluşturan kendi kaderini tayin hakkı da dahil olmak üzere, bir bütün ve genel olarak demokrasinin inkardır.

Emperyalizm çağını tanımlayan bu genel çerçeve, sosyalist hareketin karşısına ulusal sorun bakımından üç tip ülke çıkarmıştır. Birinci gruptaki gelişmiş kapitalist ülkelerde, ilerici burjuva ulusal hareketler dönemi bitmiştir. Bu ülkelerde burjuvazi gerek sömürgelerdeki gerekse ülke içindeki ulusları ezen bir konumdadır. Ulusal hareketin ya da ulusal davaların egemenlik ve nüfuz alanı için çatışma dışında hiçbir anlam taşımadığı bu ülkelerde sorun, "siyasal bakımdan özgür anavatana geçiş değil, kapitalist olarak fazla olgunlaşmış anavatandan sosyalizme geçiş" sorunudur. İkinci ülke tipini, ezen uluslara karşı verilen demokrasi, anadil ve siyasal özgürlük mücadelesinin burjuva demokratik ulusal hareketler olarak devam ettiği Doğu Avrupa ülkeleri oluşturur. Buralarda ulusal uyanış, henüz ölü bir kelimeye haline gelmemiş olan "anavatan"ın savunulması demektir. Bu ülkelerde ezen ve ezilen uluslardan işçilerin mücadelesini birleştirebilmek ve burjuva demokratik reformları genel olarak sosyalist devrim hedefini destekler hale getirebilmek için, kendi kaderlerini tayin hakkının savunulması vazgeçilmez bir koşuldur. Üçüncü ülke tipini, kapitalistleşme süreci ve burjuva demokratik hareketlerin henüz başlangıcını yaşayan sömürgeler ve yarı-sömürgeler oluşturur. Ulusal sorunun daha çok "geleceğe dair" bir sorun olarak yaşandığı bu ülkeler söz konusu olduğunda, sosyalist devrim, sömürgelerin siyasal bağımsızlığını sağlamayı ve bu ülkelerdeki devrimci ögelerin emperyalist devletlere karşı

ayaklanmasını desteklemeyi öngörür. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ve anavatan savunması ilkeleri, ulusal sorunun açıkça gerici bir içerik (köle sahipliği ve nüfuz alanı hakkı) kazandığı birinci tipin dışındaki ülke gruplarını kapsar. Sosyalistler -sosyalist olmaktan vazgeçmeden- böyle bir mücadeleyi desteklemeyi reddedemezler.

Egemen sınıfların tüm baskı ve ayrımcılık biçimlerine karşı çıkılmadan tutarlı bir sosyalist politikanın geliştirilemeyeceği gerçeği bir yana, ulusal baskıya karşı mücadele aynı zamanda demokrasi mücadelesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak tüm demokratik talepler için olduğu gibi, siyasal demokrasi talebinin kritik bir parçasını oluşturan ulusal talepler bakımından da iki temel ilke geçerlidir. Emperyalizmin iktisadi egemenliği, siyasal demokrasiye dair hiçbir reform hareketi tarafından ortadan kaldırılamaz. Ancak siyasal demokrasi bu egemenliğe dair çatışmanın daha geniş ve açık bir sınıf çatışması olarak yaşanması anlamına gelir. İkincisi sadece ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı değil, tüm siyasal demokratik talepler, emperyalist

"... savaşın korkunç izlerinin ve azap verici sonuçlarının ya da özelliklerinin ağırlığı altında, savaşın düşüncenizi baskı altında tutmasına, düşünmeyi ve tahlil etmeyi önlemesine izin vermek bambaşka bir şeydir."

sistemde ancak kısmen ve çarpıtılmış biçimler altında gerçekleşebilirler. Ancak bundan, demokratik talepler uğruna verilen mücadelesinin gereksizliği sonucu çıkmaz. Demokrasi mücadelesinin sosyalist devrim hedefine tabi kılınması sonucu çıkar. "Sosyalizm demokrasi olmadan imkansızdır çünkü 1. proletarya demokrasi mücadelesiyle hazırlanmadan sosyalist devrim yapamaz; 2. muvazaffer sosyalizm tam demokrasi uygulamadan zaferini pekiştiremez ve insanlığı devletin yavaş yavaş yokolmasına doğru götürmez." (2) Ve bir devletin egemenliği altında bulunan ezilen bir ulusun, kendi sınırlarını belirlemesi gibi temel bir hakkı dışlayan bir siyasal demokrasi, şovenist bir ikiyüzlülüktür ibarettir.

Ulusların kaderlerini tayin hakkı ayrılma yoluyla gönüllü birliği hedefler. Demokrasi konusunda olduğu gibi ulusal tayin hakkı konusunda da sosyalistlerin hedefi, burjuva milliyetçiliğinden farklı olarak, ayrılmanın ve ulusal kimliğin bağımsız bir hedef haline getirilmesi değil, proletaryanın birleşik hareketinin ve proleter dünya devriminin olanaklarının artırılmasıdır. İnsanlık sınıfların ve devletin ortadan kalktığı bir evreye ancak ezilen sınıfların, proletaryanın diktatörlüğüne dayalı bir geçiş süreciyle ulaşabilir. Ulusların kaçınılmaz bütünleşmesine ise baskı altındaki bütün ulusların tam kurtuluşuna, yani ayrılma özgürlüklerine dayanan bir geçiş dönemiyle varılabilir. Ulusların bütünleşebilmeleri için her şeyden önce özgür olmaları gereklidir. "Uluslar arasında etkin olarak örgütlendirilmiş demokratik ilişkiler olmaksızın -ve sonuç olarak ayrılma özgürlüğü olmaksızın- genel olarak bütün ulusların işçilerinin ve emekçi halkının burjuvaziye karşı iç savaşını mümkün değildir." (3)

Bu anlamda "ulusal kültürel özerklik" ile

"ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı", ulusal sorun konusunda, birincisi burjuva, ikincisi ise işçi sınıfı siyasetini temsil eden, birbiriyle bağdaşmaz iki ayrı önermedir. Her ulusal kültür aynı zamanda o ulusun egemen sınıfının damgasını taşıyan egemen kültür anlamına da gelir. Burjuva milliyetçiliği için ulusal kimliğin mutlak bir amaç olarak desteklenmesi, ulus içindeki kendi egemenlik programının desteklenmesi demektir. Proleter enternasyonalizminin, anadili kullanma hakkı dahil, tüm ulusal kültürel kimlik haklarının geliştirilmesini desteklemesi ise ikili bir yön taşır. Çeşitli uluslardan emekçilerin katkısına açık ve evrensel bir proleter kültür, tüm ulusal kültürel hakların eksiksiz bir kullanımı yoluyla yaratılabilir. Bu evrensellik hedefinin kendisi, ulusal kültürel hakların gelişiminin desteklenmesinin, milliyetçiliğin desteklenmesi biçimine dönüşmesini engeller. Ulusal soruna yönelik burjuva siyaseti ise tersini hedefler: " 'Adil sınırlar' içinde milliyetçiliği desteklemek, milliyetçiliği 'kurmak', özel devlet organizması aracılığıyla bütün uluslar arasında sağlam ve güçlü çitler kurmak: işte ulusal kültür özerkliğinin ideolojik temel ve içeriği budur." (4)

Ulusların kaderlerini tayin hakkı siyasal bağımsızlık hakkıdır. Emperyalizm çağında ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin tek ve açık bir anlamı vardır: Siyasal bağımsızlık ve ulusal bir devlet kurma hakkı. Bir ulusun siyasal bağımsızlık hakkını elde etmesi emperyalizm koşulları altında da mümkündür. Emperyalizm uluslar arasındaki bağımlılık ilişkilerini tamamen "ekonomik" yöntemlerde de gerçekleştirebilir ve esasen ulusal bir devlet, kapitalist ilişkileri koruduğu sürece ulusların sömürülmesini ve ezilmesini önleyemez. Emperyalistlerin bağımlı ulusların ve sömürgelerin siyasal bağımsızlık talebine yönelik saldırılarının temel nedeni, siyasal bağımlılık ilişkilerinin iktisadi bağımlılığı daha ucuz ve daha az zahmetli kılmasıdır. Kuşkusuz siya-

Ulusal sorun ve toplumsal devrim

si bağımlılık ilişkisinin emperyalist sömürü açısından daha karlı olabileceği koşullar da mümkündür. Ancak ulusal kurtuluş mücadelesinin emperyalist amaçlar için yararlanılabilir olduğu koşullarda dahi, sosyalistlerin rolü ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesini reddetmek değil, burjuvaziyi mülksüzleştiren sosyalist devrime vardırmanın koşullarını yaratmaktır. (5)

Ulusal sorun ve sömürgeler. 20. yüzyıl sömürgelerin ulusal sorununu "geleceğe dair" bir sorun olarak yaşayacaklarına ve toplumsal devrimin eşitsiz biçimde gelişeceğine dair öngörüleri doğruladı. Emperyalist ülkelerin siyasi egemenlik alanları altındaki bölgelerde ortaya çıkan "sömürgeler sorunu" ulusal sorunun bu dönemdeki biçimlenişine damgasını vurdu. Sömürgelerdeki kurtuluş hareketlerinin politik önemi, uluslararasındaki egemenlik ilişkilerinin sermayenin genel egemenliğiyle kaynaşması gibi nedenlerle, ulusal sorun devletlerin iç sorunu olmaktan büyük ölçüde çıkarak emperyalizme dair bir sorun biçimini kazandı.

Sömürgeci merkez ülkeden kopuşu hedefleyen ve emperyalizmin tekel öncesi dönemden devraldığı sömürge imparatorluklarının dağılması sürecini başlatan sömürge devrimleri, ulusal sorun ve sosyalist devrim arasındaki ilişkide birçok yeni unsuru devreye soktular. Ekim devriminin "sömürgelere özgürlük" sloganı, kurtuluş hareketleri önderliklerinin sosyalizme yönelmesine yol açtı. Diğer yandan, emperyalizmin, sömürgecilik *siyasi biçimi* altında bile olsa, sermaye ihracına dayanması nedeniyle, yerel egemen sınıflar komprador ve milli burjuvazi olarak ikiye ayrıldılar. Sonuçta sömürge kurtuluş hareketlerinde "kendi kaderini tayin" etmek isteyen siyasi özne ulus olarak tanımlanmaktan çıkarak, halk olarak tanımlanmaya başladı. Kurtuluş hareketleri "burjuva milliyetçi" değil, "halkçı" hareketler olarak geliştiler ve giderek toplumsal devrime yöneldiler.

Ulusal kurtuluş hareketlerinin, yalnızca

ezen ve ezilen iki ulus arasındaki bir çatışma olmaktan çıkarak, uluslararası ilişkiler sistemini sorgulayan bir devrim sürecine dönüşmesiyle birlikte, ulusal sorun, fiili bir süreç olarak da "proletarya devrimi genel sorununun bir parçası" haline geldi. Ancak bu devrim süreci, doğası gereği çelişkiliydi. Emperyalizme karşı ulusal-küçük burjuvazi, köylülük ve işçilerin kurduğu "birleşik ulusal cephe" ittifakları içindeki farklı sınıfsal güçlerin kazandığı politik ağırlıklar ölçüsünde, kurtuluş hareketlerinin sorunun çözümüne yönelik politik programları, siyasi ayrılma hakkı ile sınırlı bir bağımsızlıkla, emperyalizmle kurulan iktisadi egemenlik ilişkilerinin tasfiyesine yönelik bir çizgi arasında salındı.

Sömürge devrimlerinin bu iki çizgi arasındaki salınımını temsil eden iki örnek Vietnam ve Cezayir devrimleridir. Yerel burjuvazisini doğrudan doğruya kurtuluş hareketi içinde tasfiye eden Vietnam devrimi, aynı zamanda emperyalizmle kurulan iktisadi ilişkilerin de tasfiyesine yöneldi. Burjuvazinin ulusal kurtuluş hareketi içinde baskın bir role sahip olduğu Cezayir devrimi ise, siyasi bağımsızlık sonrasında da Fransa'nın egemenliği altında kalmayı sürdürdü. Bu iki tipik ucun dışındaki örneklerin emperyalizmden bağımsızlaşma süreçlerinde ise ağırlıklı Çin ve SSCB ile kurdukları iktisadi-politik ilişkilerin yoğunlaştırılması etkili bir unsurdur.

Ulusal sorun ve toplumsal devrim. Sömürge devrimlerinin dünya çapında bir devrim sürecinin parçaları olarak yaşadıkları sorunlar birden çok nedene bağlıdır. Belki de en dolaysız olanı, bu devrimlerin dayandıkları iç sınıfsal ittifakların, burjuvazi aleyhinde ve dolayısıyla emperyalizmden bağımsızlaşma yönünde parçalanmasıdır. Diğer yandan bu dönemde sosyalist sistemin yaşadığı sorunlar sömürge devrimlerinin bir sosyal devrim süreci içinde ilerlemesi açısından önemli sorunlar yaratmıştır. SSCB'nin devrimci bir devletten "büyük" bir devlete doğru evrilmesiyle karakterize olan süreçte ortaya çıkan sosyalist sistem içi uluslararası işbölümü, politik yönelimler ve esas önemlisi bürokratikleşme, bu ülkelerin emperyalizmden bağımsızlaşma süreçlerinin, bir toplumsal devrim hareketi olarak yaşanması bakımından ciddi sorunlar yaratmıştır.

Sömürgelerde gelişen ulusal kurtuluş hareketleri ve bu hareketlerin "kendi kaderini tayin hakkı"nı ettikten sonraki sorunları, ulusal sorun kavramının ancak "birleşik ve eşitsiz bir sosyal devrim süreci" çözülmesi içinde anlam kazanacağını kanıtlar. 20. yüzyıl tarihi gerçekten de önemli kesintilere ve geri çekilmelere uğramış bir birleşik toplumsal devrim tarihidir: "Sosyal devrim ancak, gelişmiş ülkelerde proletaryanın burjuvaziye karşı iç savaşının, gelişmemiş, geri ve ezilen ulusların, ulusal kurtuluş hareketleri de dahil olmak üzere, *bütün* bir demokratik ve devrimci hareketler *dizisiyle* birleştiği, bir devir biçiminde ortaya çıkabilir". (6) Top-

lumsal bir devrim, sadece saf iktisadi bir çatışmadan değil, siyasi bunalım ya da ezilen bir ulusun isyanından da doğabilir. Önemli olan üzerinde devrimin patlak verdiği siyasal çatışmanın, burjuvazinin mülksüzleştirilmesine kadar gelişen kesintisiz bir devrim süreci olarak ilerletilebilmesidir.

Bu tarihten çıkan basit bir sonuç, ulusal sorunun sosyalist politika çerçevesindeki bir çözümüne, sadece ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin yeterliliğiyle sınırlandırılmış bir tartışmayla varılamayacağıdır. Sosyalistler açısından ulusal bir kurtuluş hareketinin değeri, tek başına bir ulusu kurmak, devletleştirmek ve ulusal irade sahibi kılmak konusunda elde ettiği başarının sınırları içinde değil, bu ulusal kurtuluş hareketinin birleşik ve eşitsiz devrim süreci içindeki rolüyle birlikte tartışılabilir. Diğer taraftan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin hala sosyalist bir politikanın parçası sayılıp sayılamayacağı da, bu hakkın emperyalizmden gerçek bir bağımsızlık sağlayıp sağlayamayacağı tartışması olarak yapılamaz.

Ayrı devlet kurma hakkı, siyasal bağımsızlık hakkıdır. Siyasal bağımsızlığın kendisi emperyalizmden gerçek bir bağımsızlık sağlayamaz. Üstelik emperyalizmin 20. yüzyılın sonunda ulaştığı iktisadi-politik ve askeri düzenlemeler ele alındığında, yüzyılın başında emperyalizmden göreceli bir siyasal bağımsızlık sağlayan devlet kurma hakkı, yüzyılın sonunda bu göreceli anlamını bile yitirmiştir. Bu durumun temel nedeni emperyalizmin 20. yüzyılın sonunda kazandığı yeni özelliklerin, iktisadi egemenliği ve bu yolla kurulan siyasal egemenliği çok daha karlı, kolay ve elverişli kılabilmesidir. Ancak burada da mantıksal bir çözümlemeden çok olgular dikkate alındığında görülen, emperyalizmin bu çok daha "karlı" koşullarda bile, İrlanda, Kürdistan, Filistin gibi temel ulusal nitelikli çatışmalarda ayrı bir devlet kurma hakkının kendisini değil, çok özel koşullarla sınırlandırılmış, emperyalist bir bölgesel düzenlemeye doğrudan bağımlı hale getirilmiş, egemen devlette en küçük bir demokratik değişikliğe bile yolaçmayan ve deforme edilmiş bir devlet kurma hakkını desteklediğidir. İşgal altındaki topraklarda kurulan Filistin devleti, Kuzey Irak Kürt

yönetimi, bugünkü koşullarda dahi emperyalizmin "kendi kaderini tayin hakkı"nı tanımasının gerçek sınırlarının ne olduğunu göstermektedir. Çünkü emperyalizmin küreselleşme projesinin temelinde ulusal sorunların çözümü değil, yerel ulusal kültürlerin desteklenmesi adı altında mikro milliyetçiliğin geliştirilmesi, emperyalist egemenliğin pekiştirilmesini sağlayan özerklik bölgelerinin oluşturulması ve egemen ulus devletlerin egemenlik alanlarının bu anlamda parçalanması yatmaktadır. Sınıf mücadelesinin açık sosyalist biçimlerinin dünya çapında geri çekildiği koşullarda, ulusal sorunlara ilişkin olarak geliştirilen bu çözümler, ulusal kültü-

rel kimliklerin geliştirilmesini kendi içinde bir amaç haline getiren ulusal egemen sınıflarla emperyalizm, hatta zaman zaman egemen ulusun devleti arasında milliyetçi ve gerici bir uzlaşma olanağı yaratmaktadır. Açık ki bu koşullarda da sosyalistlerin kendi kaderini tayin hakkı sloganı ile emperyalistler-ulusal egemen sınıflar ittifakının bölgesel özerklik projeleri, ulusal sorun konusunda birbiriyle bağdaşmaz iki ayrı sınıf siyasetini temsil etmeyi sürdürmektedir. Emperyalizmle mücadelenin, yani siyasi bağımsızlık hakkının ötesine geçen gerçek bir bağımsızlık mücadelesinin politik öznesi ise, artık ulus değil doğrudan doğruya sınıftır. Sömürge devrimleri dalgasının ardından sözde de olsa siyasi bağımsızlığa sahip olmakla birlikte, emperyalizmle güçlü bir egemenlik ilişkisi içinde bulunan ülkelerde gelişen yeni sömürge devrimleri, gerçekte emperyalizme karşı mücadelenin artık ulusal değil sınıfsal bir mücadele olarak, aynı zamanda ulusal egemen sınıflara karşı bir mücadele olarak da ilerleyeceğini göstermiştir. Bugün de gerçekte sorun, tüm toplumsal çatışmaları kendi karşı devrimci saldırısının unsurları haline getirmeye çalışan emperyalizme karşı, esas ağırlığını ulusal sorunun oluşturduğu çatışmalar da dahil olmak üzere, ezilenler ve sömürülenlerin devrimci çıkarlarını temsil eden tüm politik çatışmaları birleşik ve eşitsiz bir biçimde gelişen toplumsal devrimin parçaları haline getirme sorunudur. Bugünün dünyasında ise toplumsal çatışmaların ulusal niteliğe büründüğü üç tip ana durum mevcuttur. Sosyalist sistemin dağılmasının ardından ortaya çıkan, sosyalist sistemin kendi iç ilişkilerinden de beslenmekle birlikte, ağırlıklı birer yerel burjuvaziye dönüşmüş olan bürokrasilerin çıkar çatışmalarına dayanan ve emperyalizmin güdümünde gelişen ulusal çatışmalar bu toplulukların devrimci süreçleri açısından ilerici bir rol oynayamazlar. Diğer taraftan sömürge imparatorluklarının dağılması sürecinin dışında kalarak bugüne devreden ulusal sorunlar, bu ülkelerdeki devrimci toplumsal süreçler için hala önemli bir politik ateşleyici niteliğindedir. Emperyalist devletler içinde ağırlıklı bu ülkelere yönelik kitlesel emek göçü hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olan ulusal azınlıklar ise, sorunun ulusal değil sınıfsal bir sorun olarak ele alınması halinde bu ülkelerde önemli bir devrimci dinamik oluşturma potansiyeline sahiptir. □

(1) Ulusal sorun tartışması sosyalistler açısından bir devrim tartışmasıdır. Türkiye solunun, ülke gündeminin en yakıcı politik konusunu oluşturan Kürt sorunu konusunda tatmin edici olmaktan uzak bir tartışma düzeyine sahip olması, esas olarak devrim tartışmasının kendisinin solun tartışma gündeminde ağırlıklı bir yere sahip olmamasıyla son derece yakından ilişkilidir.

(2) Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü ve Emperyalist Ekonomizm, Koral Yay., sf. 86.

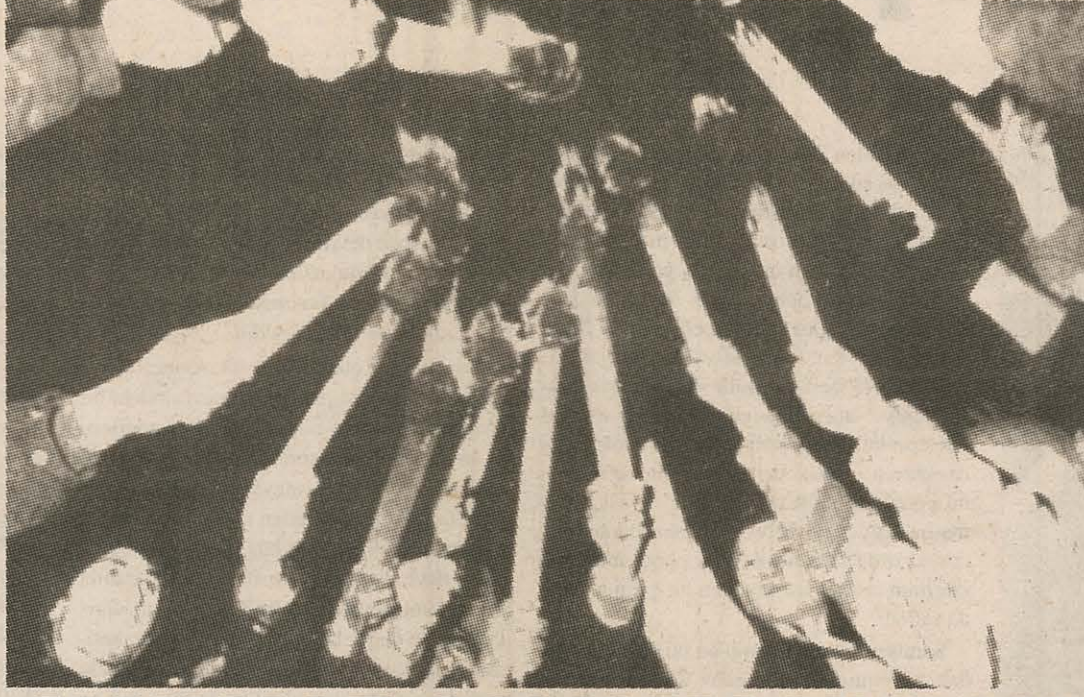
(3) Age., sf. 27.

(4) Lenin, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı, Sol Yay., sf. 30

(5) Buraya kadarki tüm tartışmalar için bkz. yukarıdaki eserler.

(6) Lenin, Marksizmin Bir Karikatürü, sf. 68.

MAHALLELER

MAHALLE ÇALIŞMASINDAN NE ANLAMALIYIZ?

Devrimciler yıllardır yoksul mahallelerde siyasal çalışmalar yürütüyorlar. "Mahalle çalışması" sözü, belki de dünyada en çok Türkiye'deki devrimcilerin sözlüğünde bu denli büyük çağrışımlar yapıyor.

Bunun nedeni, dünyanın diğer ülkelerindeki devrimcilerin kitle çalışmasının asıl alanı olarak (fabrikaları ya da tarlaları olması farketmez) üretim yerlerini seçmesidir.

"Mahalle çalışması"nı devrimci politik çalışmanın odağına oturtan Türkiye'nin 1970'li yıllarıdır. Bu yıllarda mahalleler, siyasal krizin en derinden hissedildiği, dolayısıyla kitle içinde politik çalışmaya en elverişli yerler oldular.

12 Eylül sonrasında devrimciler politik çalışma sıralamasının başına mahalleleri yazdıysa da, yoksul mahallelerde sürekli bir hareket temeli bir türlü oluşturulamadı. Mahalleler devrimci dinamiklerini yitirdiler mi? Yoksa politik çalışma açısından ortaya çıkan dönemsel farklılaşma kavranamadığından mahallelerde yürütülen politik çalışmalar da etkisiz mi kalıyor?

Mahalle çalışması mahallede çalışmak mı? Kitle örgütlerinin etrafında toplanmak, yılda birkaç defa şenlik ve anma toplantısı yapmak, merkezi etkinliklere katılmak, faşistlerle çatışmalara girmek ya da önceden planlanmamış günlük işlerle uğraşmak mahallelerde yürütülen çalışmalar arasında yer alıyor. "Mahalle çalışması" denilen şey de genellikle bunlardan ibaret.

Elbette bunlar belli bir anlamı olan çalışmalar. Ama bir mahallede politik çalışma yapmak başka şey, mahalle çalışması yapmak başka şey. Sivil faşist teröre karşı sıcak bir kitle mücadelesinin yaşama koşulu olduğu 70'li yıllarda bu tip çalışmalar kısa bir sürede halkın birlik ve dayanışma eğilimlerini güçlendiriyor, mahalle ölçeğinde anti-faşist mücadelenin kitleler içinde kök salmasına yetebiliyordu. Oysa şimdi bu yöntemlerle sınırlı bir çalışma, mahallenin politik yaşamında ciddi bir değişiklik yaratmıyor. Bu yöntemlerle yürütülen bir çalışmada belki yaygın "kitle ilişkileri" kurulabiliyor ve bu ilişkiler içerisinde tek tek bireyler politize olabiliyorlar, ama mahalle hal-

kının genel politik tutumunda bir değişiklik meydana gelmiyor.

Bu durumun temelinde, devrimcilerin, mahalle çalışmasına ilişkin ufkunun çoğunlukla "adam kazanmak" ve "lojistik" ilişkiler kurmakla sınırlı olması bulunuyor. Bunun da arkasında, "devrimin emekçi yığınlar içerisinde değil, özel bir devrimciler örgütü içinde gelişeceği" biçimindeki bir anlayış bulunuyor. Bu anlayışın doğrudan sonucu ise, devrimci örgütlenmenin dar bir mezhep örgütlenmesine, kitleler içerisindeki devrimci çalışmanın da bir "mezhep" çalışması haline gelmesidir. (Kimi zaman bu öylesine ileri gider ki, devrimci örgütlenme ile ezilen dinsel mezhep gruplarından biri pratik olarak örtüşür.)

Oysa devrimci bir mahalle çalışmasındaki temel hedef, yoksul mahalleleri devrimci bir toplumsal muhalefet odağı haline getirmektir. "Mahalle çalışması"nın özel bir devrimci çalışma alanı olarak tanımlanmasının temelinde, bir toplumsal birim olarak yoksul mahallelerin özgül bir devrimci dinamizme sahip olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Devrimci bir hareket gökten zembille inmeyecek, emekçi halkın gerçek dinamizmi üzerinde yükselecekse, devrimcilerin görevi, toplumun bağrındaki tüm özgül devrimci dinamikleri ortaya çıkarma olarak somutlaşır. Bu nedenle, emekçi mahallelerinde yürütülen devrimci politik çalışmaların

belirleyici hedefi, yoksul mahalle halkını, konumunun devrimci bilincine sahip bir toplumsal muhalefet grubuna dönüştürmek olmalıdır. Devrimci bir "mahalle çalışması"nın kapsamı mahalleden devrimci bireyler çıkarma çalışması olarak değil, "mahalleyi devrimcileştirmek" olarak tanımlanmalıdır. Elbette yoksul bir emekçi mahallesini devrimcileştirebilmek için mahalleden "devrimci kadrolar çıkarmak" önsel bir zorunluluktur ve "kadro çalışması" devrimcilerin ihmal edemeyeceği, kritik önemdeki bir çalışmadır. Ama belirli bir "mahalle çalışması"nda sürekli olarak bu ön aşamada takılıp kalınıyorsa ortada, yürütülen çalışmanın zihniyetine ilişkin olarak yukardaki gibi bir hatalı yaklaşımın bulunması yüksek bir olasılıktır.

Mahalle çalışmasının somut içeriği. "Mahalle" kapsamı belirsiz bir kavramdır. Belediye haritasında mahalle olarak gösterilen her yer bir mahalle çalışmasının konusu olamaz. Buralarda bulunan herkesle ve her şeyle mahalle çalışması yapılamaz. Evet sonuçta buralar emekçi halkın yaşadığı yerlerdir ve emekçi halkın mücadeleye etkin katılımı sağlanmalıdır. Fakat, devrimciler, emekçi halkı hareket geçiren nedenleri saptarken ve hareketin hedeflerini belirlerken seçici ve planlı davranmalıdır.

Mahallelerin devrimci politik çalışmanın özel bir alanı olarak tanımlanmasını sağlayan somut gerçeklik, bütün yeni sömürge ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de ortaya çıkan "yoksulluk birikmesi"dir. Büyük kentlerin çevresini saran gecekondu "yoksulluk birikme-

si"nin somut mekanını, "kent yoksulları" ise bu "birikim"nin somut kitesini oluşturur.

Kent yoksulları emekçi halkın en alttaki parçasıdır. Doğru dürüst "başını sokacak yeri" ve sürekli "kaynayan tenceresi" olmayan bu insanlar işleyen mekanizmanın dışına itilenler, yalnızlığa terk edilenlerdir. Kentin çevresindeki yerleşim bölgelerine ancak işreti bağlarla tutunabilen ve her geçen gün yerleşmesi daha zorlaşan bu kitlenin kurulu düzenle bağları zayıftır. Yoksul mahallelerin toplumsal yaşantısının biçimlenmesinde kent yoksullarının bu somut konumu baskın bir rol oynar.

Bu nedenle "mahalle" çalışmasının kilit ögesini, kent yoksullarının toplumsal konumundan kaynaklanan toplumsal hareket özelliklerini ve bu özelliklerin devrimci bir toplumsal hareket açısından olumlu ve olumsuz anlamlarını kavramak oluştu-

rur.

Kent yoksullarının toplumsal hareket modeli açısından ayırdedici özelliği süreksizlik ve heterojenliktir. Bu hareket özelliği, bu kitlenin gerçek yaşantısındaki süreksizlik ve toplumsal çözülmedir. Bu kitle daha önceki dönemlerde ağırlıklı geleneksel kırsal topluluklardan sanayi proletaryası arasında geçici bir kategori oluşturuyor ve devrimci çalışma açısından yalnızca "deklase" (sınıf-dışı) bir kitle olarak zararlı etkileriyle tanımlanıyor, iradi olarak sanayi proletaryasının eylem ve örgütlenme modeline göre biçimlendirilmesi halinde devrimci bir güç olarak değerlendirilebileceği varsayılıyordu. Ama günümüz kapitalizmi bu kitleyi toplumsal bakımdan bir "geçiş kategorisi" olmaktan çıkarıp süregelen bir unsur haline getirmiştir. Kent yoksulları artık sınıf dışı bir kitle değil, proletaryanın giderek büyüyen en alt katmanını oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu kitlenin örgütlenmesi, işçi sınıfının örgütlenmesi sorununun bir parçası haline gelmiştir.

Ülkemizde kent yoksullarının siyasal davranış özellikleri önce Gazi olaylarında, ardından da '96 1 Mayıs'ında ayırdedici bir somutluk kazandı. Egemen sınıflar bu özelliklerden yalnızca "şiddetli yıkıcılığı" önemsemişti. Ama devrimcilerin görmesi gereken, kent yoksulları hareketinin yalnızca şiddetli bir yıkıcılığa değil üretim yeri ve mekanına (fabrikaya, büroya) bağlı olmayan bir hareket

Devrimci bir "mahalle çalışması"nın kapsamı mahalleden devrimci bireyler çıkarma çalışması olarak değil, "mahalleyi devrimcileştirmek" olarak tanımlanmalıdır

MAHALLELER

esnekliğine sahip oluşudur. Onun bu özelliği, geleneksel işçi hareketi modelinin (örgütlenmede merkezi-bürokratik sendikal model, eylemde "üretimden gelen gücün kullanılması"na bağımlılık) özellikle faşist terör karşısındaki yetersizliğinin aşılmasında ciddi bir olanak yaratmaktadır. Bu nedenle devrimciler kent yoksullarının örgütlenmesi sorununu, onları sanayi proletaryasının örgütlenme biçimlerine uydurmak biçiminde değil, kent yoksullarının somut yaşamına denk düşen bir devrimci örgütlenme modelini üretme sorunu olarak ele almaktadır.

Kent yoksullarının bu farklılaşması, geçmişte "örgütsüzlük"le ayırdedilen bu kesimin, şimdi kendine özgü örgütlenme eğilimleriyle ayırdedilmesini beraberinde getirmektedir. Kent yoksullarının örgütlenme eğilimlerinde en ayırdedici özellik, örgütlenmenin üretim yerine değil, mekana bağlı olması, (aşağıdan yukarı veya yukardan aşağı, örgütsel aygıtın tek merkeze göre kurulduğu) piramidal bir biçimde değil, bir ağ biçiminde gelişmesidir.

Mekana bağlı bir kitlenin örgütlenmesinde başlıca hareket noktasını, "ilişki merkezleri" oluşturur. Bu nedenle yoksul mahallelerdeki demokratik kitle örgütleri, bu örgütlenmenin vazgeçilmez bir unsuru durumundadır. Yoksul mahallelerdeki bu tür örgütlenmeleri çoğaltmak, mevcutlar arasında sürekli ve yaygın bir ilişkiler ağı oluşturmak, mahalleyi devrimciyleştirmeye yönelik bir çalışmada önemli bir yer tutmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki devrimci bir mahalle çalışması yerel demokratik kitle örgütlerine sıkıştırılabilecek ve sadece bu örgütlerden ibaret bir çalışma değildir.

Etkili bir ağın oluşturulabilmesi açısından en yaygın hatalı eğilim, örgütlenme ağının düğüm noktalarının mahallenin nispeten gelişmiş merkezinde yoğunlaştırmak ve giderek buraya daraltmak biçiminde ortaya çıkmaktadır. Bu eğilim, hem kent yoksullarının içinden geldikleri geleneksel kırsal toplulukların pazar yeri ve cami merkezli ilişki kurma tarzına yatkınlıklarından, hem de günümüz toplumundaki medyatik kitleselleştirme biçiminden beslenmektedir. Bu ise, sözkonusu kitlenin belirleyen değil, belirlenen bir konuma itilmesinde ve kendisini yalnızca anlık öfke patlamalarıyla ifade edebilmesinde başlıca etken durumundadır. Bu nedenle çalışmaların ağırlık noktasının mahalle merkezlerinden mahalle çeperlerine kaydırılması gerekmektedir.

Mahalli çalışma değil, mahalle çalışması. Mahalle çalışması, çoğunlukla yanlış bir biçimde, yalnızca yoksul mahallelerin kendi özgül sorunları, yani yerel yönetim sorunları etrafında örgütlenmesine indirgenmek-

**Kent yoksulları
1 Mayıs '96
Mayıları
sonrasında
egemen sınıflar
tarafından**

**"ürküntü verici"
bir kalabalık
olarak sunuldu.
Egemenler
yalnızca somut
şiddetten değil,
kent
yoksullarının
"eylem
kapasitesi"nden
ürkmüşlerdi.**

tedir. Elbette yoksul mahallelerin yerel sorunları sınıf mücadelesinin yerel plandaki somut görünümüdür. Ancak, yerel sorunların sınıflar mücadelesine dayalı özü, genel bir politik tutum

alışla bütünleştirilemediği sürece ortaya çıkarılamaz. Ve bu öz ortaya çıkarılamadığı sürece etkili bir yerel örgütlenme düzleminin kurulabilmesi de olanaksızdır.

Bu nedenle devrimcilerin mahallelerde yürüteceği kitle çalışması genel politikadan uzak durularak değil, aksine açık ve ilkeli bir politik tutumun üzerinde yükseltilebilir. Güncel politik çalışmalarda taraf olmak mahalle çalışmasının ayrılmaz bir parçasıdır.

Zaten somut yaşamda bu zorunluluk kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bunu anlamak için şu anda yoksul mahallelerde yürütülen devrimci çalışmaların gündemine göz atmak yeterlidir. Zaman zaman gündeme gelen sivil faşist güçlerle çatışmalar, son zamanlarda tırmanma eğilimine girdi. Kuşkusuz, nerede olursa olsun siyasal etkinliğin güçlenmeye başladığı her durumda, daha önce oluşmuş statükolar, güç dengeleri değişmeye/sarsılmaya başlar. Siyasal faaliyetin artması, aynı zamanda, mahalle üzerinde siyasal bir egemenliğin oluşmasıdır. Bu durum da doğal olarak ilk önce faşistlerin rahatını kaçırıyor. Ve taraflar, görünürde çok ufak(!) gerekçelerle karşı karşıya geliyorlar.

Ancak bu genel doğrunun yanında, son zamanlarda sivil faşistlerle artan çatışmaların önemli bir nedeni, ülkede cereyan eden politik gerilimin kendisi. Sursuluk kazası sonrası ortaya çıkanlar, aynı zamanda, faşistlerin gerçek icraatları-

nı (masum insanların öldürülmesi, uyuşturucu-silah kaçakçılığı, kumar, haraç, şantaj, devlet olanaklarının suistimali v.b.), MHP kurultayında yaşananlar da gerçek yüzlerini gösterdi. Bu durum faşistlere karşı kendiliğinden bir tepkinin oluşmasına yolaçarken, onlarla girilen her çatışmada da büyük bir çoğunluğun devrimcilerin yanında saf tutmasına neden oluyor.

Faşizme karşı mücadelenin, mahalle halkının düzene karşı politik mücadelesinin bir bileşeni olarak geliştirilmesi ve militan kitlesel karşı koyuşun sürekliliğinin sağlanması "kendi kendine" gerçekleşmeyecektir. Bu noktada devrimcilerin faaliyeti belirleyicidir. Faşistlerle yaşanan ve yaşanacak olan her çatışma, mahallenin ve mahallelinin gündemine bu perspektifle taşınmalıdır.

Gericiliğe karşı mücadele güncel politikanın diğer bir belirleyici ögesini oluşturmaktadır.

Rejim krizinin, "laik ya da anti-laik" eksenine çekilmesine, toplumsal kesimlerin de "RP yanlıları ya da Ordu yanlıları" olarak bölünmesine çalışıldığı bir siyasal süreç yaşıyoruz. Dolayısıyla solcular açısından bile, gericiliğe karşı mücadele, devrimci siyasal bir eksenden çıkıp, basitçe, sistem içindeki herhangi bir tercihin yanında yer alınmasına yolaçabilir. 2 Temmuz anma-protesto etkinliklerinin yaklaştığı bugünlerde mahalle halkının gericiliğe karşı tepkisi laik-alevi dernekler, CHP gibi partiler aracılığıyla RefahYol hükümetine karşı rejimi besleyen bir güç haline getirilmeye çalışılıyor. Gericiliğe karşı geliştirilecek bir siyasal mücadele, ilk olarak, bu ikilemi reddeden bir noktadan kurulmak zorunda. Bu ikilemin reddiyesinden sonra, siyasal düzeyde ve toplulukların/bireylerin yaşam alanlarının kurulduğu düzeyde devrimci bir karşı koyuş gerçekleştirilebilir.

Dinsel gericiliğin (kısa bir hükümet pratiğiyle bile olsa) siyasal terichlerinde,

amerikancı ve faşist özelliklerin belirleyici olduğu görüldü. Refah Partisi de özelleştirmeden, kirli savaştan ve halkın en basit demokratik taleplerini bile baskı ve zor kullanarak bastırmaktan yanaydı. Dolayısıyla gericiliğe karşı mücadele, onun siyasal tercihlerine karşı bir mücadeledir.

Dinsel gericiliğin, bireylerin nasıl bir yaşam biçimini tercih etmeleri konusunda toplumsal ilişkilerde oluşturduğu hakimiyet, sosyalist düşüncenin ve devrimci tarzın gelişiminde önemli bir engeli teşkil etmekte. Çünkü dinsel gericiliğin, toplumun ve bireyin yaşantısındaki karşılığı; bilimsel düşüncenin yerine dogmatizmi, "bu dünya"daki (insanlar arası) eşitliğin yerine "öbür dünya"daki eşitliği, özgür bireyin yerine korkan ve baskılanan bireyi, kısaca "ileri"nin yerine "geri"yi koymasındır.

Dolayısıyla, gericiliğe karşı mücadele, sadece onun siyasal tercihlerine karşı bir mücadele değil, aynı zamanda onun yaşam tercihlerine karşı bir mücadeledir de. Bu mücadelenin, klasik müzik konserlerinde laiklik histerisine kapılmakla (ya da esneme rekorları kırmakla) bir ilişkisinin olmadığı aşikar. Devrimci siyasal yaşam tarzı, reddeden ama reddettiği oranda da alternatif yaşam tercihlerini bütünsel olarak oluşturan ve gösteren bir karşı faaliyettir. Sosyalizmin etliğini, kültürünü, değer yargılarını göstermeyi, devrimcilerden başka birilerinden beklemek ise anlamsız.

Mahallelerde güncel politikanın temel öğelerinden biri de yoksulluğa ve işsizliğe karşı mücadeledir. Kent yoksulları varolduğu sürece yoksulluk ve işsizlik hep yakıcı bir sorun olacaktır. Yoksulluğun ve işsizliğin bireysel kurtuluş tercihleriyle bir bütün olarak ortadan kaldırılamayacağı bir gerçek. Bir diğer gerçek ise bunun çözümünün ancak toplumsal kurtuluş ile sağlanacağıdır. Devrimcilere düşen görev; bu çözümün toplumsal bilinç haline gelmesini sağlamak ve bunu gerçekleştirecek toplumsal eylemi ve değişimi gerçekleştirmektir.

1932

HE

**Halkevlerine yönelik
baskılara son!**

1 Mayıs öncesinde polisin kitle örgütlerine yönelik operasyonları sırasında bulunan "yasadışı" bezler ve yasal yayınlar nedeniyle Bahçelievler Halkevi 10 gün, Okmeydanı Halkevi süresiz kapatıldı... Atışalan Halkevi açıldığı gün gözaltılar ve kapatmayla karşılaştı...

Halkı susturamayacaklar...

SES Kongresi:

Ne "çıkart" ne "statüko"

TEK HEDEF MÜCADELE ÖRGÜTÜ

Kamu Çalışanları Sendikası Hareketi'nin Eğitim-Sen'den sonraki en büyük sendikası Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası'nın (SES) olağan kongresi ciddi bir ikileme yüzüydü. Ya hareketin içinde bulunduğu tıkanıklığa bir sendika olarak eklenilecek ya da bu tıkanıklığın aşılmasına dönük bir yenilenmenin önü açılacaktı.

SES Kongresi, KESK içerisindeki birçok sendikanın kongre sürecinden farklı olarak yönetim pazarlıklarının sendikal politikaların önüne geçtiği bir süreç olarak yaşanmadı. Nasıl bir sendikal çizginin belirleyici olacağı, bunun sendikada kendini kurumsallaştırıp hareketin bütününe nasıl etkileyeceği kongrenin özünü oluşturan olguydu.

İşyeri seçimlerinden başlayarak, şube kongrelerine ve merkez genel kuruluna kadar tüm süreç boyunca Devrimci Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Birlik ve kongre sürecinin tüm aşamalarında savunulan sendikal çizgiyle tutarlı bir kongre pratiğinin sergilenmesini herşeyin üzerine koydular. Tüm spekülasyonların dışında kalarak net ve yapıcı bir çabıyla kendilerini ayırdettiler.

Bir yandan Sendikal Birlik adına hareket eden çapulcuların sağlık ve sosyal hizmet emekçilerinin bedeller ödeyerek sağladıkları mücadele örgütlenmesini tahrip etmelerini önlemeye çalışırken diğer yandan, dar çıkar hesaplarıyla gözü devrimcileri tasfiye etmekten başka bir şey görmeyen güçlerin manevralarını boşa çıkarmaya çalıştılar. Böylece bir-

lik ve kongre sürecinin, fiili-meşru mücadele hattının ve dolayısıyla devrimcilerin tasfiyesi süreci haline getirilmesine her düzeyde set çekilebildi, şubelerde yaratılan her türlü soruna zamanında, doğru inisiyatifler konularak sendikayı yıpratmaya çalışanların ve bilerek veya bilmeyerek bunlara olanak sağlayanların oyunları engellendi.

SES'in önümüzdeki dönemini belirleyecek olan merkez yürütme kurulu ve diğer organların seçiminde de yıllardır sürdürülen mücadele anlayışına uygun tavır alındı, hırsızların tasfiye edildiği süreçte sendikanın bir "statüko" örgütü olması da engellendi.

KESK'in şu anki tıkanıklığının nedeni olan ve aşılması yönünde en büyük engeli oluşturan olgu, yansımaları (ÖDP + EMEP + Sen.Birlik vb.) ittifaklarda gösteren, statükocu ve sağ rüzgarlara yelken açmış anlayıştır. SES'in şube ve genel merkez kongreleri bu sağ rüzgarlardan gemisini yürütmeyi düşünenler için önemli dersler içermektedir (şubelerde bu anlayışın sonuçlarını yaşayan EMEP taraftarları GM yönetiminin de dışında kaldılar).

Bir çok sendikada olanın SES'de de olması için çalışıldı. Ama bir çok sendikada olan SES'de olmadı, yapılamadı. Parti şemsiyelerinin altına sığınıp yönetim konsorsiyumu oluşturmaya alışanlar, SES kitlesinin "kapalı kapı arkası hesapları"na mahkum edilemeyeceğini gördü. Bu sadece Devrimcilerin çabasının bir ürünü değil, esas olarak SES'deki güçlü taban demokrasisinin ba-

şarısıydı. ÖDP grubunun içinden, şube kongrelerinde yukarıdan aşağı dayatılan tavırların dışına taşan sendikayı statükocu bir çerçeveden çıkarıp devrimci bir hatta yönlendirmeye dönük çabalar gelişti. Yurtsever sağlık emekçileriyle ÖDP'li delegeler adına pazarlıklar yürütenler, bizzat ÖDP'li delegelerin sendikal çizgiye önem veren tutumları karşısında kenara çekilmek zorunda kaldılar.

Devrimci Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanlarının fiili-meşru mücadele hattını egemen kılan, sendikadaki tüm dinamikleri olabildiğince yansıtan ve sendika başkanlığı konu-

suna kilitlenmeyen yönetim şeması önerisi ÖDP içerisindeki "iktidar tutkunları" tarafından benimsenmeyince, ÖDP+EMEP listesine karşı Sendikanın diğer dinamikleri (Yurtseverler, HÖP ve Devrimci Güçbirliği) ile Devrimci Sağlık ve Sosyal Hizmet çalışanları ortak liste oluşturdular. Ortak liste hazırlanırken, 9 kişilik liste yapmak yerine 6 kişilik liste yapılarak, diğer listede yer alan iki kişinin de yönetime girmesine olanak tanındı.

Devrimci Sağlık ve Sosyal hizmet çalışanlarının bulunduğu listenin daha yüksek oy alarak yönetimin ağırlığını oluşturduğu seçim sonucunda, SES önemli bir dönemeci yara almadan geçmiş oldu.

Şimdi sıra, sendikada ve sendikal hareket düzleminde geleneksel sendikal çizgiye eklenmeye dönük eğilimleri bertaraf edecek bir pratik seferberlikte.

Birliğin ve mücadele örgütünün uzun yolu

1 Ağustos 1996'da Tüm Sağlık Sen, Genel Sağlık İş, Sosyal Hizmet Sen ve Sağlık Sen biraraya gelerek SES'i (Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası) oluşturdu. SES on aylık geçici yönetim kurulları süreci sonucunda 7-8 Haziran 1997 tarihlerinde Olağan Genel Kurul'u yaparak bu süreci tamamladı.

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri'nin birleşmesi olarak tanımlanan bu süreci basitçe dört ayrı sendikanın biraraya getirilmesi olarak algılamak oldukça yanıltıcı olur. Mücadeleci geleneği çok eskilere dayanan sağlık ve sosyal hizmet çalışanlarının kamu çalışanları sendikal hareketinin yedi yıllık mücadelesinde dinamik unsurlarından biri olarak yer aldığı tartışmasızdır. Genç çalışan kitlesi, 350 binlere varan üye potansiyeli dikkate alındığında sektördeki birlik sürecinin önemi daha iyi kavranabilir.

İçerisinde çok farklı sendikal anlayışları barındıran bu süreçten nasıl bir birleşik sendika çı-

kacağı ise birleşme tartışmaları ve olağan genel kurul sonucunda ortaya çıkabildi. Bu süreç en genel anlamıyla "fiili, meşru, demokratik ve militan" bir hattın kitle çizgisi korunarak yaşama geçirilmesi ile sendikayı bir "çıkart örgütü" haline getirip, bunu yer yer açıktan zimmetine para geçirmeye vardırarak kadar gözü dönmüşler arasındaki bir mücadele olarak geçmiştir.

Genel Sağlık-İş kökenli bu çıkart grubu Genel Sağlık-İş'in tüm eski üyelerini kapsamıyordu. Çıkart grubu olarak davranan 15-20 kişilik bu ekibin ve taşıdıkları zihniyetin sağlık ve sosyal hizmet emekçilerinin birleşik sendikası SES'ten uzaklaştırılması bu sürecin doğal ve en olumlu sonucunu oluşturuyor. Geçici süreçte şubelerde etkisizleştirilen bu "çıkart" grubunun, merkez kongre sürecinde sendikanın bütününe ve doğal olarak yönetim ve diğer organların oluşumunda da devre dışı kalması, sendikanın bir "mücadele örgütü" olma yönündeki eğilimini güçlendirmiştir.

EMEK

Haziran'94 de yapılan OLEYİS Doğu Akdeniz Bölge Şube Kongresi, gerek sendika üyeleri gerekse Adana işçi hareketi tarafından coşku ve umutla karşılanmıştı. Genel merkez yönetiminin kayıtsızlığına, şube başkanının engellemelere varan tutumuna ve onlarca işçinin işten atılma tehlikesine rağmen, Seyhan ve Sürmeli Otelleri ile Çukobirlik yemekhanelerinden gelen işçilerin çabaları, örgütlenme sürecini hızlandırmış ve çabalar şube seçimlerinin alınması ile taçlanmıştı. Kısa dönem içinde şube bir yandan kendi örgütlenmesini geliştirirken, diğer yandan da Adana işçi hareketi içinde Genel-İş şubeleri ile birlikte en diri sendika konumuna geldi. Diğer birçok işkolundan işçilerle birlikte Adana İşçi Platformu'nun oluşturulmasında etkin bir şekilde yer aldı.

Şube yönetiminin genel merkezle çatışması da bu sıralarda başladı. Genel merkez yönetimi şubeye çeşitli telkinlerle "akıllı olmasını", "işçi platformu" gibi şeylerle uğraşmamasını, hele taşeron işyerlerinde hiç örgütlenmemesini öğütlemeye başladı. Taşeron bir işyeri olan ve sendika şubemizin bir süre önce yetki alarak sözleşme yaptığı Çukobirlik yemekhanelerinde taşeronun değişmesi ve yeni taşeron firmanın sözleşmeyi tanımadığını açıklaması yeni bir dönemi başlattı. Yemekhane işçileri bir eylem komitesi oluşturularak, işyerini terketme kararı aldılar. Bütün işçiler eşleri ve çocukları ile birlikte işyerinde yatıp kalkmaya başladı.

Aynı işyerindeki tekstil işkolunda örgütlü olan Tekstil Sendikası, yemekhane işçilerinin eylemi karşısında tavırsız kalırken, tekstil işkolundaki öncü işçilerin bağımsız inisiyatifleri ile tekstil işçileri çeşitli biçimlerde eylemi sahiplenmeye ve desteklemeye başladılar. Yemekhane işçilerinin direnişi Adana'nın gündemine oturmuştu. Adana'ya gelen genel merkez yöneticileri işçinin diriliği ve kararlılığı karşısında eylemi destekler bir tutum takınmak zorunda kaldılar. Ama bir iki gün içinde gerçek niyetlerini ortaya koyarak sözleşme koşullarının çok gerisinde bir özel "protokol" ile uzlaşma çabalarına girdiler. Sözleşmeden geri adım atılmamasını savunan şube yöneticisi ve işçi arkadaşlara işyerine gitme yasağı koymak gibi tutumlar, genel merkez yöneticilerinin tavrını iyice ortaya koymuştu. Direnişin 14. günü taşeron firma görüşmeyi kabul etti. İki saat süren görüşme sonunda Genel Başkan Enver Öktem "bütün şartların kabul edildiğini, direnişin bittiğini" açıkladı. Bu açıklamanın hemen ardından genel merkez yöneticileri Ankara'ya dönmüş, ertesi gün ortaya çıkan protokol metni de yemekhane işçilerinin nasıl satıldığını gözler önüne sermişti.

Taşeron bir işyeri olan Çukobirlik yemekhanesi genel merkez tarafından bir kambur olarak görülüyordu. Şube yöneticileri arasındaki çatlak artık su yüzüne

Oleyis Doğu Akdeniz Bölge Şubesi'nin her örgütlenme adımı dışı dışı mücadelelerle örüldü. Bu kavşada kadınlar da v

OLEYİS Doğu Akdeniz Bölge Şubesi Kongresi

BU KEZ ENTRİKA KAZANDI AMA GELECEK BİZİM

çıkış, şube genel başkanı koltuk korkusu ile genel merkeze teslim olmuştu. Artık şube yönetimi iki başlıydı. Olumsuzluklar Sürmeli Otelleri'nin toplu sözleşme süreci ile devam etti. İşçilerin iradesi hiçe sayılarak OLEYİS'in bünyesinde oluşturulan ve genel merkez yöneticileri için bir arpalık olarak görülen OLEYİS Vakfı'na ayrılan ödentiler uğruna, aynı işkolundaki sendikasız işçilerin koşullarını bile aşmayan bir toplu sözleşme yapıldı. Ve hemen sonrasında yoğun bir işçi kıyımı başladı. Bütün bu kıyımlar karşısında genel merkez adeta işveren gibi davrandı. Adana Sürmeli Oteli'nde işçi kıyımına tepki olarak işçilerin başlattığı direniş sahiplenilmedi ve işverene "bu eylem sendikadan bağımsız yapılmıştır" denilerek işçiler kaderlerine terkedildiler. Bütün bu olumsuzluklara rağmen OLEYİS Doğu Akdeniz

Bölge Şubesi birkaç yönetici ve esas olarak işçi arkadaşların çabaları ile direnmeye ve yeniden örgütlenmeye çalıştı. Bessa 1 ve Bessa 2 yemekhanelerinde büyük ölçüde işçilerin çabası ile örgütlenme sağlandı, yetki alındı. Toplu sözleşme görüşmesine uymayan işveren, işçilerin tamamını kapı dışarı attı. İşçilerin buna cevabı direniş oldu. Üç gün boyunca polis ve işverenin adamlarına karşı direnen işçiler, genel merkezce yine yalnız bırakıldılar.

Doğu Akdeniz Bölge Şube Genel Kurulu'na işte bu koşullarda gidildi. Şubede, şube başkanı dışında hiçbir dayanağı kalmayan genel merkez yönetimi, şube başkanı ile işbirliği halinde bildik entrikalarına başladı. Mersin Şubesi apar topar Adana'ya bağlandı, Bursa ve İstanbul şubelerine üye olan ve ayrı şube genel kurullarında oy kullanan seyis-

ler ve hipodrom çalışanları ilçe seçim kuruluna Adana Şube üyeleri olarak bildirildiler. Buna karşılık sendikanın gerçek üyeleri olan ve sendikayı yaşatan 140'tan fazla işçi seçim kuruluna bildirilmedi.

Genel kuruldan üç gün önce genel merkez yöneticileri devrimci-demokratların adaylarına "genel başkan ve üst kurul delegeliklerini kendilerine bırakmaları halinde ortak liste çıkarabileceklerini" önerdi. Tek başına bu öneri dahi, Enver Öktem kliğinin sendikal mücadeleye nasıl baktığını gösteriyordu. Kongre günü, bildikleri bütün entrikaları çevirdikleri yetmiyormuş gibi devrimci-demokrat işçi ve konukları polise hedef göstererek salondan attırmaya çalıştılar.

Evet... Oleyis Doğu Akdeniz Bölge Şubesi'nde bir dönem kapandı. Ama henüz mücadele bitmedi. Şube genel kurulunun kaybedilmesi Adana işçi hareketi açısından önemli bir mevzi kaybı, ancak bu kayıpta diğer etkenlerin yanında devrimci-demokrat işçilerin ciddi bir örgütlülük yaratamamasının oldukça fazla payı olduğu unutulmamalı. Adana Oleyis süreci bir yönüyle geleneksel sendikal hareketin iflasını belgelerken, diğer yandan da yaşanan sendikal kriz ve gerileyiş karşısında devrimcilerin yeterli bir donanım ve ataklığa sahip olmadığını gösterdi... Ancak biliyoruz ki, bütün bu olumsuzlukları tersine çevirmek devrimci-demokrat işçilerin irade ve kararlılığına bağlıdır. Ve başka da bir seçenek yok. Ya teslimiyet ya da mücadele... Üreten biziz yöneten de biz olacağız!

Oleyis'ten Devrimci İşçiler

MUHALEFET

BERGAMA HALKI BAŞARDI ALTIN'CI FİLO DEFOLACAK

Bergama halkının gerçek başarısı, kendi gücünün farkına varmış olmasında...

Bir avuç altın için ölmeye değer mi? Bergama'da 17 köyün halkının bu soruya tek yanıtı var: HAYIR! Sekiz yıl önce Kanadalı firma Eurogold'un altın madeni işletmek için Bergama'ya gelmesi ile Bergamalıların hayatı da değişti. Önceleri sadece çıkarılacak altının sağlayacağı maddi imkanlar düşünülerek bir umuda dönüşen altın, daha sonra kullanılacak siyanürün yaratacağı etkinin farkedilmesi ile köylülerin ortak kabusu haline geldi. Şimdilerde Bergama köylülerinin hepsi yediden yetmişe birer kimyager gibi siyanürle altın çıkarmanın tüm zararlarını sayabiliyor.

Türkiye'deki altın madenlerinin yabancı şirketler için bu derece cazip hale gelmesini sağlayan, Özal'ın başkanlığı döneminde çıkan 3213 sayılı Maden Yasası. Bu yasa ile yabancı sermayeye Türkiye topraklarında maden arama ve işletme hakkı tanındı. Beşyüzün üzerinde yabancı şirket Türkiye'de maden arama ve işletme başvurusunda bulundu. Eurogold bunlardan sadece bir tanesi.

Sekiz yıl önce Eurogold yetkilileri Bergama'ya geldiklerinde köylülerin sıcak ilgisi ile karşılandılar. Şirket yetkilileri altın kelimesinin büyüğü ile

etkileyebileceklerini düşündükleri Bergamalılara küçük bir "ayrıntıyı" söylemeyi bir süre için unuttular. Bu küçük ayrıntı öğrenildiğinde Bergamalılarının içine düşen kurt onları bilgi edinmeye zorladı. Altın çıkarılacaktı ve bu altından elde edecekleri maddi olanakların önemi ortadaydı. Ancak işin içine siyanür girmişti. Şirket altının çıkarılması için kurulacak tesislerde siyanür kullanacağını açıklamıştı.

Geleneksel anlamı ile bir intihar aracı olan siyanür gerçekten Bergamalılarının altın için intiharı anlamına mı geliyordu? Bergama halkı Bellediyenin de desteği ile dört koldan işin aslını öğrenmeye koyuldu. Çeşitli araştırmalar, uzman görüşleri, broşürler derken Eurogold'un foyası ortaya çıktı. Tüm önlem ve teknolojik imkanlara rağmen bu yöntem ile altın çıkarılması her zaman bir risk barındırıyordu. Kısa vadede sadece tek bir kazanın yolaçabileceği bir facianın dışında, uzun vadede ciddi bir ekolojik yıkımın yaşanacağı aşıkardı. Bunların güvenilir kaynaklardan öğrenilmesi ile Eurogold ve Bergama halkı arasındaki (daha sonra bir direnişe dönüşecek) soğuk savaş başlamış oldu. Uy-

durma raporların düzenlenmesinden, alınacak tedbirlerin garantisi üzerine söylenen yalanlara dek bir dizi yöntem uygulamaya sokuldu. Yalanlarla kandırma girişimleri sonuç vermeyince mevcut yasaları arkasına alan şirket, baskı ve zoru tercih etti. Ne var ki kullandıkları tüm araçlara karşı geliştirilen bir direniş ile karşılaştılar.

Bergama, insani değerlerin yok olmaya yüz tuttuğu bir dönemde tünelin ucundaki ışık.

Önce tüm köylülere ikna etme niyetinde iken bunu beceremeyince kendilerine sınırlı da olsa yandaş toplama girişiminde bulundular. Rüşvet ve topraklara el koyulacağı tehdidi ile bazı köylülere yanlarına çekmeyi başardılarsa da bu durum çok fazla sürmedi. Çünkü 17 köy halkı bu insanların bir kısmını yeniden kendi saflarına çekmeyi başardı. 1996 yılının sonunda maden sahasının açılacağı Ovacık köyünde 5000 çam ağacının şirket tarafından kesilmesi kesintisiz eylemlerin başlamasına neden oldu. Bergamalılar bir gün ilçe de çıplak yürüyüş düzenlerken, diğer bir gün Ankara'ya giderek dertlerini anlatacak bir yetkili aradılar. Bu eylem zincirinin en önemli halkasını ise gerçekleştirdikleri re-

ferandum oluşturdu. Bergama halkı gerçek bir seçim gibi hazırlanan sandıklarda siyanürlü altına bir kez daha hayır dedi. Bu eylemlilikler sonucu karşılarında güvenlik güçleri ve şirketin paralı adamlarını buldular. Geliştirdikleri destek ve yürüttükleri mücadelenin doğruluğuna olan inançları ile bu engeli de aşmayı başardılar. Altının çıkarılması ile oluşacak çevre katliamına karşı hem kendi örgütlenmelerini hem de kendilerine yönelik desteği artırma çalışmalarına hız verirken diğer yandan hukuki girişimleri de sürdürdüler. Gelişen ulusal ve uluslararası kamuoyu baskısı karşısında Danıştay'ın aldığı karar Eurogold'un aleyhine sonuçlandı.

Bergama halkının siyanürlü altına karşı kazandığı başarı aslında 3. dünya ülkelerin de yabancı sermayenin hoyratlığına indirilen bir tokat ve insanı değerlerin yok olmaya yüz tuttuğu bir dönemde tünelin ucundaki ışık. Bergamalıların mücadelesi paranın hükmettiği bir dünyada sadece kendi yaşamına ve topraklarına sahip çıkmak değil, gelecek kuşakların insanca yaşayabileceği bir dünya bırakabilme mücadelesi. □

Köylüler kendilerine desteğe gelenleri "Bergama Halkı Sizi Seviyor" diyerek karşıladı.

Tek yürek, tek bilek:

Bugüne kadar Bergama'yı İzmir'in şirin, yeşil ve verimli toprakları olan bir ilçesi olarak bildik. Ancak son dönemde Bergama'dan bir ses yükseldi. Bu ses bütün ülke insanlarını Bergama'ya davet eden sestti.

Bu davete uyup gittik ... Gördük ki Bergamalının yürümekten şişmiş tabanları, bağırıktan çatlamış sesi ve başında bir belası var.

Bergamalının başındaki bela siyanür. Bergamalılar bu belayı savabilmek için daha başından inat etmişler, başlamışlar elele vermeye. Bergama'nın hikayesi işte böyle başlıyor. Bu inat ve isyan sayesinde yaşamlarında da çok şey değişmiş.

İşe önce Bergama'nın onyediyünlü biraraya getirmekten başlamışlar. Kimi köy ve köylülere siyanürlü şirketin kendilerine uzak olması ve bu uzaklığın kendilerine zarar gelmesini önleyeceği inancıyla biraraya gelmeye yanaşmamışlar. Ama Bergamalılar onlara siyanürün onlara da zarar vereceğini, hem vermese bile şu şirketin kovulması için verilecek mücadelede diğer köylülere yalnız bırakmamak gerektiğini, köyler arası ayrışığın herkese zararının dokunacağını ve tüm Bergamalılarının yaşamının vebalinin birbirlerinin üstünde olduğunu anlatmışlar. Ve onları da katmışlar yanlarına. Böylelikle köylüler kendi deyimleriyle "Tek yürek, tek bilek" olmuş. Tek yürek tek bilek köylüler bir gün tütüne bir gün eyleme giderek mücadeleyi günlük yaşamlarının bir parçası haline getirmişler. Kadınlardan, erkeklere, çocuklardan yaşlılara dek herkes mücadelenin içinde.

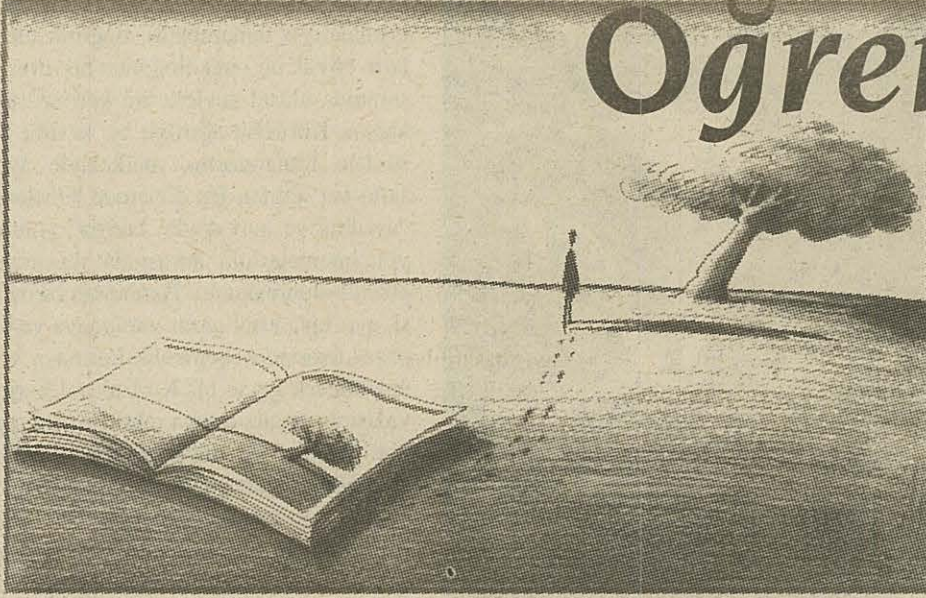
Bergama'dan yükselen sese çocuk sesleri karışmış. Onlar bir taraftan "siyanürcü şirket gitsin, gitmezse biz düğün yapamayacağız, hepimiz hasta olacağız" diyecek kadar çocuk; diğer taraftan "davayı kazandık" diyecek kadar olgunlar.

Bergamalılar mücadele içinde yaşamlarını paylaşmayı, eşitliği de öğrenmişler. Onları şimdi sadece bir direniş değil, direnişin zaferi. Hem öğrendikleri hem öğrettikleri bir zafer. Şimdi onların dilinde tek bir söz var. Ne istiyoruz? Yaşamak... Ne zaman? Hemen şimdi... Gitmeyecekler! Kovacağız!

EĞİTİM

Devrimcinin görevi: Öğrenmek

deleden gelen işçi kökenli insanlara yönelik seminerlerinin notlarından oluşmuştur. Kısa dönemli başlangıç aşamasının son konusu devrim olabilir. *Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi ve Kesintisiz Devrim I-II-III* (M. Çayan) hem klasik "devrim" teorisinin iyi bir özeti, hem de Türkiye devrimi tartışmasına bir başlangıç olması bakımından tercih edilebilir.

Kısa dönemli ayrıntılı bir okuma için yine "felsefe"den başlayabiliriz. *Sofi'nin Dünyası* (J.

Gaarder) felsefenin kendi sorunlarından ve inceliklerinden hareketle tarihsel bir sıralama içinde felsefi bir dünya sunmaktadır. Politzer'in ötesindeki dünyayı merak edenler için önerilebilir. Her marksistin zorunlu olarak başvurduğu temel kitabı, *Kapital*'i (K. Marx) okumadan, ayrıntılı okuma eksik sayılır. Şimdilik kaydıyla, *Kapital* yerine piyasada bulunacak özetlerden herhangi birisi okunabilir. Örneğin E. Mandel'in *Marksist Ekonomi Politik El Kitabı*; Alaattin Bilgi'nin *Kapital: Özet ve Kılavuz* isimli kitabı ya da Carlo Cafieri'nin *İşçiler İçin Kapital Özeti* ve R.N. İleri'nin ona ek olarak çıkardığı kitap okunabilir. Birinci listede epey eksik kalan "emperyalizm" konusu, Lenin'in *Emperyalizm* adlı kitabıyla telafi edilebilir. "Faşizm" için çok yönlü ve sistematik bir analizi için *Faşizm ve Diktatörlük* (N. Poulantzas) mutlaka okunmalı. "Devlet ve devrim" konularında *Devlet ve Devrim* (Lenin), *Sosyal Reform mu Devrim* (R. Luxemburg), *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği* (Lenin), *Proletarya Diktatörlüğü Üzerine* (Hal Draper) geniş bir tartışma çerçevesi sunmaktadır. "Parti-örgüt" tartışmalarını güncel bir perspektifle sunan *Marksizm ve Parti* (J. Molyneux) bu listede okunabilir. Ulusal soruna dair tartışmalar için *Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı* (Lenin), *Emperyalist Ekonomizm, Marksizmin Bir Karikatürü* (Lenin) ve *Marksizm, Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu* (Stalin) eserleri okunabilir. *Marksizm ve Gerilla Savaşı* (W. Pomeray) marksizmin ustalarından günümüze kadar, konuyla ilgili en geniş kapsamlı çalışmayı içermektedir. Son olarak Türkiye'nin son iki yüzyılını ansiklopedik bir kıvraklıkla kısa sürede okumak isteyenler *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*'ne (6. ve 7. ciltler) başvurabilirler.

Neden eğitim?

Eğitim, herhangi bir varlığı bir amaca göre geliştirip yetiştirme işidir". O halde, neden eğitime gereksinim duyarız? Kendimizi hangi amaca uygun geliştirip yetiştireceğiz ve bunu nasıl yapacağız?

Bu soruların temelinde başka bir soru yatar. *Nasıl yaşamalıyım?*

Her dünya görüşünün temel sorundur. Yaşama karşı özel bir tutumu olan, yaşamla görülecek özel bir hesabı olan herkes, bu soruyu bir şekilde yanıtlamak zorundadır. Zaten herkes bilinçli ya da bilinçsiz bu soruyu yanıtlar. Önemli olansa doğru şekilde yanıtlamaktır. Bu sorunun genel geçer, her zaman, her yerde ve herkes için geçerli tek bir doğru yanıtı yoktur. Yanıt yaşamın nasıl kavrandığına bağlı olarak değişir. Doğru yanıt, yaşamı doğru kavramaya bağlıdır.

Nasıl bir dünyada yaşıyoruz ve böyle bir dünyada ben nasıl yaşamalıyım? Bu sorgulama sonuçta yaşamı anlama, bir dünya tasavvuru oluşturma ve bu tasavvura bağlı olarak belli bir davranış tarzı oluşturmaya ulaşır. Böylece, bir dünya görüşüne sahip oluruz. Dünya görüşü kendisinden belli bir davranış tarzı çıkarılan dünya tasavvurudur. Dünyayı tanrının eyleminin ürünü olarak görüyorsanız, tanrıya itaat eder, kadere boyun eğersiniz. Değişen ve değiştirilebilir bir dünya tasavvuru yapıyorsanız, onu değiştirme eylemine girersiniz.

Marksizm bir dünya görüşüdür. Değiştirilebilir bir dünyada, kapitalizmin sınıf egemenliğine dayalı sömürü koşullarında, emekçi sınıfların (proletaryanın) mücadele silahı olarak doğmuştur. "Marksizm, sosyalizmin insan bilgisinin tümünden ortaya çıktığını gösteren bir örnektir." Kendisinden önceki bütün zamanlardaki toplumların birikmiş bilgisi ve mantıksal gelişimini içerir. Marx'ın yaratısının ötesinde, milyonlarca emekçinin kapitalizme karşı verdiği savaşta ortaya çıkan bir öğretiler. Felsefi bakımdansa bilinçle eylemin devrimci bir sentezidir. Zorluluktan özgürlüğe, kapitalizmden komünizme giden süreci toplumsal yaşamın yasalarında keşfeder ve bu sürecin eksenine sınıflar arasındaki mücadeleyi koyar.

Bir devrimci için eğitimin önemi ve anlamı nedir? Özel sistematik bir eğitim faaliyeti gerekli mi? Hemen herkesin "evet önemli ve gerekli" yanıtını verdiği bu sorunların gereklerinin yerine getirilmesinde nedense pek çalışkan sayılmayız. İşleri yaşamın gündelik akışına bırakırız. Oysa eğitim, günlük yaşamın tahrip edici akışına bırakılmayacak derecede ciddi bir iştir. Bir devrimci için eğitim, devrimci eylemin yaratılmasıyla aynı sürece tekabül eder. Eğitimle eylem birbirinden ayrılmaz. Eğitimi sadece marksist teorisinin soyut cansız formlerinin öğrenilmesinden ibaret bir okuma-araştırma tartışma çalışması olarak kabul edersek, formleri dahi öğrenemeyiz. Aslında devrimci yaşama tarzı olmadan devrimci eğitim olanaksızdır. Devrimci yaşama tarzının uzun vadeli bir yaşama ustalığı gerektirdiği kesin. Öğrenmek, çok yönlü öğrenmek, yaşamdan ve kitaplardan öğrenmek, bu ustalığın zorunlu eylemidir.

Kitap okumak. Elbette ki bugünün çokbilmiş cahil dünyasında kitap okumak, öğrenmenin önemli bir parçasıdır. Ne yazık ki, bugünlerde bu muhteşem etkinlik yerini görsel, işitsel etkilere terk ediyor. Bugünün dünyasında okumak, bir eğitim faaliyetinin gereği olanın ötesinde, düzenin insan zihnine biçtiği role de isyan etmek demektir.

Yeni başlayanlar için kısa bir okuma kılavuzu. Burada önerilen bütün kitaplar bir başlangıç çalışması içindir. Bu çalışmada marksizmin temel teorik çerçevesini öğrenmek hedeflenmelidir. Eğitim amacıyla oluşturulan bütün başlangıç çalışmalarında eksik, kaba ve yüzeysel olma gibi bir tehlike her zaman

mevcuttur. Ancak bu zorunlu başlangıcı bilir ve ötesine geçmek için çalışırsak, okuma faaliyeti anlamlı olur.

İşe, *Felsefenin Başlangıç İlkeleri*'ni (G. Politzer) okuyarak başlayabiliriz. İyi bir "giriş" kitabı. Bir eğitimci diliyle kaleme alınmış olan bu eser marksist dünya görüşünün bütün çerçevesini sunan kısa bir özettir. Marksizmin "felsefe" anlayışını aşırı kalıplaştırması ve karmaşık ruhunu yeterince yansıtamaması, ileride telafi edilebilir bir eksiklikler. Hemen arkasından kısa bir yöntem tartışması için *Ekonomi Politik Eleştirisine Katkı*'nin (K. Marx) "Giriş" bölümü ve sf. 241-281 okunabilir. "Ekonomi politik" marksizmin önemli bileşenlerinden birisidir. Üçüncü olarak, *Ekonomi Politik* (P. Nikitin) okunabilir. "Sosyalizm, geçiş süreci, devrimci-reformcu geçiş" konularında tartışma götürür değerlendirmeleri olsa da, Nikitin bu eserinde ekonomi-politiğe dair temel tezleri derli toplu sunmuştur. Marksizmin temel teorilerinden bir diğeri "devlet teorisi"dir. Bu konuda günümüze dek uzanan, açık uçlu ve hararetili tartışmalar var. Tartışmaya klasik teori öğrenerek başlanabilir. Marx, Engels, Lenin'de Devlet Kurumu (Stanley Moore) klasik çerçeveye için yeterlidir. Günümüzde hayli yıpranmış olan tartışmalardan birisi de "örgüt" tartışmasıdır. Devrimci hareketin ya-

Sosyalizm bir ezber nesnesi değil, bir eylem kılavuzudur.

Güncel yaşamın ezberlenmesi bizi devrimden uzaklaştırır.

Oysa ihtiyacımız güncel yaşamın devrimci eleştirisidir.

kıcı sorunlarından birisi olan örgüt sorununda Lenin merkezi bir rol oynar. *Ne Yapmalı?* bu konuda temel başvuru kitabıdır. Faşizm hakkında yazan ilk teorisyenlerden biriyse G. Dimitrov'dur. Dimitrov'un politik analizlerle ve faşizme karşı mücadelenin kimi sorunlarıyla yüklü eseri *Faşizme Karşı Birleşik Cephe* ya da, yerine P. Togliatti'nin *Faşizm Üzerine Dersler*'i okunabilir. Bu kitap Togliatti'nin çoğu faşizme karşı müca-

ULUSAL SORUN

Günümüz dünyasında "ulusal sorun"un sıcak bir sorun olarak yaşandığı ülkelerin ilk sıralarında Türkiye bulunuyor. Türkiye'deki Kürt sorunu 13 yıldan bu yana savaş biçimini kazandı. Süregiden savaş, Türkiye toplumunu, politik, ekonomik ve ideolojik bakımdan derinden etkiliyor.

Devletin somut örgütlenmesinde yön verici bir faktör olan savaş, sömürge tipi faşizmin savaş rejimi biçimini kazanmasının temel nedenlerinden birini oluşturuyor. Savaş, kendine özgü bir ekonomik temelin doğmasına da neden oluyor. Devlet bütçesinin 1/3'ünü oluşturan savaş harcamaları savaşı ciddi bir iktisadi etkinlik alanı haline getirdi. Bölgede büyük toprak mülkiyetine dayanan feodal egemenlik biçimleri, koruculuk sistemi vasıtasıyla "devlete bağımlı" hale getirildi. Böylece savaş, bölgede ekonomik ve toplumsal gücü savaşın sürmesine bağlı bir toplumsal temel de oluşturdu.

Savaşın yol açtığı toplumsal tahribat, tercihlerini açıkça "yeni dünya düzeni ve küreselleşme"den yana yapmış olan kimi liberallerin dahi "barış" istemini savunmalarını beraberinde getiriyor. Dünyadaki ulusal sorunların birçoğu için emperyalizmin inisiyatifleriyle/gözetimiyle yürürlüğe sokulan barış sürecinin Kürt sorunu açısından henüz başlatılmadığı ve başlatılması gerektiğinden bahsediliyor. Böylesi bir "barış süreci"nin zorunlu olarak ülkemizdeki savaşın tarafları arasındaki bir barış süreci olarak yaşanacağı varsayılıyor. Yani (doğrudan veya dolaylı olarak) PKK ile devlet arasında. Oysa emperyalistler, Kürt sorununa bağlı olarak yaşanan "çatışma"ları Orta Doğu düzleminde ele alıyorlar ve bu bakış açısıyla da kendine özgü bir "barış süreci"ni başlatmış durumdalar.(1) Emperyalist "barış süreci" Körfez Savaşı sırasında yürürlüğe sokuldu ve ilerliyor. Irak Kürdistanı'na ilişkin olarak Türkiye'nin vesayeti altında yürütülen "Ankara Süreci", emperyalistlerin öngördüğü "Kürt Barış Süreci"nin ilk adımını oluşturuyor. Türkiye'nin vesayeti altında oluşturulacak Kürt özerk yönetimi, aynı zamanda Türkiye'deki Kürtlerle devlet arasındaki ilişkinin hem üniter devlet esasına ve hem de mevcut egemenlik ilişkilerine dokunmaksızın yeniden tanımlanmasını sağlayacak bir gelişme çizgisinin başlangıcı olarak tasarlanıyor. Barış sürecinin genel çerçevesi, Kürt sorununu bir "ulusal kimlik" sorununa indirgemeye çalışıyor. Bu "ulusal kimlik" de Kürtleri bir ulus olarak hak öznesi haline getirmeyen, sorunu yalnızca "birey hakları" açısından ele alan bir çerçeveye göre kuruyor.

Açık ki böylesi bir "barış süreci", ne

Türkiye'de Kürt Sorunu ve Barış Süreci 1

yaşanmakta olan savaşın durdurulması için, ne de bu savaşın yarattığı toplumsal tahribatın giderilmesi için yeterli bir temel sunabilir. Çünkü böylesi bir "Kürt Barış Süreci"ni gündeme getiren, Kürtlerin ve bölgede yaşayan diğer halkların özgür bir uluslararası ilişkiler düzlemi oluşturmaya duyulan gereksinim değil, emperyalizmin bölgesel egemenliği açısından en uygun koşulların yaratılması gereksinimidir. Bu nedenle, emperyalistlerin empoze ettiği bir barış sürecinin ufkuyla kendini sınırlayan ve böylesi bir barış sürecinin demokratik güçleri geliştireceğini varsayan bir yaklaşım en küçük bir gerçekçilik payı taşımıyor.

Bu tür hatalı yaklaşımların en temel zaafiyeti "Kürt Sorunu"nu doğru bir biçimde kavrayamamakta kendisini gösteriyor. Kirli savaşla birlikte gelişen toplumsal tahribatı durduracak bir barışın olanaklarını yaratmayı hedefleyen bir politikanın köşe taşlarının konulabilmesi için herşeyden önce, bugünkü savaşın temelini oluşturan "Kürt Sorunu"nun doğru kavranması gerekir.

Bir "Ulusal Sorun" Olarak Kürt Sorunu. 35 milyona yaklaşan bir nüfusa sahip olmasına ve bu nüfusun büyük

bir çoğunluğunun aynı coğrafyada yaşamasına karşın Kürtler yaşadıkları ulusal sorunu modern bir sorun olarak ancak 20.yy'ın son çeyreğinde ortaya koyabiliyorlar. Ne eski tip çokuluslu devletlerin dağılması süreci ne de klasik sömürgecilik sisteminin çözülmesi süreci Kürt sorununu çözüm platformuna getirebilirdi. Sorunun siyasal bir çözümünün uluslararası düzlemde gündeme geldiği ilk bölge, Kürtlerin çoğunluğunun yaşadığı ve daha modern toplumsal ilişkilere sahip olduğu Türkiye değil, azınlığının yaşadığı ve kabile ilişkilerinin egemen olduğu Irak Kürdistanı oldu. Türkiye'deki Kürt sorunu ancak 1984 sonrasında çözümü zorlayacak tarzda gündeme gelebildi. Bu durum, Türkiye'deki Kürt hareketinin, sıklıkla, "gecikmiş" bir kurtuluş hareketi olarak nitelenmesine neden oluyor. Oysa bugünkü Kürt hareketi "gecikmiş" bir kurtuluş hareketi değil, yalnızca eski tip çokuluslu devletler veya klasik sömürgecilik sisteminde görülenden farklı bir ulusal hareketi. Kürt sorununun ulusal haklar bağlamında ancak bugün gündeme gelebilmiş olması, sorunun aşağıda kısaca izah edeceğimiz tarihsel özgünlüğünden kaynaklanmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Kürt Sorunu. Osmanlı İmparatorluğu'nun çözülmesi sürecinin başlangıcında yer alır. Mısır'ın İmparatorluktan kopmasıyla başlayan bu süreç Sevr ve Lozan anlaşmalarıyla tamamlandı. Bağımlı ulusların büyük bir çoğunluğunun bu sürecin sonunda ulusal devletlerini kurmalarına karşın, Kürtlerin ağırlıklı bir kesimi bu süreçte İmparatorluk merkeziyle aynı safta yer aldılar. Bu dönemde Kürtlerin "ayrılma ve ayrı devlet kurma" yoluna yönelmemelerinin arkasında iki temel etken bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, ayrı bir ulusal pazar yaratmaya ve bu pazar üzerinde egemenlik kurmaya yönelebilecek güçte bir Kürt ulusal burjuvazisinin henüz ortaya çıkmamış oluşudur. İkincisi ise İmparatorluğun, Doğu siyasetinde Kürt beylerine tanıdığı ayrıcalıklı statü ve bunun devamı olarak Ermeni ulusal hareketi karşısında Kürt beylerinin feodal çıkarlarıyla örtüşen bir siyaset izlemesidir. Dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nda Kürtler Çarlık Rusya'daki Kazaklar benzeri bir "ayrıcalıklı bağımlı ulus" konumundadırlar. Bu nedenle ulusal oluşum süreçleri İmparatorluğun merkezi otoritesiyle uzlaşmaz bir çelişki göstermez. Bu durum, Kürtlerin, İmparatorluğun parçalanması sürecinde ve Kurtuluş Savaşı'nda, Türklerle birlikte "müslüman millet" olarak bir tür birleşik etnik özne kimliğini benimsemelerinde ifadesini bulur.

Kemalist Dönemde Kürt Sorunu. Kurtuluş savaşı ve cumhuriyet yönetiminin kuruluş süreci, merkezi otoriteyle Kürtler arasındaki ilişkinin yeniden tanımlandığı bir süreçtir. Osmanlı asker-sivil bürokrasisinin Anadolu'nun müslüman halklarına dayanarak yürüttüğü Kurtuluş Savaşı, 1908'de başlayan burjuva devrimi sürecinin tarihsel devamıdır. Günümüzdeki Kürt Sorunu'nun temeli de bu hareket içinde ortaya çıkmıştır. 1919-22 Anadolu hareketinin Kürt Sorunu'nu vazedenden temel çelişkisi şu noktada ortaya çıkmaktadır: Bir yandan, hareketin politik önderliğini üstlenen "millici" küçük burjuvazi (asker-sivil bürokrasi), toplumsal desteğini müslüman Anadolu halkları (Türkler, Kürtler, Lazlar, Çerkezler) ile hristiyanlar (Rumlar ve Ermeniler) arasındaki (Sevr anlaşmasının şiddetlendirdiği) çıkar çatışmasından almakta ve devletin yeni sınırlarını (misak-ı milli) buna göre belirlemektedir. Diğer yandan ise devletin devamlılığını, İmparatorluğun çok parçalı yapısının yerine üniter bir devlet yapılanmasını geçirerek güvence altına almayı hedeflemektedir. Ancak kapitalizmin gelişme düzeyinin geriliği, Kürtleri ve Türkleri aynı üniter devlet yapısı içinde birleştirebilecek bir pazar temelini sunmamaktadır.

Cumhuriyetin Kemalist iktidarı, İm-

ULUSAL SORUN

paratorluğun Anadolu'daki kapitalist merkezleri (İstanbul, İzmir, Trabzon) temelinde pazar birliğini inşa ederken, aynı zamanda, Lazları ve Çerkezleri Türk ulusal kimliği içerisinde eritmeyi başardı. Ancak Kürtlerin bulunduğu bölgelerdeki iktisadi ve toplumsal yapının feodal bir nitelik taşıması nedeniyle bölge, bu sürecin dışında kalıyordu. Bu durumda Kemalist iktidarın, Kürtleri üniter devlet için bir tehdit olmaktan çıkarmaya yönelik siyaseti açık ve doğrudan zorbalığa dayalı, bir ulusal baskı siyaseti oldu.

1925-38 yılları arasında yaşanan Şeyh Sait, Ağrı, Zilan, Dersim gibi Kürt isyanları karşısında her biri küçük bir soykırım boyutlarına ulaşan bastırma hareketleri boyunca gelişen Cumhuriyetin üniter yapısı, aynı zamanda Kürtler karşısında ırkçı ve şoven bir nitelik kazandı. Osmanlı İmparatorluğu'nun "ayrıcılık bağımlı ulusu", Cumhuriyet Türkiye'si'nin "ezilen-bağımlı ulusu" haline geldi.

Bizzat kendisi eski tip bir çokuluslu devletin parçalanması sürecinde şekillenen Cumhuriyet Türkiye'si'nde ortaya çıkan Kürt sorununu eski tip çokuluslu devletlerde görülen türden bir "bağımlı ulusu" sorunu olarak ele alabilmek olanaklı değildir.

İmparatorlukların parçalanması sürecinde ortaya çıkan burjuva devletlere ulusal niteliğini kazandıran burjuvazinin, kendi sınırları içerisinde kalan ulusları "ulusal azınlıklar" olarak baskı altına alması genel bir kuraldır. (2) Cumhuriyetin kuruluşu sürecinde Kürtlere karşı izlenen ulusal baskı siyasetini de bu genel kuralın bir tekrarı olarak düşünmek ve Kürt sorununu genç burjuva cumhuriyetinin yarattığı bir "ulusal azınlık sorunu" olarak ele almak bu noktada "mantıklı" gibi görüne de doğru değildir. Çünkü "ulusal azınlıklar" olarak adlandırılan topluluklar, "billurlaşmış bölgesel birimler" oluşturmazlar. Bu nedenle "ulusal sorun" için geçerli olan ve ancak ulusların kaderlerini tayin hakkı temelinde oluşturulabilecek "bölgesel" çözümler ulusal azınlıklar için geçerli değildir. Burjuva cumhuriyet içerisindeki "ulusal azınlık" sorunu, (genellikle

egemen ulus burjuvazisinin ezilen ulus burjuvazisinin sömüründen pay almasını önlemeyi ve ezilen ulus emekçilerini daha şiddetli sömürü koşullarına mahkum etmeyi hedefleyen bir sömürü siyasetinin sonucunda ortaya çıkar ve) "dışlayıcı" bir nitelik taşır. Bu dışlama siyaseti genellikle bu tür azınlıklara "dış düşman"ın içerdeki (en azından muhtemel) müttefikleri olarak muamele edilmesini de beraberinde getirir. Bu tip azınlık so-

Ahmet Arif
4 Haziran'da
yitirdik.
Saygıyla
anıyoruz.

**Bu dağ Mengene dağdır
Tanyeri atanda Van'da
Bu dağ Nemrut yavrusudur
Tanyeri atanda Nemruda karşı
Bir yanın çığ tutar Kafkas ufku
Bir yanın seccade Acem mülküdür
Doruklarda buzulların salkımı
Fırtına güvercinler su başlarında
Ve karaca sürüsü,
Keklik takımı...**

ulusu içine alabilmiş, ne de toplumsal bir devrim süreciyle bütünleşebilmiştir.

Ancak Kürt ulusal sorununun bu atipik statüsü aynı zamanda kendi içinde çelişkilidir de. Bu çelişki, modern devletin üniter (tekçi) niteliği ile "bağımlı ulusu" statüsü arasındaki çelişkidir ve Türkiye'nin yeni sömürgeleştirilmesi sürecinde yine kendine özgü bir tarzda aşılmıştır.

Ahmet Güngör

**Yığıtlık inkar gelinmez
Tek'e - tek döğüşte yenilmediler
Bin yıllardan bu yan, bura uşağı
Gel haberi nereden verecek
Turna sürüsü değil bu
Gökte yıldız burcu değil
Otuzüç kurşunlu yürek
Otuzüç kan pınarı
Akmaz,
göl olmuş bu dağlarda**

runlarının çözümü "tam bir demokratlaşma"dan geçer. (3) Oysa, üniter devlet dayatmasındaki Kemalistlerin ulusal baskı politikası esas olarak merkezi iktidarın (yönetici elitiyle birlikte) güvence altına alınmasını amaçlamaktadır. Bu siyaset, Kürtlerin merkezi otoriteye boyun eğdirilmelerinden sonra, özellikle DP döneminde, Kürt feodallerinin egemen sınıflar blokuna dahil edilmesiyle bütünlük gösterir. Öte yandan Kürtlere uygulanan ulusal baskı siyaseti, bir bütün olarak bölgenin sosyo-ekonomik yapısının kapitalizm-öncesi ilişkilerin baskın öğeyi oluşturduğu bir "geri bırakılmışlık"la karakterize olmasına ve Türkiye'nin diğer bölgelerinin sosyo-ekonomik dokusundan farklılaşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla nüfusunun ezici bir çoğunluğunu Kürtlerin oluşturduğu bölge, "billurlaşmış bir birim" oluşturmaktadır. Bu nedenle de Kürt sorununu bir azınlık sorunuyla sınırlayabilmek olanaklı değildir.

Kürtlerin yaşadığı bölgenin ayrı bir bölge olmasına ve uygulanan ulusal baskı siyasetinin burjuva devrimi sürecinde ortaya çıkmış olmasına bakılarak Kürt sorununu bir "sömürge" sorunu olarak tanımlamak da doğru değildir. Çünkü

sömürgeleştirmeye yönelemeyecek denli cılız oluşu, uygulanan ulusal baskı siyasetinin şiddetini azaltan değil, aksine artıran bir unsur olmuştur. Kemalistlerin ulusal baskı siyasetindeki temel itki iktisadi değil, siyasidir.

Sonuç olarak, Kemalist dönemde Kürt Sorunu, dönemin tipik ulusal sorunlarından biri (eski tip çokuluslu devletlere özgü bir "bağımlı ulusu" sorunu, "sömürge sorunu" veya "azınlık sorunu") olarak sınıflandırılmaz. Kemalist dönemdeki Kürt Sorunu, "modern bir devlet bünyesindeki bağımlı ulusu sorunu" olarak nitelendirilebilir.

Bu aynı zamanda, Kürt sorununa ilişkin çözüm perspektifinde de bir farklılaşmayı beraberinde getirmektedir. Eski tip çokuluslu devletlerdeki bağımlı uluslar sorunu esas olarak bir ulusal pazarın gelişiminin engellenmesi sorunu ve ulusal hareketler de burjuva hareketlerdir. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında yeniden biçimlenen Kürt sorunu ise ulusal pazarın gelişiminin engellenmesi sorunu değil özünde bir köylü sorunu ve ulusal hareket de buna bağlı olarak ancak toprak devrimi temelinde bir halk hareketi olarak gelişmesi halinde başarıya ulaşabilirdi. Somut bir sorun olarak "toprak devrimi sorunu" ise Türkiye sözkonusu olduğunda, burjuva devriminin değil, kesintisiz bir toplumsal devrimin alt başlığını oluşturuyordu. Dolayısıyla Kürt sorununun kalıcı bir çözümünün güçleri ve olanakları ancak kesintisiz bir toplumsal devrim sürecinin güçlerinin genel saflaşması içerisinde aranabilirdi.

Oysa Cumhuriyetin kuruluş yılları burjuva devriminin kesintili bir biçimde de olsa ilerlemesini sürdürdüğü ve toplumsal bir devrimin nesnel ve öznel koşullarının olgunlaşmadığı yıllardır. Bu nedenle Cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki Kürt ayaklanmaları ne tüm bir

(1) Kürt sorunu elbette Ortadoğu çapında bir sorundur. Ancak Ortadoğu'daki uluslararası ilişkiler açısından emperyalizmin empoze ettiği model dışında hemen hiç bir alternatif bulunmadığı bir durumda sorunun Ortadoğu sorunu olarak çözümlenmeye girişilmesi, sorunun daha da derinleştirilmesinden başka bir şey getirmez.

(2) "Yeni bağımsız ulusal devletlerin kuruluşu milliyetlerin barış içinde birlikte yaşamasını sağlamadı ve sağlayamazdı da; ulusal eşitsizliği de, ulusal baskıyı da ortadan kaldıramadı ve kaldıramazdı da, çünkü özel mülkiyet ve sınıf eşitsizliğine dayanan yeni ulusal devletler: a) Ulusal azınlıklarını baskı altında tutmaksızın (Beyaz-Rusları, Yahudileri, Litvanyalıları, Ukraynalıları ezen Polonya; Osetleri, Abazaları, Ermenileri ezen Gürcistan; Hırvatları, Bosnalıları ezen Yugoslavya, vb.); b) topraklarını komşuları zararına genişletmeksizin - ki bu da çatışma ve savaşa yolaçar- (Litvanya, Ukrayna, Rusya'ya karşı Polonya; Bulgaristan'a karşı Yugoslavya; Ermenistan'a, Türkiye'ye karşı Gürcistan vb.); c) mali, iktisadi ve askeri bakımdan "büyük" emperyalist güçlere boyun eğmeden, yaşayamazlar." J.Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, Sf.114, Sol Yay.

(3) "Azınlıkların yapay bir birliğe değil, yaşamakta bulundukları yerler üzerinde gerçek haklara gereksinimi var. Tam bir demokratlaşma olmaksızın böyle bir birlik onlara ne verebilir? (...)

Ulusal azınlığı özellikle kaygılandıran şey nedir?

Azınlık bir ulusal birliğin yokluğundan değil, onun kendi ana dilini kullanma hakkının yokluğundan hoşnutsuzdur. Ona kendi ana dilinin kullanımını bırakın, hoşnutsuzluk kendiliğinden geçecektir.

Azınlık, yapay bir birliğin yokluğundan değil, ama yaşadığı yerde ana dilde bir okul yokluğundan hoşnutsuzdur. Ona bu okulu verin, hoşnutsuzluğu ortadan kalkacaktır.

Azınlık bir ulusal birliğin yokluğundan değil, ama vicdan, gezi vb. özgürlüğünün yokluğundan hoşnutsuzdur. Ona bu özgürlükleri verin, o, hoşnutsuz olmaktan çıkacaktır.

Demek ki, (dil, okullar, vb.) bütün biçimleri altında ulusal eşitlik, ulusal sorunun çözümünde zorunlu dayanak noktasıdır. Ülkenin tam demokratlaşması temeli üzerinde kurulmuş ve istisnasız her türlü ulusal ayrıcalıkları ve ne olursa olsun ulusal azınlıkların haklarına her türlü engel ya da kısıtlamayı yasaklayan, tüm devlete yaygın bir yasa.

Age. Sf.75-76

**Kürt direnişi
efsanevi
kişilikler
yarattı.
Bunlardan
ikisi de
Koçgiri'den
Dersim'e dek
tüm isyan-
lara katılıp,
birlikte
çarptı ve
birlikte ölen
Şair Alişer ile
Eşi Zari Feydi.**

DÜNYA

Seçimlerin diğer yüzü

Fransa'da tekrar iktidara gelen "sol"un durumuna ilişkin konuşulacak pek çok şey var. Ama bunların arasında en önemlisi "sol"un, merkez sağa karşı alternatif bir toplumsal önerisi olmadan, dahası güçlü bir programı da yokken iktidara gelmiş olması... Bu durumu yaratan nedenler: Sağ iktidarın uygulamaya koyduğu yeni-liberal politikalar ve bunlara karşı 1995 Aralık ayında yaratılan kitlesel eylemler... CGT lideri TV'lerde "giden hükümet bizi uyarmadılar diyemez" diyor. 1995 Aralık ayında yaşananların sonuçlarından memnurluğunu ifade ediyor... Diğer neden Chirac'ın meclisi feshetme ve erken seçim kararı.. Bu da asıl olarak 95 Aralık ayında sonuçları belli olan politikalarda bir yıl daha ısrar etme hatasının telafi edilmeye çalışılmasından başka bir anlam taşıyor. Ancak Fransa'daki seçimin ikinci bir sonucu da Faşist Milliyetçi Cephe'nin ilk turda %15 oy alması ve bir milletvekili ile de olsa meclise girmesi... FN lideri Le Pen'in TV'de röportajlar esnasında etrafa sandalye ve kül tablası fırlatan, sosyalist ve komünist parti liderlerinin kesik kafa maketlerini tepsiler içinde havaya kaldıran saldırganlığı ve iki yıl önce 1 Mayıs'ta FN militanlarının yaptıkları atlı gösterilerde bir Faslı genci döverek öldürmeleri göz önüne alınırsa seçimlerin bu ikinci sonucu daha da önem kazanıyor.

Fransa'lı emekçiler ise bir güven ya da inancın coşkusu ile değil, vaatlerin takipçisi olacaklarına dair bir uyarı ile kutluyorlar "sol"un zaferini...

İşçi Sınıfının Sol Rüzgarı

Yeni liberalizmin kaleleri Avrupa'da da sarsılıyor. Fransa'da işçi hareketinin geçen yıl geliştirdiği sarsıcı eylemlerin ardından Sosyalist, Komünist, Diğer Sol ve Yeşil ittifakı, seçimleri kazanarak yeni hükümeti kurdu.

İngiliz İşçi Partisinin aksine Fransız solu yükselişini işçi sınıfına borçlu.

Dört yıldır iktidarda olan sağ temel politikalarını, eğitim-sağlık gibi kamu harcamalarını kısmak ve sosyal güvenlik haklarını budamak üzerine kurdu. Bu politikalarla yön veren dürtü, sermayenin Avrupası'nı yaratacak olan Maastricht Anlaşması'nın ölçütleriydi.

1999 yılı başında Avrupa'nın tek para birimine geçmesi için öngörülen ölçütlerden biri olan, bütçe açıklarının milli gelirin yüzde 3'ü düzeyine düşürülmesi hedefi, sağ iktidarın emeğin haklarına saldırısını beraberinde getirdi.

Plan Fransız işçi sınıfından ve emekçilerinden büyük tepki aldı. 1995'de Fransız işçi sınıfı tarihinin en büyük

grevlerinden birini gerçekleştirdi. Yüzbinlerce işçi, sağ iktidarın planlarını bozdu.

Fransız solunun bir ittifak halinde seçimleri kazanmasının ardında yatan en önemli etmen, Fransız işçi sınıfının bu kararlılığı ve eylemliliği oldu. Fransız solu, İngiliz İşçi Partisi'nden farklı olarak seçim programını, işçi sınıfının talepleri üzerine oturttu.

Seçim ittifakının ortaya koyduğu programın ana öğelerini, işsizlikle mücadelede kamu yatırımlarının öne çıkarılması, özellikle kamu hizmetlerinde özelleştirmelerin durdurulması, haftalık çalışma saatlerinin 39 saatten 35 saate indirilmesi gibi işçi sınıfının tarihsel geleneklerine uygun talepler yer alıyordu.

Fransız solu ittifakla seçimleri kazanarak iktidara geldi. Yeni kurulan hükümet de bu ittifakı yansıtıyor. Hükümette sosyalist milletvekilleriyle birlikte komünist, yeşil ve diğer sol milletvekillerine de yer veriliyor.

Bu gelişmeler dünya ölçeğinde sınıfsal değerlerin yeniden güç toplamaya

başladığının göstergesidir. 1970'li yıllarda "revizyonizm" olarak değerlendirilebilecek ve bu nedenle çok da önemli görülmececek bu olgu, bugün dünya ölçeğinde sağ ile sol arasında yeni bir saflaşmanın başlaması açısından önemlidir.

Ancak Fransız solunun yaydığı bu iyimserlik havasının çabuk sönmemesi için yanıtlanması gereken birkaç soru var: Birincisi, Fransız solu işçi sınıfının mücadelesini, kendisini iktidara taşıyan geçici bir olgu olarak mı görecektir, yoksa bu mücadeleyi programatik bir düzeye taşıyabilecek mi? Sermayenin Avrupa projesi dışında yeni bir seçenek ortaya konabilecek mi? Yoksa ortaya çıkacak sorunların aşılmasında "sol" tutumundan vaz mı geçilecek? Avrupa sınırları içinde bir sosyal devlet Avrupa Birliği sınırlarını aşır ezilen ülkelerin emekçileriyle buluşturulabilecek mi?

Bu sorunlar sadece Fransız solunun değil, bütün işçi hareketlerinin ve sol hareketlerin önünde duruyor. Ama Fransa'daki gelişmeler bu sorunları gündemin ilk sıralarına taşıması bakımından bile oldukça önemli.

Marshall Planı 50 Yaşında

Sömürge halklar yardımı minnetle değil, öfkeyle hatırlıyorlar!

Geçtiğimiz günlerde Avrupa İkinci emperyalist savaş sonrasında Amerika tarafından başlatılan Marshall Planı'nın 50. yılını kutladı. Marshall planı, ABD emperyalizminin kapitalist blok içindeki askeri ve siyasi hegemonyasını pekiştirme isteğinin bir uzantısı olarak dünyanın gündemine geldi. Plan, savaşın ardından yoksul ve sömürge ülkeler için emperyalizmden kurtuluş modeli haline gelen sosyalist sistemin etkisinin kırılması için kullanıldı. ABD'nin temel ekonomik hedefi, savaş sırasında çöken Avrupa ülkelerinin ekonomik bir pazar olarak kalkındırılması ve sosyalist blok karşısında ABD'nin üstünlüğünü kabul eden tek bir pazar durumuna gelmesiydi. 1947 Avrupa'yı Kalkındırma Planı'nın ardından 28 Mayıs

1947'de Marshall Planı kabul edildi; aralarındaki uzun süreli anlaşmazlığı ortadan kaldırmaya zorlanan Almanya ve Fransa büyük miktarda krediler alırlarken, Amerikan malları Avrupa pazarına sokuldu.

Savaşa katılmamakla birlikte ekonomik durumu savaş nedeniyle oldukça sarsılan Türkiye de Amerikan yardımından pay alabilmek için seferber oldu. Amerika tarafından öne sürülen "demokrasi" şartı, 1946 yılında çok partili dönemin başlamasında son derece önemli bir etkendi. Çok partili rejimle birlikte başlayan Demokrat Parti iktidarı ise Türkiye ile ABD emperyalizmi arasındaki ilişkilerin içiçe geçme sürecinde en köklü adımların atıldığı bir dönem olarak yaşandı.

Marshall Planı ile ABD bir yandan emperyalist blo-

ğun egemen gücü haline gelirken, diğer yandan da savaş sonrasında elinde kalan gıda ve savaş malları için pazar yarattı, savaştan dönen askerlerine iş bulma hedefine ulaştı ve ekonomisini rahatlatı.

Yeni sömürge halkları ise emperyalizmin her zaman sadece silah ve zorbalık olarak değil bazen de süttozu, amerikan cikleti, kullanılmış iş çamaşırları olarak da cisimleşebileceğini görmüş oldular. Ve dünyanın bir köşesinde bir şair egemen sınıflarının yüzüne haykırdı: "vatan, Amerikan üsleri, Amerikan bombası, Amerikan donanması topuysa, vatan, kurtulamamaksa kokmuş karanlığınızdan, ben vatan hainiyim. Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla: Nazım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hala."

TARİH

Bursa'nın havlucu Recebi, Karabük fabrikasındaki tesviyeci Hasan ve İstanbul'un bircümle sanayi işçileri, büyük bir yürüyüş tarihinin çağımıza ait ilk adımlarını ilk kez emperyalist savaşın karanlığından çıkarken attılar. Tek parti döneminin sonundaki kısa ömürlü 1946 sendikacılığı, Türkiye kapitalizminin kendisiyle birlikte kendi mezar kazıcısını da yarattığının ilk işaretlerini verdi burjuvaziye. Cılız, yıkıcı değildi ama hızla bağımsız ve politik bir örgütlenme yeteneği kazanabileceğini göstermişti egemen sınıflara. Resmi ve yarıresmi sendikalar işçi sınıfıyla sosyalistleri kaynaştırmaya başlayan bağımsız sendikaların karşısına dikildiler birer birer. İşçi sınıfının bağımsız örgütlenme ve mücadele ruhu şiddetle ezildi. 46 sendikacılığı yerini Amerikan sendikacılığına bırakırken, örgütlenme hakkı adına geride kalan sadece grevsiz toplu sözleşme ve dayanışma sandığı kurma hakkıydı.

Onları acılı bir tarihti. Sadece emperyalist demiryolu inşaatlarında, Fransız tütün işletmelerinde, Zonguldak madenlerindeki zorunlu çalışma günlerinde dökülen ter, kan ve gözyaşları nedeniyle değil. 1900'lerin başında beş ayrı dilde bildiri dağıtılan grev günlerinden, sınıf kardeşlerini birbirine düşman eden, birbiriyle dövüşüren savaşa, göç dalgalarına uzanan tarih, aynı zamanda birleşememenin, örgütlenememenin ve bağımsız bir sınıf haline gelememenin de tarihi olduğu için. Ama tarih ilerlemesini sürdürdü. İşçi sınıfının bilinçli ya da bilinçsiz eylemiyle, sessiz ve derinden gelişen dinamikleriyle ve bu dinamiklerin tutuşturduğu nice bilinmez mücadeleyle birlikte.

Bilinmez, görünmez eylemlerin birikimi Saraçhane mitingi ve Kavel direnişiyle görünür oldu ilk kez. 60 sonrası işçi hareketi yeni bir sosyalist uyanışın ilk habercileriyle içiçe; ondan etkilenecek ve onu etkileyerek işyeri işyeri, fabrika fabrika büyüdü. "Bizim de sözümüz var" sloganının yükseldiği 150 bin kişilik Saraçhane mitingi, yabancı şirketlerin işyerlerinde başlayan direnişler, fukara Tahir'in "Açlar Yürüyüşü", işçi sınıfının ücret, grev ve toplu sözleşme hakkını kendi öz eylemiyle koparıp almaya yönelik hareketinin parçaları olarak geliştiler. 1963'de önemli sınırlandırmalar taşıyan, daha da önemlisi devletin gelişen işçi sınıfı eylemini denetim altında tutma özlemini yansıtan grev ve toplu sözleşme yasası çıktı. 1967'de arkasına Singer'den, Goodyear'den, Zonguldak'tan Paşabahçe'nin grev ve direnişlerinden yükselen çatışma rüzgarlarını alan DİSK kuruldu. Derby, Gamak, Sungurlar, Alpagut, Günterm, Demir Döküm, Rabak grev ve işgalleri işçi sınıfı içindeki çatışma bilincini hızla yaygınlaştırdı. Satılmış Tepe, Mehmet Çavdar, Şerif Aygün işçi sınıfının bu direniş dalgasında düşen ilk öncüler oldular.

60'larda tarih, ezilen sınıflar için yayından fırlamış ve hızla ilerleyen bir oktu. Sadece gelişen işçi hareke-

"Sen bakma deryanın uyuduğuna. Derya dediğin uyur uyur uyanır."

15-16 Haziran: İşçi Sınıfının Büyük Yürüyüşü Sürüyor

**Hazım Hikmet
3 Haziran 1963.
Dünya
halklarının şair
ustasının yüreği
bir haziran
sabahı durdu.
Devrim onu sevgi
ve saygıyla
anıyor.**

**Türkiye işçi sınıfına selam!
Selam yaratana!
Tohumların tohumuna, serpillip gelişene selam!
Bütün yemişler dallarınızdadır.
Beklenen günler, güzel günlerimiz ellerinizdedir,
haklı günler, büyük günler,
gündüzlerinde sömürülmeyen,
gecelerinde aç yatılmayan,
ekmek, gül ve hürriyet günleri.
(...)
Düşmanı yenecek işçi sınıfımıza selam!
Paranın padişahlığını,
karanlığını yobazın
ve yabancının roketini yenecek
işçi sınıfına selam!
Türkiye işçi sınıfına selam!**

tiyle değil, bağımsızlık ve sosyalizm taleplerinin yükseldiği üniversite ve toprak işgalları ve "Doğu Miting"leriyle; Türkiye İşçi Partisi, Dev-Genç, Fikir Kulüpleri Federasyonu, Türkiye Öğretmenler Sendikası gibi örgütlenmeleriyle; çığ gibi çoğalan sosyalist yayın ve kültürel etkinliklerle... Öğrencilerin "6. Filo Defol!" sloganları, işçilerin "Kahrolsun Kapitalistler, Bağımsız Türkiye" sloganlarına karıştı. Üretime el koyma pratiklerine dönüşen işgallerle birlikte, eylem, işçilere sadece direnmeyi ve çatışmayı öğretmekle kalmadı, kendi üretimlerini yönetmeyi öğretmeye de başladı.

Ve bir haziran sabahı işçiler önce işyerlerinde iş bırakıp hep beraber sokaklara döküldüler. Eylem 16 Haziran'da daha da büyüdü. Kocaeli, Gebze, Kartal, Levent, Şişli, Bakırköy, Topkapı, Gaziosmanpaşa, Eyüp, Silahtar işçi bölgelerinden gelen sel, İstanbul Valiliği'nin önüne kadar aktı. Taksim yolu kesilen işçiler, önlerine dikilen tankların üzerinden atladılar, Eminönü ve Kadıköy'de polisle çatıştılar, kapatılan köprülerin vermediği yolu kayıklarla aştılar ve devrime üç

ölü verdiler. Resmi politik amaçları, Türkiye sendikal hareketinden DİSK'in varlığını silmeyi amaçlayan ve Türk-İş'i tek yetkili sendika durumuna getiren yasanın iptaliydi. Ama eyleme Türk-İş üyesi, hatta sendikası atelye işçilerinin de katılımıyla birlikte büyük yürüyüş, işçi sınıfının tüm bileşenlerini kapsayan ve düzenin tüm adaletsizliklerini adı konulmamış bir bilinçle sorgulayan tehditkar bir devrimci adıma dönüştü. DİSK'in inisiyatifini hatta frenleme çabalarını aştı, devrimcilerin de katkısıyla, düzen içi bir politikleşmenin varabileceği en üst sınıra ulaştı.

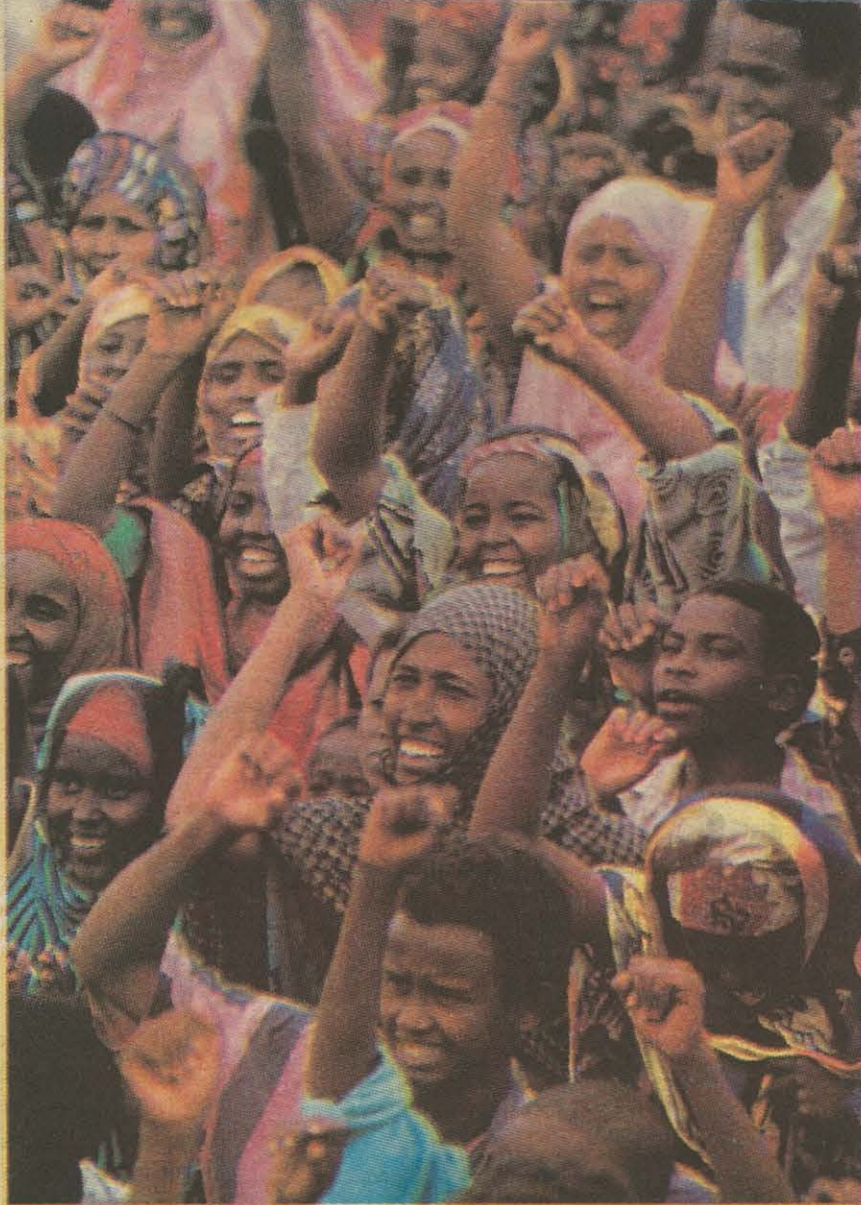
Bu adı konulmamış bilinç işçi sınıfının kendiliğinden bilinci idi. Sosyalizmle henüz bütünleşmemiş, sosyalistleşmemiş; yani sömürünün tüm sonuçlarına karşı bir mücadeleden, sömürünün kökenine karşı bir mücadeleye henüz dönüşmemiş bir bilinç. Ama yine de devrimci. Ve işçi sınıfının birleşik hareketinin en ileri eyleminin bilinci.

Türkiye işçi sınıfı, 1970 sonrasında da, özellikle gücünün tek tek fabrika ve işyerlerinin duvarlarını aştığı her eylemde, bu büyük yürüyüşünü sürdürdü. 70 sonrası tarih, tek devrimci sınıf olan işçi sınıfının sadece düşmanı yenmek için değil... Kendisini bağımsız politik bir sınıf; yani sömürünün kökenlerini ortadan kaldıran, üretim araçlarını toplum lehine kamulaştıran, mülksüzleştirilenleri mülksüzleştirilen tarihsel eylemi örgütleyecek bir sınıf haline getirmek... Ve devleti ortadan kaldıracak sınıf iktidarını örgütleyen güç haline gelebilmek için, çok çetin mücadelelerden geçmesi gerektiğini de gösterdi.

Yürüyüş hala sürüyor. Geri çekilmeler, sıçrayışlar ve ileri atılmalarla birlikte. 15-16 Haziran'da işçi sınıfı, Bursalı havlucu Recep ve Karabüklü tesviyeci Hasan olmanın ötesine geçerek, burjuvaziye haykırmıştı: Bundan sonra tarih biziz. Tarih hala biziz.

“yaşasın sosyalizm”

“Şimdi yeni baştan başlamalıyız; adım adım, kendi bedenlerimiz dışında hiç bir kalkana sığınmadan. Keşfetmek, yaratmak ve hayal etmek gerekiyor. Bugün düş kurmak, kendi uyanışını görmek her zamankinden daha fazla gerekli. İnsanlığın bencilliğe ve iğrenç bir biçimde para peşinde koşturmaya mahkum olmadığına, sosyalizmin ölmediğine inanan birinin iddiasıdır bu. Bir dinozorun.”
(Eduardo Galeano)

“H iç bir şey asla ilk defa olarak yapılamaz.”

Geleceği düşünmenin bugünü değiştirmenin bir yolu olarak görüldüğü geçen yüzyılda sosyalizm bir ütopya olarak tasarlanıyordu. Bugünü değiştirmenin bir yolu olarak geçmişin düşünüldüğü günümüz koşullarında ise, sosyalizmin bir tarihsel dönemi sorgulanıyor.

Elbette sorgulanmalı. Sosyalizm kendini eleştirmeli ve kendi eleştirisini kendine katmalı; daha çoğalmalı.

Kitleler önlerine konan 70 yıllık sosyalizm pratiğini beğenmedi ve onay vermediler. Ancak 70 yıla sığdırılan ne sadece sosyalizm uygulamalarıdır, ne de beğenilmeyen sadece bu uygulamalar. 70 yıl, kapitalizmin 300 yıllık tarihiyle ve insanlığın kötü kaderiyle bir hesaplaşmadır. Beğenilmeyen, aynı zamanda, bu hesaplaşmanın yarım kalışdır. Boşa çıkan beklentiler, kırılan hayaller ve yıkılan umutlardır. Evet, beğenilmemeli; çünkü, pazarın, paranın, işbölümünün ve yabancılaşmanın toplumu kapitalizm, sosyalizm fazlalığından değil, sosyalizm yoksunluğundan bu kadar muzaffer ve bu kadar şımarık.

Sosyalizm, kapitalizmden komünizme devrimci geçişler sürecidir.

Sosyalizm, bir geçiş toplumdur;

komünizme doğru hareket içindeki toplumdur; üretimin yönetmesine, sözün, yetkinin, kararın ve iktidarın halka geçmesine, proletaryanın ve çoğunluğun yönetmesine, devletin sönmesine, sınırların ve ücretliliğin ortadan kalkmasına götürecek bir hareket. Cinsel, ulusal ve sınıfsal her türlü sömürüyü, köleliği ve ayrımcılığı ortadan kaldıracak bir hareket.

Ve sosyalizm, kader çağından özgürlük çağına, zorunluluk aleminde özgürlük alemine geçişin adıdır. Bu geçiş en fazla kitlelerin devrimci eylemine gereksinim duyar. Toplumun üretken güçlerini kapitalizmin sermayesi olmaktan çıkaran ve sosyalizmin özgür üretici güçleri durumuna getiren de yine aynı eylemdir. Böylece, ürünün üretici üzerindeki egemenliği kaldırılacak ve yabancılaşmaya son verilecektir.

Sosyalizm, bütün geçiş süreçlerinde olduğu gibi, geri dönüşleri de barındırır.

Ne var ki, sosyalizmin 70 yıllık pra-

tiğine bakıldığında bu deneyimi başarısızlığa götüren önemli yanlışlar ve eksikler söz konusudur. Her şeyden önce, devlet-iktidar merkezli bir sosyalizm modeli çıktı ortaya. Elbette, sosyalizm olarak adlandırılan ve komünist toplumun ilk evresi olan geçiş toplumunda devletin-iktidarın önemi yadsınmaz. Devlet güçlü olmalı; ama emekçi sınıfların yaratıcı eylemini seferber eden devrimci devlet olarak; ama gücünü, sınıflarla birlikte kendini de ortadan kaldırmak için de kullanan ve her geçen gün kendini işlevsizleştiren bir devlet olarak. Ne yazık ki, süreç içerisinde yönetici kastlar yaratıldı, işçi sınıfı önemsiz bir rol çerçevesine hapsedildi. Profesyonel devrimcilerin iktidarını teknokratların iktidarı izledi. Devrimi bürokratlar ele geçirdi. Kapitalizmi yakalama amacı ona benzemeye dönüştü. Üretim güçleri üretim ilişkilerini önceledi. Ge-

leşmenin yukardan aşağı yönü esas belirleyici oldu. Emekçi sınıfların devrimci

potansiyelleri açığa çıkarılıp yaratıcı bir güç haline getirilemedi. Kısa sürede hızlı sermaye birikimi zorunluluğu, iplerin pazarın ve malın eline geçmesini sağladı. Teknik yaratıcılık noksanlığı yeni toplumsal gereksinimlerin karşılanmasını zorlaştırdı. Seyahat ve haberleşme özgürlüğü gibi kimi temel insan hak ve özgürlükleri sınırlandırıldı. Ekonomik başarı kaygısı öteki alanları gözden düşürdü. Sosyalizm insanlar için daha iyi bir günlük yaşam örgütlemeyi başaramadı. Ve sonuçta, sosyalizm yabancılaşmayı yeniden üretti.

Bütün bunlar sosyalizmin değerinden bir şey kaybettirmiyor. Geri dönen nokta komünizme ilerleyen sosyalizmin toplumsal temelidir. Geri dönüş geçici, komünizme ilerleyiş mutlaktır. Kapitalist dünyanın insanlığın başına musallat ettiği sorunlar komünizme ilerleyen devrimlerle çözülebilir. Şimdi güç koşulları içinde yaşıyor olabiliriz. Ama, o temelde sosyalizmin, insanlığın kaderini değiştiren eylemi yatmaktadır. Ve bu eylemle sosyalizm, sınıf çatışmalarıyla kurulu bir dünyada özgürlüğün anahtarını emekçi sınıflara teslim etti. Bir toplumsal proje olarak özgürlüğün ilk deneyimini yarattı. “Hiç bir şey asla ilk defa olarak yapılamaz.” Yüzyılların sorunları 70 yıllık eylemle aşılamaz; ancak adım atılabilir.

Eğer anlamlıysa, her türlü güçlüğü katlanılabilir. Şimdi sosyalizme her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. Sosyalizm zamanımızın güçlüklerinden doğan devrimci tasarıdır. Bir devrimci tasarı olarak bugün kapitalizmin eleştirisi. Ancak devrimci tasarı ölümsüzdür. Bugün sosyalizmi düşünmek belki yine ütöpik biçimde düşünmeyi zorunlu kılıyor. Üstelik, artık, ütopyayı deneyimle birleştirme şansımız var. Evet, ütopya hiç bir zaman gerçekleşmiyor; ama deneyimden güç kazanıyor ve devrimci değişimin yolunu açıyor. Değişim yine sosyalizme doğru; değişim, yine bugünden sosyalist. Çünkü, ertelemeci değil; geleceğin sorunlarını bugünden çözmeyi projelendiriyor ve bugünden sosyalizm pratikleri yaratıyor.

Kapitalizme karşı yeni bir kavgayla..

DEVİRİM